

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Α' ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

Ο Α' ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

Τιμᾶται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμου δρ. 4.50
(Ἀξία βιβλιοσήμου δρ. 0.90)

Ἀριθμὸς ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 27967
Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 542, 17 Σεπτεμβρίου 1922

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

44 — ΕΝ ΟΔῶ ΣΤΑΔΙΟΥ — 44

1922

1922 ΔΗΜ

ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΚΟΣΜΑ

Δ. Φ. ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΤΟΥ Α' ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ

Ο ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ ΚΑΙ Ο Β' ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ

ΔΙΑ ΤΗΝ Γ' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΤΡΙΤΗ

*Δοκ. Πρόξενος Έκπ. Συμβ. 500
Αθήναι 1922
Τυπώται κατά β. βίβλ. και φύλλον δ. 9,9
βιβλίου και 10 φύλλον δ. 2,*

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,

44—ΕΝ ΘΩΩ: ΣΤΑΔΙΟΥ—44

1922

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφήν τοῦ συγγραφέως
καὶ τὴν σφραγίδα τοῦ Βιβλιοπωλείου τῆς «Ἑστίας».

Ι. Δ. Κολλαροῦ

Ἐν Ἀθήναις, Τυπογραφεῖον «Ἑστία» — 13516.

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

}

ΑΡΧΗ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Σ Ὅρω μὲν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὰ παρόντα πράγματα πολλήν δυσκολίαν ἔχοντα καὶ ταραχήν, οὐ μόνον τῷ πολλὰ προεῖσθαι καὶ μηδὲν εἶναι προὔργου περὶ αὐτῶν εὐ λέγειν, ἀλλὰ καὶ τῷ περὶ τῶν ὑπολοίπων κατὰ ταῦτα μηδὲ καθ' ἕν τὸ συμφέρον πάντας ἡγεῖσθαι, ἀλλὰ τοῖς μὲν ὠδί, τοῖς δ' ἐτέρως δοκεῖν. δυσκόλου δ' ὄντος φύσει καὶ χαλεποῦ τοῦ βουλευέσθαι ἐτι πολλῶ χαλεπώτερον ὑμεῖς αὐτὸ πεποιθήκατ', ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι πάντες ἀνθρώποι πρὸ τῶν πραγμάτων εἰώθασι χρῆσθαι τῷ βουλευέσθαι, ὑμεῖς δὲ μετὰ τὰ πράγματα. ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει παρὰ πάντα τὸν χρόνον, ὃν οἶδ' ἐγώ, τὸν μὲν οἷς ἀν ἀμαρτήτ' ἐπιτιμῶντ' εὐδοκιμεῖν καὶ δοκεῖν, εὐ λέγειν, τὰ δὲ πράγματα καὶ περὶ ὧν βουλευέσθ' ἐκφεύγειν ὑμᾶς.

Π. Οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ τούτων οὕτως ἔχόντων οἶμαι καὶ ³ πεπεικῶς ἑμαυτὸν ἀνέστηκα, ἂν ἐθελήσητε τοῦ θορυβεῖν καὶ φιλονικεῖν ἀποστάντες ἀκούειν, ὡς ὑπὲρ πόλεως βουλευομένοις καὶ τηλικούτων πραγμάτων προσήκει, ἔξειν καὶ λέγειν καὶ συμβουλευεῖν, δι' ὧν καὶ τὰ παρόντ' ἔσται βελτίω καὶ τὰ προειμμένα ἰσωθήσεται.

ΙΙ. Ἀκριβῶς δ' εἰδώς, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τὸ λέγειν περὶ ὧν ⁴ αὐτὸς εἶπέ τις καὶ περὶ αὐτοῦ παρ' ὑμῖν αἰεὶ τῶν πάνυ λυσιτελούντων τοῖς τολμῶσιν ὄν, οὕτως ἡγοῦμαι φορτικὸν καὶ ἐπαχθές, ὥστ', ἀνάγκην οὖσαν ὄρων, ὅμως ἀποκνῶ. νομίζω

δ' ἄμεινον ἂν ὑμᾶς, περὶ ὧν νῦν ἔρω, κρίναι, μικρὰ τῶν πρό-
τερόν ποτε ῥηθέντων ὑπ' ἐμοῦ μνημονεύσαντας. —

5 — Ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, πρῶτον μὲν, ἡνίκ' ἔπειθόν
τινες ὑμᾶς τῶν ἐν Εὐβοίᾳ πραγμάτων ταραττομένων βοηθεῖν
Πλουτάρχῃ καὶ πόλεμον καὶ ἄδοξον καὶ δαπανηρὸν ἄρασθαι,
πρῶτος καὶ μόνος παρελθὼν ἀντεῖπον καὶ μόνον οὐ διεσπά-
σθην ὑπὸ τῶν ἐπὶ μικροῖς λήμμασι πολλὰ καὶ μεγάλ' ὑμᾶς
ἀμαρτάνειν πεισάντων καὶ χρόνου βραχέος διελθόντος, μετὰ
τοῦ προσοφλεῖν αἰσχύνην καὶ παθεῖν, οἷα τῶν ὄντων ἀνθρώ-
πων οὐδένας πώποτε πεπόνθασιν ὑπὸ τούτων, οἷς ἐβοήθησαν,
πάντες ὑμεῖς ἔγνωτε τήν τε τῶν τότε ταῦτα πεισάντων κακίαν
καὶ τὰ βέλτιστ' εἰρηκότ' ἐμέ. —

6 — ~~Πάλιν τοίνυν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, κατιδὼν Νεοπτόλεμον~~
τὸν ὑποκριτὴν τῷ μὲν τῆς τέχνης ~~προσχήματι~~ τυγχάνοντ'
ἀδειάς, κακὰ δ' ἐργαζόμενον τὰ μέγιστα τὴν πόλιν, τὰ παρ'
ὑμῶν διοικούντα Φιλίππῳ καὶ πρυτανεῦσιν τα, παρελθὼν εἶπον
εἰς ὑμᾶς, οὐδεμιᾶς ιδίας οὔτ' ἔχθρας οὔτε συκοφαντίας ἔνεκα,

7 ὡς ἐκ τῶν μετὰ ταῦτ' ἔργων γέγονε δῆλον. καὶ οὐκέτ' ἐν
τούτοις αἰτιάσομαι τοὺς ὑπὲρ Νεοπτολέμου λέγοντας (οὐδὲ
εἰς γὰρ ἦν), ἀλλ' αὐτοὺς ὑμᾶς· εἰ γὰρ ἐν Διονύσου τραγω-
δοὺς ἐθεᾶσθε, ἀλλὰ μὴ περὶ σωτηρίας καὶ κοινῶν πραγμά-
των ἦν ὁ λόγος, οὐκ ἂν οὕτως οὔτ' ἐκείνου πρὸς χάριν οὔτ'

8 ἐμοῦ πρὸς ἀπέχθειαν ἠκούσατε. καίτοι τοῦτό γ' ὑμᾶς οἶμαι
γιγνώσκειν, ὅτι τὴν τότε ἄφιξιν εἰς τοὺς πολεμίους ἐποιήσαθ'
ὑπὲρ τοῦ ~~ταύτ' ἔργου~~ χρήματ' ὀφειλόμενα, ὡς ἔφη, κομίσας δεῦρο
λειτούργειν, καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ πλείστῳ χρησάμενος, ὡς δει-
νόν, εἰ τις ἐγκαλεῖ τοῖς ἐκείθεν ἐνθάδε τὰς εὐπορίας ἄγουσιν,
ἐπειδὴ διὰ τὴν εἰρήνην ἀδειάς ἔτυχεν, ἦν ἐνθάδ' ἐκέκτητ' οὐσίαν
φανερὰν, ταύτην ἐξαργυρίσας πρὸς ἐκείνον ἀπάγων οἴχεται.

9 Δύο μὲν δὴ ταῦθ', ὧν προεῖπον ἐγὼ, μαρτυρεῖ τοῖς γεγε-
νημένοις λόγοις ὀρθῶς καὶ δικαίως, οἷα περ ἦν, ἀποφανθένθ'

ὕπ' ἐμοῦ· τρίτον δ', ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι (καὶ μόνον ἐν τοῦτ' εἰπὼν ἔτι, καὶ δὴ περὶ ὧν παρελήλυθ' ἐρῶ), ἡνίκα τοὺς δοκούς τοὺς περὶ τῆς εἰρήνης ἀπειληφότες ἤχομεν οἱ πρέσβεις, τότε Θεσπιάς τινων καὶ Πλαταιᾶς ὑπισχνουμένων ¹⁰ οἰκισθήσεσθαι, καὶ τοὺς μὲν Φωκέας τὸν Φίλιππον, ἂν γένηται κύριος, σώσειν, τὴν δὲ Θηβαίων πόλιν διοικεῖν, καὶ τὸν Ὠρωπὸν ὑμῖν ὑπάρξειν, καὶ τὴν Εὐβοίαν ἀντ' Ἀμφιπόλεως ἀποδοθήσεσθαι, καὶ τοιαύτας ἐλπίδας καὶ φανακισμούς, οἷς ὑπαχθέντες ὑμεῖς οὔτε συμφόρως οὔτ' ἴσως καλῶς προεῖσθε Φωκέας, οὐδὲ τούτων οὔτ' ἐξαπατήσας οὔτε σιγήσας ἐγὼ φανήσομαι, ἀλλὰ προεῖπὼν ὑμῖν, ὡς οἶδ' ὅτι μνημονεύετε, ὅτι ταῦτ' οὔτ' οἶδ' οὔτε προσδοκῶ, νομίζω δὲ τὸν λέγοντα ληρεῖν.

— Ταῦτα τοίνυν ἅπαντα, ὅσα φαίνομαι βέλτιον τῶν ἄλλων ¹¹ προσρῶν, οὐδ' εἰς μίαν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, οὔτε δεινότητα οὔτ' ἀλαζονείαν ἐπανοίσω, οὐδὲ προσποιήσομαι δι' οὐδὲν ἄλλο γινώσκειν καὶ προαισθάνεσθαι, πλὴν δι' ἃ ἂν ὑμῖν εἶπω δύο· ἐν μὲν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, δι' εὐτυχίαν, ἣν συμπάσης ἐγὼ τῆς ἐν ἀνθρώποις οὔσης δεινότητος καὶ σοφίας ὀρθῶ κρατοῦσαν· ἕτερον δέ, προῖκα τὰ πράγματα κρίνω καὶ ¹² λογίζομαι, καὶ οὐδὲν λήμμι' ἂν οὐδεὶς ἔχοι πρὸς οἷς ἐγὼ πεπολίτευμαι καὶ λέγω δεῖξαι προσηρητημένον. ὀρθὸν οὖν, ὅτι ἂν ποτ' ἀπ' αὐτῶν ὑπάρχη τῶν πραγμάτων, τὸ συμφέρον φαίνεται μοι. ὅταν δ' ἐπὶ θάταρα, ὡσπερ εἰς τρυτάνην, ἀργύριον προσενέγκῃς, οἴχεται φέρον καὶ καθέλκυσε τὸν λογισμὸν ἐφ' αὐτό, καὶ οὐκ ἂν ἔτ' ὀρθῶς οὐδ' ὑγιῶς ὁ τοῦτο ποιήσας περὶ οὐδενὸς λογίσαιτο. ✕

— Ἐν μὲν οὖν ἐγώ γε πρῶτον ὑπάρχειν φημί δεῖν ὅπως, ¹³ εἴτε συμμάχους εἴτε σύνταξιν εἴτ' ἄλλο τι βούλεται τις κατασκευάζειν τῇ πόλει, τὴν ὑπάρχουσαν εἰρήνην μὴ λύων τοῦτο ποιήσει, οὐχ ὡς θαυμαστὴν οὐδ' ὡς ἀξίαν οὔσαν ὑμῶν· ἀλλ'

ὅποια τίς ποτ' ἐστὶν αὐτῆ, μὴ γενέσθαι μᾶλλον εἶχε τοῖς πράγμασι καιρὸν ἢ γεγενημένη νῦν δι' ἡμᾶς λυθῆναι· πολλὰ γὰρ προείμεθα, ὧν ὑπαρχόντων τότε ἂν ἦ νῦν ἀσφαλέστερος
 14 καὶ ῥάων ἦν ἡμῖν ὁ πόλεμος. δεύτερον δ' ὄραν, ὅπως μὴ προαξόμεθα, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς συνεληλυθότας τούτους καὶ φάσκοντας Ἀμφικτύονας νῦν εἶναι εἰς ἀνάγκην καὶ πρόφασιν κοινῶς πολέμου πρὸς ἡμᾶς.

Ἐγὼ γάρ, εἰ γένοιθ' ἡμῖν πρὸς Φίλιππον πάλιν πόλεμος δι' Ἀμφίπολιν ἢ τι τοιοῦτον ἐγκλημ' ἴδιον, οὐ μὴ μετέχουσι
 15 Θετταλοὶ μηδ' Ἀργεῖοι μηδὲ Θηβαῖοι, οὐκ ἂν ἡμῖν οἶομαι τούτων οὐδένα πολεμήσαι, καὶ πάντων ἥμιστα (καὶ μοι μὴ θορυβήσῃ μηδεὶς πρὶν ἀκοῦσαι) Θηβαίους, οὐχ ὡς ἡδέως ἔχουσιν ἡμῖν, οὐδ' ὡς οὐκ ἂν χαρίζοντο Φιλίππῳ, ἀλλ' ἴσασιν ἀκριβῶς, εἰ καὶ πάνυ φησὶ τις αὐτοὺς ἀναισθήτους εἶναι, ὅτι, εἰ γενήσεται πόλεμος πρὸς ἡμᾶς αὐτοῖς, τὰ μὲν κακὰ πάνθ' ἔξουσιν αὐτοί, τοῖς δ' ἀγαθοῖς ἐφεδρεύων ἕτερος καθεδεῖται. οὐκ οὖν προοῖντ' ἂν αὐτοὺς εἰς τοῦτο, μὴ κοινῆς τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς αἰτίας οὐσῆς τοῦ πολέμου.

16 Οὐδέ γ' εἰ πάλιν πρὸς τοὺς Θηβαίους πολεμήσαιμεν δι' Ὀρωπὸν ἢ τι τῶν ἰδίων, οὐδὲν ἂν ἡμᾶς παθεῖν ἡγοῦμαι· καὶ γὰρ ἡμῖν κακείνοις τοὺς βοηθοῦντας ἂν οἶμαι, εἰς τὴν οἰκείαν εἴ τις ἐμβάλοι, βοηθεῖν, οὐ συνεπιστρατεύσειν οὐδετέροις. καὶ γὰρ αἱ συμμαχίαι τοῦτον ἔχουσι τὸν τρόπον, ὧν καὶ φροντίσειεν ἂν τις, καὶ τὸ πρᾶγμα φύσει τοιοῦτόν ἔστιν· οὐκ ἄχρι
 17 τῆς ἰσῆς ἕκαστός ἐστιν εὐνοῦς οὐθ' ἡμῖν οὔτε Θηβαίους, σῶς τ' εἶναι καὶ κρατεῖν τῶν ἄλλων, ἀλλὰ σῶς μὲν εἶναι πάντες ἂν βούλοινθ' ἕνεχ' αὐτῶν, κρατήσαντας δὲ τοὺς ἑτέρους δεσπότας ὑπάρχειν αὐτῶν οὐδὲ εἰς.

Τί οὖν ἡγοῦμαι φοβερόν καὶ τί φυλάξασθαι δεῖν ἡμᾶς; μὴ κοινὴν πρόφασιν καὶ κοινὸν ἐγκλημ' ὁ μέλλων πόλεμος πρὸς
 18 ἅπαντας λάβῃ. εἰ γὰρ Ἀργεῖοι μὲν καὶ Μεσσήνιοι καὶ Μεγα-

λοπολιταὶ καὶ τινες τῶν λοιπῶν Πελοποννησίων, ὅσοι ταῦτὰ τούτοις φρονούσιν, διὰ τὴν πρὸς Λακεδαιμονίους ἡμῖν ἐπικηρυκείαν ἐχθρῶς σχήσουσι καὶ τὸ δοκεῖν ἐκδέχεσθαι τι τῶν ἐκείνοις πεπραγμένων, Θηβαῖοι δ' ἔχουσι μὲν, ὡς λέγουσιν, ἀπεχθῶς, ἔτι δ' ἐχθροτέρως σχήσουσιν, ὅτι τοὺς παρ' ἐκείνων φεύγοντας σφίζομεν καὶ πάντα τρόπον τὴν δυσμένειαν ἐνδεικνύμεθ' αὐτοῖς, Θετταλοὶ δ', ὅτι τοὺς Φωκέων φυγάδας ¹⁹ σφίζομεν, Φίλιππος δ', ὅτι κωλύομεν αὐτὸν κοινωνεῖν τῆς ἀμφικτυονίας, φοβοῦμαι, μὴ πάντες, περὶ τῶν ἰδίων ἕκαστος ὀργιζόμενος, κοινὸν ἐφ' ἡμᾶς ἀγάγωσι τὸν πόλεμον, τὰ τῶν Ἀμφικτυόνων δόγματα προστησάμενοι, εἴτ' ἐπισπασθῶσιν ἕκαστοι πέρα τοῦ συμφέροντος ἑαυτοῖς ἡμῖν πολεμήσαι, ὡσπερ καὶ περὶ Φωκέας.

Ἴστε γὰρ δῆπου τοῦθ', ὅτι νῦν Θηβαῖοι καὶ Φίλιππος καὶ ²⁰ Θετταλοὶ, οὐχὶ ταῦθ' ἕκαστοι μάλιστ' ἐσπουδακότες, ταῦτὰ πάντες ἔπραξαν, οἷον Θηβαῖοι τὸν μὲν Φίλιππον παρελθεῖν καὶ λαβεῖν τὰς παρόδους οὐκ ἐδύναντο κωλύσαι, οὐδέ γε τῶν αὐτοῖς πεπονημένων ὕστατον ἐλθόντα τὴν δόξαν ἔχειν· νυνὶ ²¹ γὰρ Θηβαίοις πρὸς μὲν τὸ τὴν χώραν κεκομίσθαι, πέπρακται τι, πρὸς δὲ τιμὴν καὶ δόξαν αἰσχίστα· εἰ γὰρ μὴ παρήλθε Φίλιππος, οὐδὲν ἂν αὐτοῖς δοκεῖ εἶναι. ταῦτα δ' οὐκ ἠβούλοντο, ἀλλὰ τῷ τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κορώνειαν λαβεῖν ἐπιθυμεῖν, μὴ δύνασθαι δέ, πάντα ταῦθ' ὑπέμειναν. Φίλιππον ²² τοίνυν τινὲς μὲν δῆπου τολμῶσι λέγειν, ὡς οὐδ' ἐβούλετο Θηβαίοις Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν παραδοῦναι, ἀλλ' ἠναγκάσθη· ἐγὼ δὲ τούτοις μὲν ἐρρῶσθαι λέγω, ἐκεῖνο δ' οἶδ', ὅτι οὐ μᾶλλον γε ταῦτ' ἐμελεν αὐτῷ ἢ τὰς παρόδους λαβεῖν ἐβούλετο καὶ τὴν δόξαν τοῦ πολέμου τοῦ δοκεῖν δι' αὐτὸν κρίσιν εἰληφέναι, καὶ τὰ Πύθια θεῖναι δι' αὐτοῦ· καὶ ταῦτ' ἦν, ὧν μάλιστ' ἐγλίχεται. Θετταλοὶ δέ γ' οὐδέτερον ἠβούλοντο τούτων, οὔτε Θηβαίους οὔτε τὸν Φίλιππον μέγαν γίγνεσθαι ²³

(ταῦτα γὰρ πάντ' ἐφ' ἑαυτοὺς ἡγοῦντο), τῆς πυλαίας δ' ἐπεθύμουν καὶ τῶν ἐν Δελφοῖς, πλεονεκτημάτων δύοσιν, κύριοι γενέσθαι· τῇ δὲ τούτων γλίχεσθαι τάδε συγκατέπραξαν. τῶν τοίνυν ιδίων εἶνεχ' εὐρήσεθ' ἕκαστον πολλὰ προηγημένον ὧν οὐδὲν ἠβούλετο πράξει. τοῦτο μέντοι τοῦτ' ἐστὶ φυλακτέον ἡμῖν.

- 24 «Τὰ κελευόμεν' ἡμᾶς ἄρα δεῖ ποιεῖν ταῦτα φοβουμένους; καὶ σὺ ταῦτα κελεύεις;» πολλοῦ γε καὶ δέω. ἀλλ' ὡς οὔτε πράξομεν οὐδὲν ἀνάξιον ἡμῶν αὐτῶν οὔτ' ἔσται πόλεμος, νοῦν δὲ δόξομεν πᾶσιν ἔχειν καὶ τὰ δίκαια λέγειν, τοῦτ' οἶμαι δεῖν ποιεῖν. πρὸς δὲ τοὺς θρασέως ὀτιοῦν οἰομένους ὑπομείναι δεῖν καὶ μὴ προορωμένους τὸν πόλεμον ἐκεῖνα βούλομαι λογίσασθαι. ἡμεῖς Θηβαίους ἐῶμεν ἔχειν Ὀρωπόν· καὶ εἴ τις ἔροισθ' ἡμᾶς, κελεύσας εἰπεῖν τάληθῆ, διὰ τί; «ἵνα μὴ πολεμῶμεν», φαῖμεν ἄν. καὶ Φιλίππῳ νυνὶ κατὰ τὰς συνθήκας Ἀμφιπόλεως παρακεχωρήκαμεν, καὶ Καρδιανούς ἐῶμεν ἔξω Χερρονησιτῶν τῶν ἄλλων τετάχθαι, καὶ τὸν Κᾶρα τὰς νήσους καταλαμβάνειν, Χίον καὶ Κῶν καὶ Ῥόδον, καὶ Βυζαντίους κατάγειν τὰ πλοῖα, δῆλον ὅτι τὴν ἀπὸ τῆς εἰρήνης ἡσυχίαν πλειόνων ἀγαθῶν αἰτίαν εἶναι νομίζοντες ἢ τὸ προσκρούειν καὶ φιλονικεῖν περὶ τούτων. οὐκοῦν εὐθες καὶ κομιδῆ σχετέλιον, πρὸς ἐκάστους καθ' ἑν' οὔτω προσενηνεγημένους περὶ τῶν οἰκείων καὶ ἀναγκαιοτάτων, πρὸς πάντας περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιάς νυνὶ πολεμήσῃαι.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Β.

Ὅταν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λόγοι γίνωνται περὶ ὧν Φίλιππος πράττει καὶ βιάζεται παρὰ τὴν εἰρήνην, αἰεὶ τοὺς ὑπὲρ ἡμῶν λόγους καὶ δικαίους καὶ φιλανθρώπους ὄρω φαινομένους, καὶ λέγειν μὲν ἅπαντας αἰεὶ τὰ δεόντα δοκοῦντας τοὺς κατηγοροῦντας Φιλίππου, γιγνόμενον δ' οὐδὲν ὡς ἔπος εἶπεν τῶν δεόντων, οὐδ' ὧν ἕνεκα ταῦτ' ἀκούειν ἄξιον· ἀλλ' εἰς τοῦτ' ἤδη προηγημένα τυγχάνει πάντα τὰ πράγματα τῇ πόλει, ὥσθ', ὅσῳ τις ἂν μᾶλλον καὶ φανερώτερον ἐξελέγχῃ Φιλίππον καὶ τὴν πρὸς ὑμᾶς εἰρήνην παραβαίνοντα καὶ πᾶσι τοῖς Ἑλλήσιν ἐπιβουλεύοντα, τοσοῦτῳ τὸ τί χρὴ ποιεῖν συμβουλεύσαι χαλεπώτερον.

Αἴτιον δὲ τούτων, ὅτι πάντες, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς β πλεονεκτεῖν ζητοῦντάς ἔργῳ κωλύειν καὶ πράξειςιν, οὐχὶ λόγοις δέον, πρῶτον μὲν ἡμεῖς οἱ παριόντες τούτων μὲν ἀφέσταμεν καὶ γράφειν καὶ συμβουλεύειν, τὴν πρὸς ὑμᾶς ἀπέχθειαν ὀκνοῦντες, οἷα ποιεῖ δέ, ὡς δεινὰ καὶ χαλεπὰ καὶ τοιαῦτα διεξερχόμεθα· ἔπειθ' ὑμεῖς οἱ καθήμενοι, ὡς μὲν ἂν εἴποιτε δικαίους λόγους καὶ λέγοντος ἄλλου συνείητε, ἄμεινον Φιλίππου παρεσκεύασθε, ὡς δὲ κωλύσαιτ' ἂν ἐκεῖνον πράττειν ταῦτ', ἐφ' ὧν ἔστι νῦν, παντελῶς ἀργῶς ἔχετε.

Συμβαίνει δὴ πρᾶγμ' ἀναγκαῖον, οἶμαι, καὶ ἴσως εἰκόσ· 4 ἐν οἷς ἑκάτεροι διατρίβετε καὶ περὶ ἃ σπουδάζετε, ταῦτ' ἄμεινον ἑκατέροις ἔχει, ἐκεῖνῳ μὲν αἰ πράξεις, ὑμῖν δ' οἱ λόγοι.

Εἰ μὲν οὖν καὶ νῦν λέγειν δικαιοτέρ' ὑμῖν ἐξαρκεῖ, ῥάδιον, 5

καὶ πόνος οὐδεὶς πρόσσεσι τῷ πράγματι· εἰ δ', ὅπως τὰ παρόντ' ἐπανορθωθήσεται, δεῖ σκοπεῖν καὶ μὴ προσελθόντ' ἔτι πορρωτέρω λήσει πάνθ' ἡμᾶς μηδ' ἐπιστήσεται μέγεθος δυνάμεως, πρὸς ἣν οὐδ' ἀντᾶραι δυνησόμεθα, οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος, ὅσπερ πρότερον, τοῦ βουλευέσθαι, ἀλλὰ καὶ τοῖς λέγουσιν ἅπασι καὶ τοῖς ἀκούουσιν ὑμῖν τὰ βέλτιστα καὶ τὰ σώσοντα τῶν βράστων καὶ τῶν ἡδίστων προαιρετέον.

6 Πρῶτον μὲν, εἴ τις, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, θαρρεῖ, ὄρων, ἡλικίος ἤδη καὶ ὄσων κύριός ἐστι Φίλιππος, καὶ μηδέν' οἶεται κίνδυνον φέρειν τοῦτο τῇ πόλει μηδ' ἐφ' ὑμᾶς πάντα παρασκευάζεσθαι, θαυμάζω, καὶ δεηθῆναι πάντων ὁμοίως ὑμῶν βούλομαι τοὺς λογισμοὺς ἀκοῦσαί μου διὰ βραχέων, δι' οὓς τάναντί' ἐμοὶ παρέστηκε προσδοκᾶν καὶ δι' ὧν ἐχθρὸν ἡγοῦμαι Φίλιππον, ἔν', ἐὰν μὲν ἐγὼ δοκῶ βέλτιον προορᾶν, ἐμοὶ πεισθῆτε, ἂν δ' οἱ θαρροῦντες καὶ πεπιστευκότες αὐτῷ, τούτοις προσθῆθε.

7 Ἐγὼ τοίνυν, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, λογίζομαι τίνων ὁ Φίλιππος κύριος πρῶτον μετὰ τὴν εἰρήνην κατέστη; Πυλῶν καὶ τῶν ἐν Φωκεῦσι πραγμάτων. τί οὖν; πῶς τούτοις ἐχρήσατο; ἂ Ἰθαθαίοις συμφέρει καὶ οὐχ ἂ τῇ πόλει, πράττειν προεἴλετο. τί δήποτε; ὅτι πρὸς πλεονεξίαν, οἶμαι, καὶ τὸ πάνθ' ὑφ' αὐτῷ ποιήσασθαι τοὺς λογισμοὺς ἐξετάζων, καὶ
8 οὐχὶ πρὸς εἰρήνην οὐδ' ἡσυχίαν οὐδὲ δίκαιον οὐδέν, εἶδε τοῦτ' ὀρθῶς, ὅτι τῇ μὲν ἡμετέρα πόλει καὶ τοῖς ἦθεσι τοῖς ἡμετέροις οὐδὲν ἂν ἐνδείξαίτο τοσοῦτον οὐδὲ ποιήσειεν, ὑφ' οὗ πεισθέντες ὑμεῖς τῆς ἰδίας ἕνεκ' ὠφελείας τῶν ἄλλων τινὰς Ἑλλήνων ἐκείνῳ πρόοισθε, ἀλλὰ καὶ τοῦ δικαίου λόγον ποιούμενοι καὶ τὴν προσοῦσαν ἀδοξίαν τῷ πράγματι φεύγοντες καὶ πάνθ', ἂ προσήκει, προορώμενοι ὁμοίως ἐναντιώσεσθε, ἂν τι τοιοῦτον ἐπιχειρήῃ πράττειν, ὅσπερ ἂν εἰ πολεμοῦντες τύχοιτε.

Τοὺς δὲ Θηβαίους ἠγεῖτο, ὅπερ συνέβη, ἀντὶ τῶν ἑαυτοῖς 9
 γιγνομένων τὰ λοιπὰ ἑάσειν, ὅπως βούλεται, πράττειν ἑαυτὸν
 καὶ οὐχ ὅπως ἀντιπράξειν καὶ διακωλύσειν, ἀλλὰ καὶ συστρα-
 τεύσειν, ἂν αὐτοὺς κελεύῃ. καὶ νῦν τοὺς Μεσσηνίους καὶ
 τοὺς Ἀργεῖους ταῦθ' ὑπειληφώς εὖ ποιεῖ. ὁ γὰρ μέγιστόν ἐστι 175 *ly.*
 καθ' ὑμῶν ἐγκώμιον, ὧ ἄνδρες Ἀθηναῖοι· κέκρισθε γὰρ ἐκ 10
 τούτων τῶν ἔργων μόνοι τῶν πάντων μηδενὸς ἂν κέρδους τὰ
 κοινὰ δίκαια τῶν Ἑλλήνων προσέθαι, μηδ' ἀνταλλάξασθαι
 μηδεμιᾶς χάριτος μηδ' ὠφελείας τὴν εἰς τοὺς Ἑλλήνας
 εὖνοϊαν.

Καὶ ταῦτ' εἰκότως καὶ περὶ ὑμῶν αὐτως ὑπειλήφε καὶ
 κατ' Ἀργείων καὶ Θηβαίων ὡς ἐτέρως, οὐ μόνον εἰς τὰ
 παρόνθ' ὄρων, ἀλλὰ καὶ τὰ πρὸ τούτων λογιζόμενος. εὐρί- 11
 σκει γάρ, οἶμαι, καὶ ἀκούει τοὺς μὲν ὑμετέρους προγόνους,
 ἐξὸν αὐτοῖς τῶν λοιπῶν ἄρχειν Ἑλλήνων, ὥστ' αὐτοὺς ὑπά-
 κουειν βασιλεῖ, οὐ μόνον οὐκ ἀνασχομένους τὸν λόγον τοῦ-
 τον, ἤνικ' ἤλθεν Ἀλέξανδρος ὁ τούτων πρόγονος περὶ τούτων
 κήρυξ, ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν ἐκλιπεῖν προσλομένους καὶ
 παθεῖν ὀτιοῦν ὑπομείναντας, καὶ μετὰ ταῦτα πράξαντας
 ταῦθ', ἃ πάντες ἀεὶ γλίσχονται λέγειν, ἀξίως δ' οὐδεὶς εἰπεῖν
 δεδύνηται (διόπερ κλέγω παραλείψω δικαίως)· ἔστι γὰρ μεῖζω
 τὰ κείνων ἔργα ἢ ὡς τῷ λόγῳ τις ἂν εἴποι· τοὺς δὲ Θηβαίων
 καὶ Ἀργείων προγόνους τοὺς μὲν συστρατεύσαντας τῷ βαρ-
 βάρῳ, τοὺς δ' οὐκ ἐναντιωθέντας.

Οἶδεν οὖν ἀμφοτέρους ἰδίᾳ τὸ λυσιτελοῦν ἀγαπήσοντας, 12
 οὐχ, ὅτι κοινῇ συνοίσει τοῖς Ἑλλήσι, σκεφομένους. ἠγεῖτ'
 οὖν, εἰ μὲν ὑμᾶς ἔλοιτο φίλους, ἐπὶ τοῖς δικαίοις αἰρήσεσθαι,
 εἰ δ' ἐκείνοις πρόσθοιτο, συνεργοὺς ἔξειν τῆς αὐτοῦ πλεονε-
 ξίας. διὰ ταῦτ' ἐκείνους ἀνθ' ὑμῶν καὶ τότε καὶ νῦν αἰρεῖται.
 οὐ γὰρ δὴ τριήρεις γ' ὄρα πλείους αὐτοῖς ἢ ὑμῖν οὔσας, οὐδ'
 ἐν μὲν τῇ μεσογαίᾳ τιν' ἀρχὴν εὑρηκεν, τῆς δ' ἐπὶ τῇ θαλάττῃ

καὶ τῶν ἐμπορίων ἀφέστηκεν, οὐδ' ἀμνημονεῖ τοὺς λόγους οὐδὲ τὰς ὑποσχέσεις, ἐφ' αἷς τῆς εἰρήνης ἔτυχεν.

- 13 «Ἄλλὰ νῆ Δία», εἶποι τις ἂν ὡς πάντα ταῦτ' εἰδώς, «οὐ πλεονεξίας ἔνεκεν οὐδ' ὧν ἐγὼ κατηγορῶ τότε ταῦτ' ἔπραξεν, ἀλλὰ τῷ δικαιότερα τοὺς Θηβαίους ἢ ὑμᾶς ἀξιῶν». ἀλλὰ τοῦτον καὶ μόνον πάντων τῶν λόγων οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ νῦν εἰπεῖν· ὁ γὰρ Μεσσήνην Λακεδαιμονίους ἀφιέναι κελεύων, πῶς ἂν Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν τότε Θηβαίοις παραδοῦς τῷ δίκαια νομίζειν ταῦτ' εἶναι πεποιγημένα σκήψαιτο;
- 14 «Ἄλλ' ἐβιάσθη νῆ Δία» (τοῦτο γὰρ ἐστ' ὑπόλοιπον) «καὶ παρὰ γνώμη, τῶν Θετταλῶν ἱππέων καὶ τῶν Θηβαίων ὀπλιτῶν ἐν μέσῳ ληφθεῖς, συνεχώρησε ταῦτα». καλῶς. οὐκοῦν φασὶ μὲν μέλλειν πρὸς τοὺς Θηβαίους αὐτὸν ὑπόπτως ἔχειν,
- 15 καὶ λογοποιῶσι περιόντες τινές, ὡς Ἐλάτειαν τειχιεῖ· ὁ δὲ ταῦτα μὲν μέλλει καὶ μελλήσει, ὡς ἐγὼ κρίνω, τοῖς Μεσσηνίοις δὲ καὶ τοῖς Ἀργείοις ἐπὶ τοὺς Λακεδαιμονίους συνεισβάλλειν οὐ μέλλει, ἀλλὰ καὶ ξένους εἰσπέμπει καὶ χρήματ' ἀποστέλλει καὶ δύναμιν μεγάλην ἔχων αὐτὸς ἐστὶ προσδόκιμος. τοὺς μὲν ὄντας ἐχθροὺς Θηβαίων Λακεδαιμονίους ἀναιρεῖ, οὓς δ' ἀπώλεσεν αὐτὸς πρότερον Φωκέας, νῦν σφίξει;
- 16 καὶ τίς ἂν ταῦτα πιστεύσειεν; ἐγὼ μὲν γὰρ οὐκ ἂν ἠγοῦμαι Φίλιππον, οὔτ' εἰ τὰ πρῶτα βιασθεῖς ἄκων ἔπραξεν, οὔτ' ἂν εἰ νῦν ἀπεγίγνωσκε Θηβαίους, τοῖς ἐκείνων ἐχθροῖς συνεχῶς ἐναντιοῦσθαι, ἀλλ', ἐφ' ὧν νῦν ποιεῖ, κἀκεῖν' ἐκ προαιρέσεως δηλὸς ἐστὶ ποιήσας, ἐκ πάντων δ', ἂν τις ὀρθῶς θεωρῇ, πάνθ', ἃ πραγματεύεται, κατὰ τῆς πόλεως συντάττων.
- 17 Καὶ τοῦτ' ἐξ ἀνάγκης τρόπον τιν' αὐτῷ νῦν γε δὴ συμβαίνει. λογίξεσθε γάρ. ἄρχειν βούλεται, τούτου δ' ἀνταγωνιστὰς μόνους ὑπείληφεν ὑμᾶς. ἀδικεῖ πολὺν ἤδη χρόνον καὶ τοῦτ' αὐτὸς ἄριστα σύνοιδεν αὐτῷ· οἷς γὰρ οὖσιν ὑμετέροις ἔχει, τούτοις πάντα τᾶλλ' ἀσφαλῶς κέκτηται· εἰ γὰρ Ἀμφί-

πολιν καὶ Ποτεΐδαιαν προεῖτο, οὐδ' ἂν οἴκοι μένειν βεβαίως ἤγειτο. ἀμφοτέρ' οὖν οἶδε, καὶ αὐτὸν ὑμῖν ἐπιβουλεύοντα καὶ 18 ὑμᾶς αἰσθανομένους· εὖ φρονεῖν δ' ὑμᾶς ὑπολαμβάνων δικαίως αὐτὸν μισεῖν νομίζει, καὶ παρώξυνται πείσεσθαι τι προσδοκῶν, ἂν καιρὸν λάβητε, ἂν μὴ φθάσῃ ποιήσας πρότερος. διὰ 19 ταῦτ' ἐγρήγορεν, ἐφέστηκεν, ἐπὶ τῇ πόλει θεραπεύει τοὺς Θηβαίους καὶ Πελοποννησίων τοὺς ταῦτά βουλομένους τούτοις, οὓς διὰ μὲν πλεονεξίαν τὰ παρόντ' ἀγαπήσειν οἴεται, διὰ δὲ σκαιότητα τρόπων τῶν μετὰ ταῦτ' οὐδὲν προόψεσθαι.

Καίτοι σωφρονοῦσί γε καὶ μετρίως ἐναργῆ παραδείγματ' ἔστιν ἰδεῖν, ἃ καὶ πρὸς Μεσσηνίους καὶ πρὸς Ἀργεῖους ἔμοιγ' εἶπεῖν συνέθη, βέλτιον δ' ἴσως καὶ πρὸς ὑμᾶς ἔστιν εἰρήσθαι.

«Πῶς γὰρ οἴεσθε», ἔφην, «ὧ ἄνδρες Μεσσήνιοι, δυσχερῶς 20 ἀκούειν Ὀλυνθίους, εἴ τίς τι λέγοι κατὰ Φιλίππου κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους, ὅτ' Ἀνθεμοῦντα μὲν αὐτοῖς ἀφίει, οὐ πάντες οἱ πρότερον Μακεδονίας βασιλεῖς ἀντεποιοῦντο, Ποτεΐδαιαν δ' ἐδίδου τοὺς Ἀθηναίων ἀποίκους ἐκβάλλων, καὶ τὴν μὲν ἔχθραν τὴν πρὸς ἡμᾶς αὐτὸς ἀνήρητο, τὴν χώραν δ' ἐκείνοις ἐδεδώκει καρποῦσθαι; ἄρα προσδοκᾶν αὐτοὺς τοιαῦτα πείσεσθαι ἢ λέγοντος ἂν τινος πιστεῦσαι οἴεσθε; ἀλλ' ὁμως», ἔφην ἐγώ, «μικρὸν χρόνον τὴν ἀλλοτρίαν καρ- 21 πωσάμενοι πολὺν τῆς αὐτῶν ὑπ' ἐκείνου στέρονται, αἰσχυρῶς ἐκπεσόντες, οὐ κρατηθέντες μόνον, ἀλλὰ καὶ προδοθέντες ὑπ' ἀλλήλων καὶ πραθέντες· οὐ γὰρ ἀσφαλεῖς ταῖς πολιτείαις αἰ πρὸς τοὺς τυράννους αὐταὶ λίαν ὀμιλῶσι.

«Τί δ' οἱ Θετταλοί; ἄρ' οἴεσθε», ἔφην, «ὅτ' αὐτοῖς τοὺς 22 τυράννους ἐξέβαλλε καὶ πάλιν Νίκαιαν καὶ Μαγνησίαν ἐδίδου, προσδοκᾶν τὴν καθεστῶσαν νῦν δεκαδαρχίαν ἔσεσθαι παρ' αὐτοῖς; ἢ τὸν τὴν πυλαίαν ἀποδόντα, τοῦτον τὰς ἰδίας αὐτῶν προσόδους παραιρήσεσθαι; οὐκ ἔστι ταῦτα. ἀλλὰ μὴν γέγονε ταῦτα καὶ πᾶσιν ἔστιν εἰδέναι.

- 23 «Ὑμεῖς δέ», ἔφην ἐγώ, «διδόντα μὲν καὶ ὑπισχνούμενον θεωρεῖτε Φίλιππον, ἐξηπατηκότα δ' ἤδη καὶ παρακεκρουμένον ἀπεύχεσθε, εἰ σωφρονεῖτε, ἰδεῖν. ἔστι τοίνυν νῆ Δία», ἔφην ἐγώ, «παντοδαπὰ εὐρηγμένα ταῖς πόλεσι πρὸς φυλακὴν καὶ σωτηρίαν, οἷον χαρακώματα καὶ τείχη καὶ τάφροι
- 24 καὶ τάλλ', ὅσα τοιαῦτα. καὶ ταῦτα μὲν ἔστιν ἅπαντα χειροποίητα καὶ δαπάνης προσδεῖται· ἐν δέ τι κοινὸν ἢ φύσις τῶν εὖ φρονούντων ἐν αὐτῇ κέκτηται φυλακτήριον, ὃ πᾶσι μὲν ἔστ' ἀγαθὸν καὶ σωτήριον, μάλιστα δὲ τοῖς πλήθεσι πρὸς τοὺς τυράννους. τί οὖν ἔστι τοῦτο; ἀπιστία. ταύτην φυλάττετε, ταύτης ἀντέχεσθε· ἂν ταύτην σφίζητε, οὐδὲν μὴ δεινὸν
- 25 πάθητε. τί ζητεῖτε;» ἔφην. «ἐλευθερίαν. εἰτ' οὐχ ὁρᾶτε Φίλιππον ἄλλοτριωτάτας ταύτη καὶ τὰς προσηγορίας ἔχοντα; βασιλεὺς γὰρ καὶ τύραννος ἅπας ἐχθρὸς ἐλευθερίᾳ καὶ νόμοις ἐναντίος. οὐ φυλάξεσθ', ὅπως», ἔφην, «μὴ πολέμου ζητοῦντες ἀπαλλαγῆναι δεσπότην εὕρητε;»
- 26 Ταῦτ' ἀκούσαντες ἐκεῖνοι, καὶ θορυβοῦντες, ὡς ὀρθῶς λέγεται, καὶ πολλοὺς ἐτέρους λόγους παρὰ τῶν πρέσβειων καὶ παρόντος ἐμοῦ καὶ πάλιν ὕστερον, ὡς ἔοικεν, οὐδὲν μᾶλλον ἀποσχέσονται τῆς Φιλίππου φιλίας οὐδ' ὧν ἐπαγγέλλεται καὶ οὐ τοῦτ' ἔστιν ἄτοπον, εἰ Μεσσήνιοι καὶ Πελοποννησίων
- 27 τινὲς παρ' ἃ τῆ λογισμῶ βέλτισθ' ὀρώσι τι πράξουσιν, ἀλλ' ὑμεῖς οἱ καὶ συνιέντες αὐτοὶ καὶ τῶν λεγόντων ἀκούοντες ἡμῶν, ὡς ἐπιβουλεύεσθε, ὡς περιστοιχίζεσθε, ἐκ τοῦ μηδὲν ἤδη ποιεῖν λήσεθ', ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, πάνθ' ὑπομείναντες. οὕτως ἢ παραυτίχ' ἠδονὴ καὶ βραστῶν ἡμεῖς ἰσχύει τοῦ ποθ' ὕστερον συνοίσειν μέλλοντος.
- 28 Περὶ μὲν δὴ τῶν ὑμῖν πρακτέων καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς ὕστερον βουλευέσεσθε, ἂν σωφρονήτε· ἃ δὲ νῦν ἀποκρινάμενοι τὰ δέοντ' ἂν εἴητ' ἐψηφισμένοι, ταῦτ' ἤδη λέξω.

ΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἦν μὲν οὖν δίκαιον, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τοὺς ἐνεγκόντας τὰς ὑποσχέσεις, ἐφ' αἷς ἐπέισθητε ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην, καλεῖν οὔτε γὰρ αὐτὸς ἂν ποθ' ὑπέμεινα πρεσβεύειν, οὔτ' ἂν 29 ὑμεῖς οἶδ' ὅτι ἐπαύσασθε πολεμοῦντες, εἰ τοιαῦτα πράξειν τυχόντ' εἰρήνης Φιλίππον φέσθε· ἀλλ' ἦν πολὺ τούτων ἀφυστηκότα τὰ τότε λεγόμενα.

Καὶ πάλιν γ' ἐτέρους καλεῖν· τίνας; τοὺς, ὅτ' ἐγὼ γεγε-
νυίας ἤδη τῆς εἰρήνης ἀπὸ τῆς ὑστέρας ἦκων πρεσβείας τῆς
ἐπὶ τοὺς ὄρκους, αἰσθόμενος φενακίζομένην τὴν πόλιν, προῦ-
λεγον καὶ διεμαρτυρόμην καὶ οὐκ εἶων προσέσθαι Πύλας οὐδὲ
Φωκέας, λέγοντας, ὡς ἐγὼ μὲν ὕδωρ πίνων εἰκότως δύστρο- 30
πος καὶ δύσκολός εἰμί τις ἄνθρωπος, Φιλίππος δ', ἅπερ
εὔξαισθ' ἂν ὑμεῖς, ἐὰν παρέλθῃ, πράξει, καὶ Θεσπιάς μὲν καὶ
Πλαταιάς τειχιεῖ, Θηβαίους δὲ παύσει τῆς ὕβρεως, Χερρόνη-
σον δὲ τοῖς αὐτοῦ τέλεσι διορύξει, Εὐβοίαν δὲ καὶ τὸν Ὀρω-
πὸν ἀντ' Ἀμφιπόλεως ὑμῖν ἀποδώσει· ταῦτα γὰρ ἅπαντ' ἐπὶ
τοῦ βήματος ἐνταῦθα μνημονεύειτ' οἶδ' ὅτι ῥηθέντα, καίπερ
ὄντες οὐ δεινοὶ τοὺς ἀδικοῦντας μεμνήσθαι. καὶ τὸ πάντων 31
αἰσχιστον, καὶ τοῖς ἐκγόνοις πρὸς τὰς ἐλπίδας τὴν αὐτὴν
εἰρήνην εἶναι ταύτην ἐψηφίσασθε· οὕτω τελέως ὑπήχθητε.

Τί δὴ ταῦτα νῦν λέγω καὶ καλεῖν φημί δεῖν τούτους; ἐγὼ
νῆ τοὺς θεοὺς τάληθῆ μετὰ παρρησίας ἐρῶ πρὸς ὑμᾶς καὶ
οὐκ ἀποκρύφομαι· οὐχ ἔν' εἰς λαιδορίαν ἐμπεσῶν ἐμαυτῷ μὲν 32
ἐξ ἴσου λόγον παρ' ὑμῖν ποιήσω, τοῖς δ' ἐμοὶ προσκρούσασιν
ἐξ ἀρχῆς καὶ νῦν παράσχω πρόφασιν τοῦ πάλιν τι λαβεῖν
παρὰ Φιλίππου, οὐδ' ἔν' ὡς ἄλλως ἀδολεσχῶ· ἀλλ' οἶομαί
ποθ' ὑμᾶς λυπήσειν, ἃ Φιλίππος πράττει, μᾶλλον ἢ τὰ νυνί·
τὸ γὰρ πρᾶγμ' ὀρῶ προβαῖνον, καὶ οὐχὶ βουλοίμην μὲν ἂν 33
εἰκάζειν ὀρθῶς, φοβοῦμαι δέ, μὴ λίαν ἐγγυὸς ἦ τοῦτ' ἤδη.

ἔταν οὖν μηκέθ' ὑμῖν ἀμελεῖν ἐξουσία γίγνηται τῶν συμβαι-
 νόντων μηδ' ἀκούηθ', ὅτι ταῦτ' ἐφ' ὑμᾶς ἐστίν, ἐμοῦ μηδὲ
 τοῦ δεινός, ἀλλ' αὐτοὶ πάντες ὁράτε καὶ εὖ εἰδῆτε, ὀργίλους
 34 καὶ τραχεῖς ὑμᾶς ἔσεσθαι νομίζω. φοβοῦμαι δὴ, μὴ τῶν πρέ-
 σβειων σεσιωπηκότων, ἐφ' οἷς αὐτοῖς συνίσασι δεδωροδοκηκό-
 τες, τοῖς ἐπανορθοῦν τι πειρωμένοις τῶν διὰ τούτους ἀπολω-
 λότων τῇ παρ' ὑμῶν ὀργῇ περιπεσεῖν συμβῆ· ὀρώ γὰρ ὡς τὰ
 πόλλ' ἐνίους οὐκ εἰς τοὺς αἰτίους, ἀλλ' εἰς τοὺς ὑπὸ χεῖρα
 μάλιστα τὴν ὀργὴν ἀφιέντας.

35 Ἔως οὖν ἔτι μέλλει καὶ συνίσταται τὰ πράγματα καὶ
 κατακούομεν ἀλλήλων, ἕκαστον ὑμῶν, καίπερ ἀκριβῶς εἰδότα,
 ὅμως ἐπαναμνησαί βούλομαι, τίς ὁ Φωκέας πείσας καὶ Πύλας
 ὑμᾶς προέσθαι, ὧν καταστάς ἐκεῖνος κύριος τῆς ἐπὶ τὴν Ἄτ-
 τικὴν ὁδοῦ καὶ τῆς εἰς Πελοπόννησον κύριος γέγονεν, καὶ
 πεποίηχ' ὑμῖν μὴ περὶ τῶν δικαίων μηδ' ὑπὲρ τῶν ἔξω πρα-
 γμάτων εἶναι τὴν βουλήν, ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ καὶ
 τοῦ πρὸς τὴν Ἄττικὴν πολέμου, ὃς λυπήσει μὲν ἕκαστον,
 36 ἐπειδὴν παρῆ, γέγονε δ' ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. εἰ γὰρ μὴ
 παρεκρούσθητε τόθ' ὑμεῖς, οὐδὲν ἂν ἦν τῇ πόλει πρᾶγμα
 οὔτε γὰρ ναυσὶ δῆπου κρατήσας εἰς τὴν Ἄττικὴν ἦλθεν ἂν
 ποτε στόλῳ Φίλιππος, οὔτε πεζῇ βαδιζῶν ὑπὲρ τὰς Πύλας
 καὶ Φωκέας, ἀλλ' ἢ τὰ δίκαι' ἂν ἐποίει καὶ τὴν εἰρήνην
 ἄγων ἡσυχίαν εἶχεν, ἢ παραχρῆμ' ἂν ἦν ἐν ὁμοίῳ πολέμῳ,
 δι' ὃν τότε τῆς εἰρήνης ἐπεθύμησεν.

37 Ταῦτ' οὖν, ὡς μὲν ὑπομνήσαι, νῦν ἱκανῶς εἴρηται, ὡς δ' ἂν
 ἐξετασθεῖν μάλιστ' ἀκριβῶς, μὴ γένοιτο, ὧ πάντες θεοί· οὐδένα
 γὰρ βουλοίμην ἔγωγ' ἂν, οὐδ' εἰ δίκαιός ἐστ' ἀπολωλέναι,
 μετὰ τοῦ πάντων κινδύνου καὶ τῆς ζημίας δίκην ὑποσχεῖν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Πολιτική κατάσταση τῶν Ἀθηναίων μέχρι τῆς ἐμφάνισεως τοῦ Δημοσθένους.

Ἡ ἡγεμονία τῶν Ἀθηναίων καταλυθεῖσα διὰ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἤρξατο ἀναδημιουργομένη κατὰ τὸν μετὰ τοῦτον ἐκτραγένη πόλεμον μεταξὺ Θηβῶν καὶ Σπάρτης. Τὰ κατὰ θάλασσαν περιφανῆ κατορθώματα τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν Χαβρίου καὶ Τιμοθέου, αἱ στρατιωτικαὶ μεταρρυθμίσεις τοῦ Ἴφικράτους καὶ ἡ σώφρων πολιτικὴ τοῦ Καλλιστράτου συνετέλεσαν ὥστε νὰ δημιουργηθῇ (ἐν ἔτει 377) ἀθηναϊκὴ συμμαχία ἢ ὁμοσπονδία περιλαβοῦσα περὶ τὰς 70 πόλεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦτο ἡ Χίος, ἡ Τένεδος, ἡ Μυτιλήνη, τὸ Βυζάντιον, ἡ Χαλκίς καὶ ἄλλαι. Οὕτως ἡ ἡγεμονία περὶήλθε καὶ πάλιν εἰς τοὺς Ἀθηναίους.

Ἄλλ' ἡ ἡγεμονία αὕτη δὲν διετηρήθη ἐπὶ μακρόν· οἱ Ἀθηναῖοι μὴ τηρήσαντες τὰς πρὸς τοὺς συμμάχους τοὺς ταχθέντας ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν ἀναληφθείσας ὑποχρεώσεις, ἀλλ' ἐπιδοθέντες εἰς πείσεις καὶ ἀργυρολογίαν αὐτῶν προεκάλεσαν τὸν λεγόμενον συμμαχικὸν πόλεμον, καθ' ὃν αἱ Ἀθῆναι ἐπὶ τριετίαν ὄλην (358-355) ἠναγκάσθησαν νὰ πολεμήσωσι κατὰ τῶν ἀποστασῶν ἰσχυροτάτων συμμαχίδων, τῆς Χίου, Ρόδου, Κῶ καὶ τοῦ Βυζαντίου, βοηθουμένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῆς ἐν Καρίᾳ Ἀλικαρνασσοῦ Μανσώλου. Κατὰ τὸν πόλεμον τοῦτον οἱ Ἀθηναῖοι μικρὰς ἐπιτυχίας ἔσχον· φοβηθέντες δὲ τέλος τὰς ἀπειλὰς τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας Ἀρταξέρξου τοῦ Ὠχοῦ, ὅτι θ' ἀποστείλῃ μέγαν στόλον πρὸς βοήθειαν τῶν συμμάχων, ἠναγκάσθησαν νὰ συνάψωσιν εἰρήνην (355) μετὰ τῶν ἀποστατῶν συμμάχων παρέχοντες εἰς αὐτοὺς πλήρη ἀνεξαρτησίαν καὶ ἀνεχόμενοι τὴν πλήρη σχεδὸν διάλυσιν τῆς ἀθηναϊκῆς ἡγεμονίας.

Ἡ διάλυσις αὕτη τῆς ἡγεμονίας συνεπέφερε τὴν ἔκπτωσιν πάσης ἐν γένει δυνάμεως τῶν Ἀθηναίων, οἰκονομικῆς τε καὶ ἠθικῆς. Ἐν αὐταῖς ταῖς Ἀθήναις κατέπεσε τὸ γενναῖον φρόνημα

καὶ ἐξέλιπε πᾶσα πολιτικὴ ἐνέργεια τείνουσα εἰς τὴν ἀνάκτησιν τῆς παλαιᾶς ἰσχύος. Ὁ δῆμος ἀπὸ τῆς μετὰ τῶν συμμαχῶν συναφθείσης εἰρήνης ἠκολούθει τὰς πολιτικὰς ἀρχὰς τοῦ δημαγωγοῦ Εὐβούλου, ὅστις πρόγραμμα εἶχε τὴν ἐγκατάλειψιν τῆς ἀρχαίας φιλοδοξίας καὶ τὴν ἐκ παντὸς τρόπου ἐπιδίωξιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς εὐζωΐας τοῦ ἰδιώτου. Οἱ πολῖται ἀπηροῦντο ἤδη νὰ στρατεύωσιν οἱ ἴδιοι μεταχειριζόμενοι τὰ ξενικὰ στρατεύματα, ἐν δὲ τῇ ἐκκλησίᾳ ἐρήφιζον μὲν πολλά, εἶτα δ' ὅμως ὀλίγα ἢ οὐδὲν ἐξετέλουν· τὸ σύστημα τῶν **λειτουργιῶν** κατ' ὄνομα μόνον διειρηθεῖτο, ἀφ' οὗ οἱ πλουσιώτατοι κατώρθωνον ἢ ἀποφεύγων αὐτὰς, ἐπιβαρυνόμενων δυσαναλόγως τῶν ὀλιγώτερον πλουσίων. Ἐν τῷ δὲ ἡ πολιτεία ἔφθινεν, ἠϋξάνον αἱ τρυφαὶ καὶ αἱ ἀναπαύσεις τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου. Οἱ ἰδιωτικοὶ οἴκοι ἀνηγείροντο μεγαλοπρεπεῖς, αἱ ἐσοταὶ καὶ πανηγύρεις κατ' οὐδὲν ἠλατιοῦντο τῆς παλαιᾶς μεγαλοπρεπείας. Χρῆμα ἄφθονον κατεσπαταλεῖτο διὰ τὴν ὡς οἷόν τε μεγαλοπρεπεστέραν διεξαγωγὴν τῶν θεατρικῶν παραστάσεων· τέλος δὲ οὐδέποτε κατεβάλλετο μεγαλυτέρα φροντίς περὶ τὴν εἰς τοὺς πολλοὺς τακτικὴν διανομὴν τῶν **θεωρικῶν** χρημάτων¹.

Οὕτως εἶχον τὰ τῆς πολιτείας τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους· ἐν μέσῳ δὲ τῆς τοιαύτης καταστάσεως τῆς πολιτείας ἐμφανίζεται ὁ Δημοσθένης.

II. Δημοσθένης.

α) Βίος Δημοσθένους.

Ὁ Δημοσθένης, υἱὸς Δημοσθένους, ἐκ τοῦ ἐν Ἀττικῇ δήμου Παιανίας, κειμένου κατὰ τοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδας τοῦ Ὑμητιοῦ, ἐγεννήθη τῷ 383 π. Χ. Καὶ ὁ μὲν πατὴρ του εὐποροῦ ἦν

¹ Θεωρικὰ ἐκαλοῦντο τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα τῇ προτάσει τοῦ Κλεοφῶντος — οὐχὶ τοῦ Περικλέους — ἀπεφασίσθη νὰ δίδονται εἰς ἀτόρους Ἀθηναίους πολίτας, ἵνα πληρώσωσι τὰς θέσεις αὐτῶν ἐν τῷ θεάτρῳ (πρὸς δύο ὀβολοὺς ἐκάστην θέσιν). Τὰ χρήματα ταῦτα ἐπληρώοντο ἐκ τῶν περισσευμάτων τῶν δημοσίων εἰσπραξέων· ἐν καιρῷ δ' ὅμως πολέμου ὠρίζετο διὰ νόμον νὰ δαπανῶνται ταῦτα εἰς τὰς στρατιωτικὰς χρείας. Ἄλλ' ὅτε προσιάτης τοῦ δήμου ἦτο ὁ Εὐβουλος, ἠκρωθῆ ὁ νόμος οὗτος καὶ ἔκτοτε κατ' ἔτος, ὁπωσδήποτε ἐχόντων τῶν πραγμάτων, διενέμοντο τὰ περισσεύματα εἰς τὸν δῆμον ὡς **θεωρικά**.

ἐκέκμητο ἐν Ἀθήναις δύο ἐργαστήρια, μαχαιροποιεῖον καὶ θρονοποιεῖον, ἡ δὲ μήτηρ του — Κλεοβούλη ὀνομαζομένη — κατήγετο ἐκ Σκυθίας.

Ἐπταετῆς μόλις γενόμενος ὁ Δημοσθένης ἀπώλεσε τὸν πατέρα του, ὅστις ἀποθνήσκων κατέλιπε τρεῖς ἐπιτρόπους τῶν ἀηλικίων τέκνων, τοῦ υἱοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς. Ἄλλ' οἱ ἐπίτροποι δὲν ἐφάνησαν ἀξιοπίστοι, διότι τὴν καταλειφθεῖσαν περιουσίαν, ἀνερχομένην εἰς δέκα πέντε τάλαντα, δηλ. περίπου εἰς ἑπτακοσίας εἴκοσι χιλιάδας σημερινῶν δραχμῶν, διεσπάθησαν σχεδὸν τελείως, ἐν ᾧ ἡδύνατο νὰ διπλασιάσωσιν αὐτὴν εὐσυνειδήτως διαχειριζόμενοι. Ὡσαύτως οὗτοι καὶ τῆς παιδείσεως τοῦ Δημοσθένους ἠμέλησαν· ἀλλ' οὗτος φιλομαθὴς ὢν καὶ ἐπιμελὴς ἐμόρφωσεν ἑαυτὸν μαθητεύσας παρὰ τῷ ῥήτορι Ἰσαίῳ, τῷ Χαλκιδεῖ, καὶ μελετήσας τοὺς λόγους τοῦ Ἰσοκράτους, τὰ συγγράμματα τοῦ Πλάτωνος καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Θουκυδίδου, ἣν, ὡς λέγεται, ὀκτάκις ἀντέγραψε καὶ μέγα μέρος αὐτῆς ἀπεμνημόνευσεν. Διαφόρους δ' ἑλλείψεις αὐτοῦ σημαντικὰς διὰ τὸ ἔργον τοῦ ῥήτορος, ὡς τὴν ἀσάφειαν καὶ τραυλότητα τῆς γλώσσης, τὸ ἀσθενὲς καὶ φαῦλον τῆς φωνῆς καὶ τὴν ἀπρεπῆ ἀνακίνησιν τοῦ ὄμου, ὑπερενίκησε δι' ἐπιμόνον ἀσκήσεως καὶ φιλοπονίας.

Ἐνῆλιξ γενόμενος κατεδίωξε δικαστικῶς τοὺς ἐπιτρόπους ὑπὸ τὴν ὄδηγίαν τοῦ διδασκάλου του Ἰσαίου καὶ κατώρθωσε μικρὸν μόνον μέρος τῆς πατρικῆς περιουσίας ν' ἀναλάβῃ. Διὰ τοῦτο ἀναγκασθεὶς νὰ φροντίσῃ περὶ τῆς ἀναπληρώσεως τῆς ἀπολεσθεῖσης περιουσίας ἐγένετο **λογογράφος**· ὡς τοιοῦτος συνέταπτε λόγους δικανικοὺς ὑπὲρ ἄλλων καὶ μεγάλως ἐξέτιμᾶτο. Ἀλλὰ τὴν δόξαν αὐτοῦ ἐκτίησαστο ἐκ τῶν πολιτικῶν λόγων καὶ τῆς πολιτικῆς ἐνεργείας κατὰ Φιλίππου, τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ὅστις ὁσημέραι ἀυξανόμενος διενοεῖτο ν' ἄρξῃ ὅλης τῆς Ἑλλάδος· τοῦτο καθορῶν ὁ Δημοσθένης εἰργάζετο ἐκ παντὸς τρόπου ν' ἀνυψώσῃ τὸ φρόνημα τῶν συμπολιτῶν ἀναμνησκῶν αὐτοὺς τὰ ἐν Μαραθῶνι, ἐν Σαλαμῖνι καὶ ἐν Πλαταιαῖς τρόπαια τῶν προγόνων. Καὶ ἔνθεν μὲν ἐπολέμει κατὰ τῶν Φιλιππιζόντων, ἔνθεν δ' ἐφρόντιζε ν' ἀνεύρῃ συμμάχους τῶν Ἀθηναίων· ὅτε δ' ἐπρέσβευσεν εἰς Θήβας, κατώρθωσε νὰ διαλλάξῃ τὰς τέως ἀσπόνδους πόλεις, Ἀθήνας καὶ Θήβας, καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὰς συμμάχους· ἀλλ' ἡ συμμαχία αὕτη κατεστράφη διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ ἡττης (338).

Καὶ μετὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ ἦταν ὁ Δημοσθένης οὔτε τὸ θάρρος ἀπέβαλεν οὔτε ἔπαισε μισῶν τοὺς Μακεδόνας· ἐν ἀρχῇ μάλιστα τῆς βασιλείας τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου (336) ἐπέτυχεν, ἵνα οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Θηβαῖοι ἀποστῶσι τῆς μακεδονικῆς κυριαρχίας· ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος ἐπελθὼν κατὰ τῶν Θηβῶν καὶ καταστρέψας αὐτὰς ἐξήτησεν εἶτα παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὴν παράδοσιν τοῦ Δημοσθένους καὶ ἄλλων τινῶν στρατηγῶν καὶ πολιτικῶν ἐκ τῶν ἰδίως ὑποκινησάντων καὶ ὑποστηριζάντων τὴν ἀποστασίαν τῶν Θηβαίων· τῇ παρεμβάσει δ' ὁμως τοῦ μακεδονίζοντος ῥήτορος Δημάδου ἡ παράδοσις αὕτη ἀπεσοβήθη.

Τῷ 324 κατηγορηθεὶς ὁ Δημοσθένης ὡς δωροδοκῆσας ἐν τῇ δίκῃ τοῦ Ἀρπάλου, ταμίου τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, φυγόντος μετὰ πολλῶν χρημάτων ἐξ Ἀσίας εἰς Ἀθήνας, κατεδικάσθη εἰς πρόστιμον πενήτηντα ταλάντων, μὴ δυνάμενος δὲ ν' ἀποτίσῃ τὸ ποσὸν αὐτὸ ἔφυγεν εἰς Αἴγιναν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Τροιζῆνα. Καὶ ἔγραφε μὲν καὶ πρὸς τὴν βουλὴν καὶ πρὸς τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων δικαιολογούμενος καὶ παρακαλῶν ν' ἀνακληθῆ, ἀλλ' αἱ παρακλήσεις αὐταὶ εἰς οὐδὲν ὠφέλουν καὶ μόνον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου (323), ὅτε αἱ Ἀθηναῖοι, τὸ Ἄργος καὶ ἡ Κόρινθος ἐπανέστησαν κατὰ τῆς μακεδονικῆς ἀρχῆς, ἐπῆλθε μεταβολὴ τις τῶν διαθέσεων τοῦ δήμου· διότι οὗτος μαθὼν ὅτι ὁ Δημοσθένης, καίπερ φυγὰς, συνώδευσε τοὺς Ἀθηναίους πρέσβεις, τοὺς κηρύσσοντας τὸν κατὰ τῶν Μακεδόνων πόλεμον, ἀνεκάλεσεν αὐτὸν πανηγυρικῶς.

Μετὰ τὴν ἀνάκλησίν του ὁ Δημοσθένης ἐξηκολούθει τὸν κατὰ τῶν Μακεδόνων ἀγῶνα· ἀλλ' ὅτε τῷ 322 αἱ Ἀθηναῖοι ἐκυριεύθησαν καὶ φρουρὰ μακεδονικὴ ἐγκαθιδρύθη ἐν αὐταῖς, κατεδιώχθη ὑπὸ τοῦ διοικητοῦ τῆς Μακεδονίας Ἀντιπάτρου. Καὶ κατώρθωσε μὲν νὰ καταφύγῃ εἰς τὸν ἐν Καλαυρία (νῦν Πόρος) ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, ἀλλ' οἱ στρατιῶται τοῦ Ἀντιπάτρου ἀπέσπασαν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. Εὐτυχῶς ὁμως ὁ ῥήτωρ ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ δηλητήριον ἐντὸς δακτυλίου ἢ γραφικοῦ καλάμου καὶ πῶν αὐτὸ ἀπέφυγε τὰς ὕβρεις τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ δι' ἐκουσίου θανάτου (κατὰ τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 322).

Οἱ οἰκήτορες τῆς Καλαυρίας ἤγειραν ἐντὸς τοῦ περιβόλου τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος μνημα τοῦ ῥήτορος καὶ ἐπὶ αἰῶνας πολλοὺς

ἐξηκολούθουν τιμῶντες τὴν μνήμην αὐτοῦ. Ἄλλὰ καὶ οἱ συμπολίται τοῦ ῥήτορος τεσσαράκοντα καὶ δύο ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐπήφισαν, ἵνα ὁ πρεσβύτατος τῶν ἀπὸ τοῦ γένους αὐτοῦ ἔχη σίτησιν ἐν τῷ Πρυτανείῳ, καὶ ἀνήγειραν ἐν τῇ ἀγορᾷ χαλκοῦν τοῦ ῥήτορος ἀνδριάντα, ἐφ' οὗ ἐχαράχθη τὸ πολυθρόλυhton ἐπίγραμμα:

Εἶπερ ἴσῃν ἰώμην γνώμη, Δημοσθένες, εἶχες,
οὔποι' ἂν Ἑλλήνων ἤρξεν ἄρης Μακεδόν.

β') Λόγοι Δημοσθένους.

ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Δημοσθένους περιῆλθον εἰς ἡμᾶς 61 λόγοι τούτων οἱ μὲν 15 εἶναι **συμβουλευτικοὶ ἢ δημηγορίαι**, οἱ δὲ λοιποὶ **δικανικοί**. Τῶν συμβουλευτικῶν, δηλ. τῶν λόγων τῶν ἀπαγγελθέντων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, σπουδαιότατοι εἶναι οἱ **Φιλιππικοί**, οἱ **Ὀλυνθιακοὶ** καὶ ὁ **περὶ τῆς εἰρήνης**: τῶν δὲ δικανικῶν ἔχομεν δύο εἶδη: 1) λόγους δικανικοὺς **δημοσίους**, ἀπαγγελθέντας δηλ. ἐν δημοσίαις δίκαις, ὧν σπουδαιότατος εἶναι ὁ **περὶ τοῦ στεφάνου**, καὶ 2) λόγους δικανικοὺς **ιδιωτικούς**, ἀπαγγελθέντας δηλ. ἐν ἰδιωτικαῖς δίκαις.

Ἐν πᾶσι τοῖς λόγοις τοῦ Δημοσθένους καταφαίνεται μεγαλεῖον ψυχῆς, σαφήνεια, γοργότης καὶ σφοδρότης τῆς ἐκφράσεως, σαρκασμοὶ πικροί, ποικιλία ῥητορικῶν σχημάτων καὶ τρόπων λεκτικῶν καὶ ἐν γένει πάντα, ὅσα προσδίδουσιν εἰς αὐτοὺς **δεινότητα καὶ ὕψος**.

Ἐκαστος τῶν λόγων συνίσταται ἐκ πέντε μερῶν, τοῦ **προοιμίου**, τῆς **διηγήσεως**, τῆς **προθέσεως**, τῆς **πίστεως** καὶ τοῦ **ἐπιλόγου**. Τούτων τὸ κυριώτερον μέρος εἶναι τὸ τρίτον—ἡ **πρόθεσις**—, ἐν ᾧ ἀναπτύσσεται ἡ πρότασις τοῦ ῥήτορος: τὸ μέρος τοῦτο προπαρασκευάζει μὲν ἢ **διήγησις**, συμπληροῦ δὲ καὶ **ἐξηγεῖ ἢ πίστις**.

III. Περιληπτικὴ ἱστορία τοῦ Φιλίππου.

Ὁ Φίλιππος, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀμύντου τοῦ Β', ἐγεννήθη τῷ 382 π. Χ. Δεκαπενταετῆς περίπου τὴν ἡλικίαν ἤχθη ὡς ὄμηρος ὑπὸ τοῦ Πελοπίδου εἰς Θήβας, ἔνθα εὐτυχὲν ἑλληνικωτάτης μορφώσεως. Μετὰ τριετῆ δ' ἐν Θήβαις διαμονῇ ἐπανῆλθεν εἰς Μακεδονίαν καί, ὅτε ὁ ἀδελφός του Περδίκκας ἐφο-

νεύθη ἔν τινι πρὸς τοὺς Ἰλλυριοὺς μάχῃ, ἀνεκηρύχθη αὐτὸς βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας (τῷ 359).

Ὁ Φίλιππος ἀναλαβὼν τὴν βασιλείαν ἔσωσε τὴν Μακεδονίαν ἀπὸ τοὺς εἰσβαλόντας εἰς αὐτὴν Ἰλλυριοὺς καὶ Παίονας, ἔστρεψε τὸν θρόνον του κατὰ τῶν ἀνιπαυτητῶν αὐτοῦ καὶ ὠργάνωσε τὸν μακεδονικὸν στρατὸν κατὰ τὰς ἀπαιτήσεις τῆς νέας πολεμικῆς τέχνης. Ἀμέσως δὲ κατόπιν θέλων νὰ συνδέσῃ στενότερον τὴν Μα-

ΦΙΛΙΠΠΟΣ

κεδονίαν μετὰ τῆς θαλάσσης ἐστράφη πρὸς τὴν Χαλκιδικὴν χερσόνησον καὶ ἐκυρίευσεν τὴν Ἀμφίπολιν (357), ἀξιολογωτάτην τῶν ἑλληνικῶν ἀποικιῶν εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Θράκης, καὶ τὰς ἐπὶ τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου κτήσεις τῶν Ἀθηναίων Πύδραν (357) καὶ Ποτεΐδαιαν (356). Καὶ ταύτην μὲν ἔδωκεν εἰς τοὺς Ὀλυρθίους,

ἵνα προσοικειωθῇ αὐτοῦς, ἀλλὰ συγχρόνως προσκληθεὶς ὑπὸ Θρακῶν εἰς βοήθειαν κατέλαβε τὰς πέραν τοῦ Στρυμόνος Κρηνίδας, ἠῤῥησεν αὐτὰς μετονομάσας Φιλίππους καὶ ἐγένετο κύριος τοῦ Παγγαίου.

Μετὰ ταῦτα προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐν Λαρίσῃ Ἀλεναδῶν κατὰ τοῦ τυράννου τῶν Φερῶν Λυκόφρονος ἔσπευσεν εἰς Θεσσαλίαν καὶ τὰς ἀπὸ θῆ κατὰπνευζομένας πόλεις ἐπροστάτευσεν. Κατὰ τὰ πρῶτα δὲ ἤδη ἔτη τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἐκραγέντος Φωκικοῦ ἢ ἱεροῦ πολέμου (355-346), ὅτε οἱ Φωκεῖς ὑπὸ τὸν Ὀνόμαρχον εἶχον εἰσβάλει εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ὁ Φίλιππος, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσεν τὴν Μεθώνην καὶ κατηδάφισεν αὐτὴν (353), ἐζήτησε νὰ λάβῃ μέρος ἐνεργὸν εἰς τὰς ἐσωτερικὰς διενέξεις τῆς Ἑλλάδος. Ἐπὶ τῇ προσκλήσει δὲ τῶν Θεσσαλῶν εἰσήλασε καὶ πάλιν εἰς τὴν Θεσσαλίαν, ἐξεδίωξε

τοὺς Φωκεῖς, καθήρωσε τὴν ἐν Φεραῖς τυραννίδα, κατέλαβε τὰς Παγασὰς καὶ τὴν Μαγνησίαν καὶ προεχώρησεν ἤδη μέχρι Θερμοπυλῶν· ἀλλ' εὐρὼν αὐτὰς προκατειλημμένας ὑπὸ ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Μακεδονίαν (352).

Μετὰ μικρὰν ἐν Μακεδονίᾳ ἀνάπανσιν ἐξεστράτευσεν καὶ πάλιν κατὰ τῶν ἐν Χαλκιδικῇ Χερσονήσῳ πόλεων καὶ πολλὰς ἐξ αὐτῶν ὑπέταξεν. Ἐν ἔτει δὲ 349 προσέβαλε τὴν μεγίστην τῶν ἐκεῖ πόλεων Ὀλύνθου καὶ κυριεύσας αὐτὴν διὰ προδοσίας κατέστρεψε (348). Μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ὀλύνθου κατώρθωσε νὰ ὑποτάξῃ τὴν Φωκίδα καὶ νὰ εἰσέλθῃ ἀκωλύτως διὰ τῶν Θερμοπυλῶν, μεθ' ὃ συγκαλέσας τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον ἀνεκηρύχθη ὑπ' αὐτοῦ ἀμφικτύων ἀντὶ τῶν καθαιρεθέντων Φωκέων (346).

Ἐπιστρέψας ἐκ Φωκίδος εἰς Μακεδονίαν ἐστράφη πρὸς Β. κατὰ τῶν Θρακῶν, οὓς νικᾷ καὶ προσλαμβάνει παρὰ τὸν Πόντον τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ Ὀδησοῦν (τὴν σημερινὴν Βάροναν)· ἐπελθὼν δὲ κατὰ τῶν ἐν Προποντίδι Ἑλληνικῶν πόλεων καταλαμβάνει τὴν Σηλυβρίαν καὶ πολιορκεῖ τὴν Πέρινθον καὶ τὸ Βυζάντιον· στρατὸς δ' ὁμοῦς ἀθηναϊκὸς ἀποσταλεῖς κατὰ τοῦ Φιλίππου ἀναγκάζει αὐτὸν νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῶν πόλεων καὶ νὰ ἀπέλθῃ ἐκεῖθεν.

Μετὰ ταῦτα ὑποκινήσας διὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι φίλων του νέον ἱερὸν πόλεμον καὶ προσκληθεὶς ν' ἀναλάβῃ τὴν διεξαγωγὴν αὐτοῦ εἰσῆλθε μετὰ πολυαριθμοῦ στρατοῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ μέρος μὲν τοῦ στρατοῦ του ὤδενσε κατὰ τῆς Ἀμφίσης, ἣν ἐκυρίευσεν καὶ κατέστρεψεν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς κυρίας δυνάμεως κατέλαβεν αἰφνιδίως τὴν ὄχρῶν Ἑλάτειαν (338). Τότε τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ Δημοσθένους συνεμάχησαν αἱ τέως ἄσπονδοι πόλεις Ἀθῆναι καὶ Θῆβαι καὶ ἀντιπαραταχθεῖσαι ἐν Χαιρωνείᾳ κατὰ τοῦ Φιλίππου ἠτιτήθησαν ὀλοσχερῶς. Διὰ τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ νίκης ὁ Φίλιππος ἐγένετο κύριος ὅλης σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος. Ἐν δὲ τῷ συγκληθέντι ὑπ' αὐτοῦ ἐν Κορίνθῳ κοινῷ συνεδρίῳ τῶν Ἑλλήνων ἀνεκηρύχθη ἡγεμῶν αὐτοκράτωρ συμπάσης τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν κατὰ τῶν Περσῶν ἐκστρατείαν (337).

Ἐπιστρέψας εἰς Μακεδονίαν ὁ Φίλιππος ἤρχισε νὰ παρασκευάζεται διὰ τὴν ἐκστρατείαν αὐτήν. Ἀλλ' αἰφνης ἐν τῷ μέσῳ τῶν παρασκευῶν του ἐδολοφονήθη ὑπὸ τινος τῶν σωματοφυλάκων του, Πανσανίου καλουμένου (336).

IV. Ἡ ἐν Ἀθήναις βουλή.

Μετὰ τὴν ἐπὶ Κλεισθένους μεταβολὴν τῆς πολιτείας ἡ βουλὴ τῶν Ἀθηναίων ἀπετελεῖτο ἐκ πεντακοσίων βουλευτῶν, κληρουμένων πενήκοντα παρ' ἐκάστης φυλῆς ἐκ τῶν **ἐπιτίμων** Ἀθηναίων πολιτῶν τῶν συμπληρωσάντων τὸ τριακοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. Οἱ βουλευταὶ ἦσαν ἐνιαύσιοι πρὶν δ' ἀναλάβωσι τὰ καθήκοντα αὐτῶν ὑπεβάλλοντο εἰς **δοκιμασίαν**, εἰς ἀκριβῆ δηλ. ἐξέτασιν τοῦ τε ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου βίου αὐτῶν, καὶ μετὰ τὴν ἐπιδοκιμασίαν ᾤμνον τὸν βουλευτικὸν ὄρκον, δι' οὗ ἔβεβαιοῦν ὅτι θὰ βουλευσωσι κατὰ τοὺς νόμους. Οἱ βουλευταὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀρχῆς αὐτῶν ἦσαν ἀπηλλαγμένοι τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας, κατεῖχον ἐν τῷ θεάτρῳ ἰδίαν θέσιν λόγῳ τιμῆς καὶ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτῶν ἔφερον στέφανον ἐκ μυρσίνης· ἐλάμβανον δὲ καὶ μίαν δραχμὴν καθ' ἡμέραν. Ἐὰν δ' ἐξετέλουν καλῶς τὰ καθήκοντα αὐτῶν, ἐστεφανοῦντο ὑπὸ τοῦ δήμου εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους μετὰ τὴν ἐξοδον αὐτῶν ἐκ τῆς ἀρχῆς.

Οἱ πεντακόσιοι βουλευταί, ἐπειδὴ δὲν ἦτο δυνατόν νὰ εὐρίσκωνται διηνεκῶς ἅπαντες ἐπὶ τὸ αὐτό, ἵνα συναποφασίζωσιν, διηροῦντο εἰς δέκα τμήματα κατὰ τὰς δέκα φυλάς, ὧν ἕκαστον, κατὰ σειρὰν ὀριζομένην ὑπὸ τοῦ κλήρου, διώκει τὰ τῆς βουλῆς ἐπὶ τὸ δέκατον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἦτοι ἐπὶ 35 ἢ 36 ἡμέρας. Οἱ πενήκοντα βουλευταὶ ἐκάστου τμήματος ἐκαλοῦντο **πρυτάνεις**, τὸ δὲ δέκατον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ **πρυτανεία** καὶ ἡ φυλὴ, εἰς ἣν ἀνήκον, **πρυτανεύουσα**. Οἱ πρυτάνεις συνεσείτου ἐν τῷ ἀρχεῖῳ αὐτῶν, τῇ θόλῳ, δημοσίᾳ δαπάνῃ· συνεκάλουν δὲ τὴν μὲν βουλὴν καθ' ἐκάστην πλὴν τῶν ἑορτῶν καὶ τῶν ἀποφορᾶδων ἡμερῶν, τὸν δὲ δῆμον τετρακίς ἐπὶ ἐκάστης πρυτανείας· ἀνήγγελλον δὲ διὰ προγράμματος τὰ ὑπὸ συζήτησιν ἐκάστοτε θέματα.

Τῶν πρυτάνεων προΐστατο ἐπὶ μίαν ἡμέραν καὶ μίαν νύκτα εἰς ἕξ αὐτῶν, ἐκλεγόμενος καθ' ἐκάστην διὰ κλήρου καὶ καλούμενος **ἐπιστάτης**· δις ὁ αὐτὸς δὲν ἐπιτρέπετο νὰ κληρωθῆ. Οὗτος ἐκράτει τὴν σφραγίδα τῆς πόλεως καὶ τὰς κλεῖδας τῶν ἱερῶν, ἐν οἷς ἦσαν τὰ δημόσια χρήματα καὶ τὰ ἀρχεῖα, προήδρευε δὲ ἐν τῇ βουλῇ καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ. Ἀλλὰ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δημοσθένους τὴν προεδρίαν εἶχεν ὁ **ἐπιστάτης τῶν προέδρων** ἦσαν

δὲ οἱ πρόεδροι οὗτοι ἐννέα τὸν ἀριθμὸν, πρὸ τῆς συναγωγῆς τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας κληρούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐπιστάτου τῶν πρυτάνεων, εἷς ἐξ ἐκάστης φυλῆς πλὴν τῆς πρυτανευούσης· ἐκ τούτων δὲ πάλιν ἐκληροῦτο καὶ ὁ ἐπιστάτης τῶν προέδρων. Εἰς τοὺς προέδρους παρέδιδεν ὁ ἐπιστάτης τῶν πρυτάνεων τὸ πρόγραμμα, οὗτοι δ' ἐπεμελοῦντο τῆς εὐκοσμίας καὶ διηύθυνον τὰς συζητήσεις.

Αἱ συνεδρίαί τῆς βουλῆς ἐγίνοντο συνήθως ἐν τῷ βουλευτηρίῳ, ἐν τισὶ δ' ὠρισμέναις περιστάσεσι καὶ ἀλλαχοῦ, ἤτοι ἐν τῷ Ἐλευσινίῳ τῶν Ἀθηνῶν ἢ ἐν τῇ Ἀκροπόλει ἢ ἐν Πειραιεῖ, ἐν τοῖς ὕστερον δὲ χρόνοις καὶ ἐν τῷ Θησείῳ, ἐν τῷ θεάτρῳ καὶ ἐν τῷ Παναθηναϊκῷ σταδίῳ. Τὴν ἡμέραν τῆς συνεδρίας σημεῖόν τι, πιθανῶς σημαία, ὑψοῦτο εἰς τὸ βουλευτήριον. Κατὰ δὲ τὴν ἔναρξιν τῆς συζητήσεως κήρυξ ἐκάλει τοὺς βουλευτὰς νὰ καταλάβωσι τὰς ἔδρας αὐτῶν καὶ κατεβίβαζε τὸ σημεῖον. Αἱ συνεδρίαί ἦσαν συνήθως μὲν δημόσιαι, σπανίως δὲ ποτε καὶ μυστικαί.

Ἡ βουλή ἔργον εἶχε νὰ **προβουλεύη**, ἤτοι ν' ἀποφασίζῃ ἐκ τῶν προτέρων, περὶ πάντων τῶν εἰσφερομένων εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, ἣτις μόνα τὰ **προβουλευματα**, τὰς ἀποφάσεις δηλ. τῆς βουλῆς, ἔκρινε καὶ ἐψήφισε· πρὸς τούτοις ἡ βουλή εἶχεν ἐξουσίαν ν' ἀποφασίζῃ αὐτοτελῶς περὶ διοικητικῶν πραγμάτων συμφώνως πάνποτε πρὸς τοὺς κειμένους νόμους· ἐν τισὶ δὲ περιστάσεσιν εἶχεν αὐτὴ καὶ δικαστικὰ ἔργα.

V. Ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου.

Ἐν Ἀθήναις, δημοκρατικοῦ ὄντος τοῦ πολιτεύματος, κύριος τῆς πολιτείας ἦτο ὁ δῆμος· ὅθεν εἶχεν οὗτος τὸ δικαίωμα συνερχόμενος εἰς δημοσίας συνελεύσεις νὰ βουλευῆται περὶ τῶν κοινῶν αἰ συνελεύσεις αὗται ἐκαλοῦντο ἐκκλησίαι καὶ ἦσαν ἢ τακτικαὶ — αἱ ἐκ τοῦ νόμου τεταγμέναι — ἢ ἔκτακτοι, **σύγκλητοι** ἢ **κατάκλητοι** καλούμεναι. Καὶ τακτικαὶ μὲν συνήγοντο τέσσαρες ἐν ἐκάστη πρυτανείᾳ, ὧν ἡ μία ἐλέγετο κυρία, ἔκτακτοι δὲ, ὁσάκις παρίστατο ἐπείγουσα ἀνάγκη. Τὰς ἐκκλησίας συνεκάλουν οἱ πρυτάνεις, ἐνίοτε δὲ, ἰδίᾳ ἐν πολέμῳ, οἱ στρατηγοί. Κατὰ τὰς ἀποφράδας ἡμέρας ἢ κατὰ τὰς ἐορτὰς δὲν συνήγοντο ἐκκλησίαι, διελύοντο δὲ, ἂν παρετρεῖτο διοσημία τις, ἤτοι ἀστραπή, βροντή, βροχή, καταιγίς, ἔκλει-

μικρῶν ἡλίου, σεισμός. Τὸ πρόγραμμα τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾧ ἀνεγράφοντο τὰ θέματα, περὶ ὧν ἔπρεπε ν' ἀποφασίσῃ ὁ δῆμος, συνέτατον οἱ προτάσεις καὶ ἐδημοσίεον πέντε ἡμέρας πρὸ τῆς συναγωγῆς τῆς ἐκκλησίας.

Ὁ τόπος, ἐνθα συνήγето ἡ ἐκκλησία, κατὰ μὲν τοὺς παλαιότερους χρόνους ἦτο ἡ ἀρχαία ἀγορά, κειμένη παρὰ τὸ ἱερὸν τῆς πανδήμου Ἀφροδίτης, δηλ. πρὸς Ν. τῆς Ἀκροπόλεως, ἐκεῖ ὅπου ὕστερον ἐκτίσθη τὸ Ὁρδεῖον Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ· κατὰ δὲ τὸν Ε' καὶ τὸν Δ' αἰῶνα ὁ συνήθης τόπος τῆς ἐκκλησίας ἦτο ὁ λόφος τῆς Πνυκός, ὁ κείμενος πρὸς Δ. τῆς Ἀκροπόλεως μεταξὺ τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν (ἐφ' οὗ νῦν τὸ Ἀστεροσκοπεῖον) καὶ τοῦ λόφου τῶν Μουσῶν ἢ Μουσαίου (ἐφ' οὗ νῦν τὸ μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου). Ἄλλ' ἤδη ἀπὸ τοῦ Ε' αἰῶνος ἐν ἐξαιρητικαῖς περιστάσεσιν ἡ ἐκκλησία συνήγето εἰς τὸ θέατρον· ὕστερον δὲ τὸ θέατρον ἦτο συνήθης ἐκκλησιαστικὸς τόπος καὶ μόνον κατὰ τὰς ἀρχαιότητας συνήρχοντο εἰς τὴν Πνύκα. Ἐνίοτε κατὰ τοὺς Δημοσθενεῖους χρόνους συνήγето ἡ ἐκκλησία ἐν Πειραιεῖ, πιθανῶς ἐν τῷ θεάτρῳ.

Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλησιάζειν εἶχον πάντες οἱ ἐπίτιμοι Ἀθηναῖοι πολῖται, οἱ ἔχοντες ἡλικίαν ἄνω τῶν 20 ἐτῶν. Ἐξήλεγchon δὲ τοὺς ἐκκλησιάζοντας, ἂν δηλ. εἶχον τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκκλησιάζειν, οἱ ἐξ **ληξίαρχοι** μετὰ τῶν 30 βοηθῶν αὐτῶν, καλουμένων **συλλογέων τοῦ δήμου**. Παρὰ τῶν ληξιάρχων τούτων οἱ δικαιοῦμενοι ἐκκλησιάζειν ἐλάμβανον κατὰ τὴν εἰσοδὸν των εἰς τὴν ἐκκλησίαν **σύμβολα** πρὸς πληρωμὴν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μισθοῦ, ἅτινα μετὰ τὴν λύσιν τῆς ἐκκλησίας παρέδιδον εἰς τοὺς **θεσμοθέτας** πρὸς ἐξαργύρωσιν. Ὁ ἐκκλησιαστικὸς μισθός, ὃν ἐλάμβανον οἱ ἐκκλησιάζοντες, ἀφ' οἴτου ἡ ἐκκλησία ἐγένετο μισθοφόρος — ὀλίγον μετ' Εὐκλείδην ἄρχοντα —, κατ' ἀρχὰς μὲν ἦτο εἰς ὄβολος καθ' ἐκάστην ἐκκλησίαν, εἶτα δύο καὶ ὕστερον τρεῖς ὄβολοί· κατὰ δὲ τοὺς χρόνους τοῦ Ἀριστοτέλους ὁ μισθός ἠῤῥησεν εἰς 9 ὄβολούς, ἦτοι εἰς 1½ δραχ., καθ' ἐκάστην κυρίαν ἐκκλησίαν καὶ εἰς 6 ὄβολούς, ἦτοι εἰς μίαν δραχμὴν, καθ' ἐκάστην τῶν λοιπῶν.

Ὅργανα πρὸς τήρησιν τῆς τάξεως ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἦσαν κατὰ μὲν τὸν Ε' αἰῶνα οἱ **τοξόται**, ἀπὸ δὲ τοῦ 345 περίπου μία τῶν φυλῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον κληρουμένη καὶ ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις οἱ ἔφηβοι.

Αἱ τακτικαὶ ἐκκλησίαι ἤρχιζον λίαν πρῶτ. Μικρὸν πρὸ τῆς ἐνάροξεως πλησίον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τόπου ἐτίθειτο σημεῖον, δηλ. σημαία τις πιθανῶς. Πρῶτον δὲ ἔργον τῆς ἐκκλησίας ἦτο ὁ καθαρισμός. Περιεφέροντο δηλ. περὶ τὸν συνηγμένον δῆμον τὰ καθάρσια, **περίστια** καλούμενα, ἅτινα ἦσαν χοιριδία ἐσφαγμένα. Ἐπειτα δὲ κῆρυξ κατηρᾶτο τοὺς λαμβάνοντας δῶρα, ὅπως διὰ τῶν λόγων των ἐξαπατῶσι τὸν δῆμον. Μετὰ ταῦτα ὁ προεδρεύων τῆς ἐκκλησίας, ἦτοι ὁ **ἐπιστάτης τῶν πρυτάνεων** ἢ — κατὰ τοὺς Δημοσθενεῖους χρόνους — ὁ **ἐπιστάτης τῶν προέδρων** (βλ. ἀνωτέρω ἐν σελ. 30 καὶ 31) ἀνεκωικοῦτο τὸ **προβούλευμα** τῆς βουλῆς. Ἄνευ προβουλεύματος δὲν ἐπειρέετο νὰ ψηφίζῃ ὁ δῆμος. Μετὰ τὴν ἀνακοίνωσιν τοῦ προβουλεύματος ἐπηκολούθει ἡ **προχειροτονία**, ἡ ἀπόφασις δηλ. τοῦ δῆμου περὶ τοῦ ἂν πρέπει ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὸ προβούλευμα ἢ ἂν ἐπεθύμει νὰ γείνη συζήτησις περὶ αὐτοῦ· ἐν τῇ τελευταίᾳ περιπτώσει προσεκάλει ὁ κῆρυξ τὸν βουλούμενον ν' ἀγορεύῃ· κατὰ τινα δὲ νόμον τοῦ Σόλωνος ἠγόρευον οἱ πρεσβύτεροι πρὸ τῶν νεωτέρων δι' αὐτὸ καὶ ὁ κῆρυξ ἔλεγε: **«τίς ἀγορεύειν βούλεται τῶν ὑπὲρ πενήκοντα ἔτη γεγονότων καὶ πάλιν ἐν μέρει τῶν ἄλλων Ἀθηναίων;»** Ἄλλ' ἡ διάταξις αὕτη δὲν ἐτηρεῖτο αὐστηρῶς.

Τὸ δικαίωμα τοῦ ἀγορεύειν εἶχον πάντες οἱ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πλὴν τῶν ὑποπεσόντων εἰς ἐν τῶν ἐγκλημάτων ἐκείνων, ἅτινα ὁ νόμος ἐτιμῶρει δι' **ἀτιμίας**. Ἄλλὰ τοῦ δικαιώματος τούτου ἀπέφευγον ἢ ἠδυνάτουσαν πάντες νὰ ποιῶνται χρῆσιν. Ἐν τῷ πολλῷ ὄχλῳ ὑπῆρχον πολυάριθμοι, οἱ πλεῖστοι μάλιστα, οὔτε τὰς ὑποθέσεις ἰκανῶς ἐννοοῦντες οὔτε νὰ ὁμιλῶσι περὶ αὐτῶν τὴν ἰκανότητα ἔχοντες, οἱ **ιδιωταὶ ἢ ἀπράγμονες** λεγόμενοι, οἵτινες περιορίζοντο μόνον εἰς τὸ νὰ ψηφίζωσι καθ' ἣν ἐσχημάτιζον πεποιθήσιν, ἀκούοντες τῶν εὐγλωττοτέρων. Ὁ ῥήτωρ λαμβάνων τὸν λόγον ὠμίλει ἀπὸ τοῦ βήματος καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς θέσεώς του, φέρων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς στέφανον, ἐμφαίνοντα δι' ἱερὸν ἐξεπλήρον καθῆκον, καὶ ἦτο, δι' ὅσα ἔλεγεν, ἀνεύθυνος. Παρεκτροπομένους ὁμως ῥήτορας, λοιδοροῦντας ἐν τῇ ἀγορεύσει, φωνασκοῦντας ἐκ τῆς θέσεώς των ἢ διακόπιοντας τὸν ῥήτορα ἠδύνατο νὰ ἐμποδίζωσιν οἱ προεδρεύοντες ἐπικαλούμενοι ἐν ἀνάγκῃ καὶ τὴν σύμπραξιν τῶν **τοξοτῶν** καὶ ἐνίοτε καὶ πρόστιμον μέχρι 50 δραχμῶν ἐπιβάλλοντες.

Περατωθείσης τῆς συζητήσεως, ἂν μηδεὶς πλέον ἤθελε ν' ἀγορεύσῃ, ὁ προεδρεύων **ἐπεψήφισεν**, ἦτοι ἔθετε τὸ ζήτημα εἰς ψηφοφορίαν· αὕτη ἐγίνετο διὰ χειροτονίας, ἦτοι δι' ἀνατάσεως τῶν χειρῶν. Ὁ προεδρεύων προσεκάλει διὰ τοῦ κήρυκος νὰ ἄρῳσι τὰς χεῖρας πρῶτον μὲν οἱ παραδεχόμενοι τὴν πρότασιν (**καταχειροτονία**), εἶτα δὲ οἱ μὴ ἀποδεχόμενοι αὐτὴν (**ἀποχειροτονία**)· καὶ ἂν μὲν τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο φανερόν, δὲν ἠορθμοῦντο αἱ χεῖρες, ἂν δὲ ἦτο ἀμφίβολον, ἐγίνετο ἡ ἀρίθμησις. Ἄλλος σπανιώτερος τρόπος ψηφοφορίας ἦτο ὁ κρυπτός, ὁ διὰ ψήφων γινόμενος, ἐν χρήσει ὧν κατὰ τὰς ἐκκλησίας, αἵτινες ἀπεφάσιζον περὶ δοτρακισμοῦ καὶ περὶ ἄλλων ζητημάτων ἀφορώντων τὸ ἄτομον καὶ οὐχὶ πάντας τοὺς Ἀθηναίους. Ἐτίθετο τότε δύο ὕδρια καὶ εἰς μὲν τὴν πρώτην ἔροριπον τὴν ψῆφον οἱ παραδεχόμενοι τὴν πρότασιν, εἰς δὲ τὴν ὑστέραν οἱ μὴ παραδεχόμενοι. Περατωθείσης τῆς ψηφοφορίας ὁ προεδρεύων **ἀνηγόρευε τὰς χειροτονίας**, ἦτοι ἀνήγγελλε τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ ἂν μὲν ἐξηγητεῖτο τὸ πρόγραμμα, ἔλνε διὰ τοῦ κήρυκος τὴν ἐκκλησίαν, εἰ δὲ μὴ, ἀνέβαλλεν αὐτὴν εἰς τὴν ὑστεραίαν.

Ἡ ἀπόφασις τοῦ δήμου διευτυποῦτο εἰς ψήφισμα, ὅπερ κατετίθετο εἰς τὸ Μητροῶν, δηλ. εἰς τὸ ἐν τῇ ἀγορᾷ πλησίον τοῦ βουλευτηρίου κείμενον ἱερόν τῆς μητρὸς τῶν Θεῶν Κυβέλης, ἐν ᾧ ἐφυλάσσοντο τὰ δημόσια γράμματα καὶ οἱ νόμοι ἂν δ' ἐκρίνετο ἀναγκαῖον νὰ γείνη πασίγνωστον, ἀνεγράφετο εἰς στήλην, ἣτις ἀνετίθετο ἐν τῇ ἀκροπόλει.

Ἡ ἐκκλησία ἠσχολεῖτο περὶ τὴν ψήφισιν νέων νόμων ἢ τὴν ἐπανόρθωσιν τῶν παλαιῶν, περὶ τὰς ἀρχαιρεσίας τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ἄλλων πολεμικῶν ἀρχῶν, περὶ τὰ τοῦ πολέμου καὶ εἰρήνης καὶ ἐν γένει περὶ πᾶσαν ὑπόθεσιν ἐσωτερικὴν ἢ ἐξωτερικὴν ἀποβλέπουσαν εἰς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας· ἐνίοτε δὲ καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν εἶχε περὶ ἀδικημάτων, περὶ ὧν δὲν προέβλεπον οἱ κείμενοι νόμοι· τότε δὲ ἢ ἐξεδίκαζεν αὐτὰ ὁ δήμος ἐκκλησιάζων ἢ παρέπεμπεν αὐτὰ εἰς τὰ τεταγμένα δικαστήρια ὀρίζων τὸν νόμον, καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ δικασθῶσι.

Ι.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ἡ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου ἐν ἔτει 348 ἄλωσις τῆς Ὀλύμπου καὶ τῶν Χαλκιδικῶν πόλεων προεκάλεσε τοσαύτην ἀγανάκτησιν ἐν πάσῃ τῇ Ἑλλάδι καὶ ἰδίᾳ ἐν Ἀθήναις, ὥστε ἤρχισαν νὰ καταβάλλωνται προσπάθειαι ἕξ Ἀθηνῶν, ὅπως αἱ ἑλληνικαὶ δυνάμεις συνασπισθῶσι πρὸς κοινὴν καταπολέμησιν τοῦ Φιλίππου. Ἀλλ' αἱ προσπάθειαι αὗται ἀπέβησαν μάταιαι· οἱ εἰς πλείστας πόλεις τῆς Ἑλλάδος ἀποσταλέντες πρέσβεις, ὅπως παρακινήσωσιν αὐτὰς εἰς κοινὴν μετὰ τῶν Ἀθηνῶν σύμπραξιν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, ἐπέστρεψαν εἰς Ἀθήνας ἄπρακτοι. Τότε μετεβλήθησαν καὶ αἱ διαθέσεις τῶν Ἀθηναίων· οὗτοι βλέπόντες τὴν ἀδιαφορίαν ταύτην τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, ὄντες δὲ τελείως ἐξηντλημένοι ἐκ τοῦ πολέμου πρὸς τὸν Φίλιππον καὶ φοβούμενοι πρὸς τούτοις μὴ ἐξακολουθοῦντος τοῦ πολέμου ὑποστῶσι νέας ζημίας ἤρχισαν νὰ ἐκδηλῶσι διαθέσεις ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, ὑπὲρ ἧς καὶ ὁ Φίλιππος ἐφαίνετο διατεθειμένος.

Τὰς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης διαθέσεις τῶν Ἀθηναίων ὑπέθαλπον οἱ φιλιππίζοντες, ὑπεστηρίχθησαν δ' οὗτοι σθεναρώτατα ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ὅτε παρέσχον εἰς αὐτὸν εὐκαιρίαν πρὸς ἐπίδειξιν τῆς εὐνοίας αὐτοῦ. Ἦλθε δηλ. τὸ ζήτημα περὶ τῆς τύχης τῶν ἐν Ὀλύμπῳ αἰχμαλωτισθέντων Ἀθηναίων· χάριν δὲ αὐτοῦ ἐστάλησαν εἰς τὴν Μακεδονίαν οἱ ὑποκριταὶ Κτησιφῶν, Ἀριστόδημος καὶ Νεοπίτολεμος, οἵτινες ἐπιστρέψαντες εἰς Ἀθήνας ἐμαρτύρουν ὁμοφώνως τὸν θερμὸν πόθον τοῦ βασιλέως νὰ συνάψῃ εἰρήνην καὶ συμμαχίαν μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Τότε ὁ Φιλοκράτης κατὰ τὸν Φεβρουάριον τοῦ 346 ὑπέβαλε πρότασιν περὶ ἀποστολῆς πρεσβείας εἰς Πέλλαν, σκοπούσης νὰ παρασκευάσῃ τὰ πράγματα πρὸς συνομολόγησιν εἰρήνης καὶ συμμαχίας μετὰ τοῦ Φιλίππου. Ἡ πρότασις αὕτη ἐγένετο ἀσπαστὴ ἄνευ ἀντιρρήσεων καὶ κατεστάθη πρεσβεία δέκα ἀνδρῶν, ἐν οἷς ἦσαν ὁ Αἰσχίνης, ὁ Δημοσθένης καὶ ὁ Φιλοκράτης.

Οἱ πρέσβεις ἔτυχον ἐν Πέλλα λαμπρᾶς δεξιώσεως παρὰ τοῦ Φιλίππου, ὅστις ἠκροάσθη τῶν λόγων τῶν πρέσβειων, τοῦ μὲν μετὰ τὸν δέ, μετ' εὐμενείας ἀποκρινόμενος δὲ εἶπε πολλὰ ἀγαθὰ περὶ τῆς πόλεως καὶ πολλὴν ἐπέδειξε προθυμίαν συμφιλιώσεως πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ἀλλ' οὐδὲν ὠρισμένον διετύπωσεν εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους, οἵτινες οὐχ ἤττον ἐπέστρεψαν εἰς τὰς Ἀθήνας μεμαγευμένοι ἐκ τῶν ὑποσχέσεων καὶ τῶν τρόπων τοῦ Μακεδόνα.

Μετ' ὀλίγον φθάνουσιν εἰς Ἀθήνας στελλόμενοι ὑπὸ τοῦ Φιλίππου δύο τῶν ἐπιφανεστέρων ἀνδρῶν τοῦ μακεδονικοῦ κράτους, ὁ Παρμενίων καὶ ὁ Ἀντίπατρος, οἵτινες τῇ ἐντολῇ τοῦ βασιλέως αὐτῶν προτείνουσιν εἰρήνην, ἧς βάσις ἦτο ὁ ὅρος τῆς παρ' ἑκατέρου τῶν συμβαλλομένων τηρήσεως τῶν ὑπαρχουσῶν κτήσεων. Ἡ τοιαύτη εἰρήνη ἦτο λίαν ἐπιζήμιος εἰς τοὺς Ἀθηναίους διότι ἡ Θεσσαλία μετὰ τοῦ λιμένος τῶν Παγασῶν, ἡ Ἀμφίπολις, ἡ Πύδνα, ἡ Μεθώνη, ἡ Ποτειδαία καὶ ὅλη ἡ Χαλκιδικὴ ἔμενον εἰς τὸν βασιλέα. Διὰ ταῦτα δὲν ἔλειψαν σφοδραὶ ἀντιρρήσεις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' οὐχ ἤττον ἡ εἰρήνη ἐγένετο δεκτὴ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 346.

Οἱ πρέσβεις τοῦ Φιλίππου μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀποδοχὴν τῆς εἰρήνης δὲν ὑπέγραψαν αὐτὴν ἀμέσως ἐν Ἀθήναις, ἅτε μὴ ἔχοντες τοιαύτην ἐντολήν, ἀλλ' ἐχρειάσθη νὰ σταλῶσι καὶ πάλιν πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων πρὸς τὸν Φίλιππον, ὅπως λάβωσι τοὺς ὅρκους ἀπὸ μέρους αὐτοῦ. Πρέσβεις ἐξελέγησαν οἱ αὐτοὶ ἐκεῖνοι ἄνδρες, οἵτινες εἶχον συγκροτήσει τὴν πρώτην πρεσβείαν· ἀπελθόντες δὲ οὗτοι ἐξ Ἀθηνῶν ἀντὶ νὰ σπεύσωσι πρὸς συνάντησιν τοῦ Φιλίππου διὰ τῆς βραχυτάτης ὁδοῦ, ὡς συνεβούλευεν ὁ Δημοσθένης, ἐπορεύθησαν τῇ προτροπῇ τοῦ Φιλοκράτους κύκλω μακρὰν ὁδὸν διὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Μακεδονίας εἰς τὴν Πέλλαν, ἔνθα καθήμενοι ἀνέμενον τὸν Φίλιππον. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς ἐπέστρεψεν εἰς Πέλλαν μόνον μετὰ τὴν προσχώρησιν τοῦ βασιλέως τῶν Ὀδρυσῶν Κερσοβλέπτον καὶ τὴν καθυπόταξιν ἀθηναϊκῶν τινῶν κτήσεων ἐν Θράκῃ, ἃς οὐδαμῶς ἦτο διατεθειμένος ν' ἀποδώσῃ εἰς τοὺς προτέρους αὐτῶν κυρίους. Συναντηθεὶς δὲ μετὰ τῶν ἀναμενόντων αὐτὸν Ἀθηναίων πρέσβειων δὲν ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς τοὺς περὶ τῆς εἰρήνης ὅρκους, ἀλλ' ἀπῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ του διὰ τὴν Θεσσαλίαν συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων

πρέσβειων. Ὅτε δ' ἔφθασεν εἰς Φερὰς, οἱ πρέσβεις ἐδέχθησαν τέλος ἔν τινι πανδοχείῳ τὸν ὄρκον αὐτοῦ.

Οὕτω λοιπὸν μετὰ τρίμηνον περίπου χρονοτριβὴν ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ ἐπανήλθον οἱ πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων εἰς Ἀθήνας φέροντες ἐπικεκυρωμένην τὴν συνθήκην καὶ ἐπιστολὴν συγχρόνως τοῦ Φιλίππου πλήρη ἐκφράσεων φιλικῶν. Ὁ Δημοσθένης μετὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Ἀθήνας παρουσιασθεὶς εἰς τὴν βουλὴν κατηγόρησε τοὺς συμπρέσβεις ὡς ἀμελήσαντας ἀπάντων τῶν συμφερόντων τῆς πόλεως κατὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην τῆς ἀμύνης τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῶν Φωκέων. Ἀλλ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἀναστὰς ὁ Αἰσχίνης ἀντὶ ν' ἀπολογηθῆι παρέστησε τὸν Φίλιππον ὡς εἰνούστατον τοῖς Ἀθηναίοις καὶ ἠγωνίσθη νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους μεγάλας περὶ τοῦ μέλλοντος ἐλπίδας. Ὁ δὲ Δημοσθένης, ὅστις ἠθέλησε νὰ νουθετήσῃ τοὺς Ἀθηναίους, δὲν ἠδυνήθη νὰ δημηγορήσῃ, ἀλλ' ἡ φωνὴ του κατεπνίγη ὑπὸ τῶν κραυγῶν τοῦ πλήθους καὶ ἠναγκάσθη νὰ καταβῆ ἀπὸ τοῦ βήματος χλευαζόμενος καὶ ἀποδοκιμαζόμενος.

Ἐν ᾧ ταῦτα ἐγίνοντο ἐν Ἀθήναις, ὁ Φίλιππος φθάνει μετὰ τοῦ στρατοῦ του εἰς τὰς Θερμοπύλας, ἃς εὐρίσκει κατεχομένας ὑπὸ ὀκτακισχιλίων Φωκέων· ἀλλ' ὁ στρατηγὸς αὐτῶν Φάλαικος προβλέπων τὸν κίνδυνον ἐσυνθηκολόγησε μετὰ τοῦ Φιλίππου καὶ ἐκκενώσας τὰς Θερμοπύλας ἀφῆκε τὸν ἐχθρὸν νὰ εἰσελάσῃ εἰς τὴν Φωκίδα, λαβὼν ὡς ἀντάλλαγμα τὴν ἄδειαν ἐλευθέρως ἐξόδου μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὀκτακισχιλίων μισθοφόρων. Καὶ ὁ μὲν Φάλαικος ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὁ δὲ Φίλιππος εἰσέβαλεν εἰς Φωκίδα. Οἱ Φωκεῖς ἠττηθέντες παρεδόθησαν εἰς τὸν Φίλιππον· ἡ δὲ περὶ αὐτῶν ἀπόφασις τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου τοῦ συνελθόντος ἐπὶ τῇ προσλήσει τοῦ Φιλίππου ἐν Δελφοῖς ὑπῆρξεν ἐμπαθῆς καὶ ἀμείλικτος· αἱ δύο ψήφοι, ἃς εἶχον ἐν τῷ συνεδρίῳ οἱ Φωκεῖς, παρεχωρήθησαν τῷ Φιλίππῳ· αἱ 22 πόλεις τῆς Φωκίδος κατεσκάφησαν πλὴν τῆς ἱερᾶς Ἄβας, ἐν ἣ ὑπῆρχε μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος· οἱ δὲ κάτοικοι τῶν καταστραφειῶν πόλεων μετωκίσθησαν εἰς κώμας.

Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες τὴν καταστροφὴν τῆς Φωκίδος καὶ βλέποντες ματαιουμένας τὰς ἐκ τῆς εἰρήνης ἐλπίδας αὐτῶν ἤρχι-

σαν νὰ ἐκφράζονται πικρῶς κατὰ τοῦ Φιλίππου· ἐπὶ τοσοῦτον δὲ εἶχε κορυφωθῆ ἡ ἀγανάκτησις αὐτῶν, ὥστε κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Πυθίων, ἣν ἐτέλεσεν ὁ Φίλιππος, δὲν ἔπεμψαν θεωροὺς εἰς Δελφοὺς θέλοντες διὰ τούτου νὰ δεῖξωσιν ὅτι δὲν ἀναγνωρίζουσι τὰ ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων γενόμενα· πρὸς τούτοις δὲ καὶ τοὺς φυγάδας τῶν Φωκέων καὶ Βοιωτῶν ἐδέχθησαν εἰς τὴν πόλιν των παρὰ τὰς περὶ αὐτῶν ἀποφάσεις τῶν Ἀμφικτυόνων. Ὁ Φίλιππος μαθὼν ταῦτα ἀπέστειλε κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 346 πρεσβείαν εἰς Ἀθήνας, ἵνα ἀπαιτήσῃ παρὰ τῶν Ἀθηναίων εὐθύνας περὶ τῆς ἐν τῇ πόλει δεξιώσεως τῶν φυγάδων καὶ δευτέρον τὴν ἀναγνώρισιν αὐτοῦ ὡς μέλους τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου.

Ἡ ἀπάντησις, ἣν ἔμελλον νὰ δώσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι, ἦτο κρίσιμος διὰ τὴν τύχην τῆς πόλεως. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῇ συνελθούσῃ ἐπὶ τοῦτο πρῶτος λαμβάνει τὸν λόγον ὁ Αἰσχίνης θέλων νὰ συμβουλεύσῃ τοὺς Ἀθηναίους ν' ἀποδεχθῶσι τὰ ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων γενόμενα, ἀλλ' ὁ λαὸς ἐθορύβει καὶ δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ αὐτόν. Οἱ διαδεχθέντες αὐτὸν ῥήτορες ὑπεστήριζον νὰ μὴ ἀποδεχθῶσι τὰς αἰτήσεις τοῦ Φιλίππου, ἀλλὰ διαρρήξαντες τὴν μετ' αὐτοῦ ὁμολογημένην εἰρήνην νὰ κηρύξωσι πόλεμον κατ' αὐτοῦ. Τότε λαμβάνει τὸν λόγον ὁ Δημοσθένης καὶ ἀπαγγέλλει τὸν περὶ τῆς εἰρήνης — ἐν ἔτει 346 —, ἐν ᾧ ὑποδεικνύει εἰς τοὺς Ἀθηναίους τί ὀφείλουσιν οὗτοι νὰ πράξωσιν ἐν τῇ προκειμένη περιστάσει.

Σ Η Μ Ε Ι Ω Σ Ε Ι Σ

§ 1 — 2.

ὄρω μὲν . . . , ἡ ἀντίθεσις κατωτέρω ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς § 3 «οὐ μὴν ἀλλά». — τὰ παρ. πράγμα. πολλὴν δυσκολίαν ἔχ. καὶ ταραχὴν = ὅτι ἡ παρούσα κατάστασις τῶν πραγμάτων εἶναι πολὺ δυσχερὴς καὶ τεταραγμένη (= ἀνώμαλος) παρατηρητέα ἢ συνωνυμία: δυσκολίαν . . . καὶ ταραχὴν οὕτω καὶ κατωτέρω: «δυσκόλου καὶ χαλεποῦ». — οὐ μόνον τῷ πολλὰ προεῖσθαι (πρkm. τοῦ β. προῖεμαι), ἢ δοσκ. τῷ . . . προεῖσθαι — ὡς καὶ ἡ κατωτέρω «τῷ . . . ἠγείσθαι» — δηλοῖ τὸ αἷτιον (πρβλ. καὶ § 21) = ὅχι μόνον διὰ τοῦτο, διότι πολλὰ (ἐξ ἀμελείας ἡμῶν) ἔχουσι ἀπολεσθῆ· οἱ Ἄθην. διὰ τὴν βραθυμίαν καὶ ἀμέλειαν αὐτῶν εἶχον χάσει ὅχι μόνον τὴν Ἀμφίπολιν, τὴν Πύδραν, τὴν Μεθώνην, τὴν Ποτεΐδειαν, ἀλλὰ καὶ πλείστας ἄλλας πόλεις (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ. § 4 — Β' κατὰ Φιλ. § 7). — καὶ μηδὲν εἶναι προὔργου (κατὰ κράσιν ἀντὶ τοῦ: πρὸ ἔργου) περὶ αὐτῶν (δηλ. τῶν προειμένων) εὖ λέγειν = καὶ (διότι) οὐδόλως ὠφελεῖ νὰ λέγη τις ὠραίους λόγους περὶ αὐτῶν (τῶν ἐξ ἀμελείας ἀπολεσθέντων). — ἀλλὰ καὶ τῷ περὶ τῶν ὑπολοίπων (ἐν ἀντιθέσει πρὸς τό: τῷ πολλὰ προεῖσθαι) κατὰ ταῦτά κτλ. = ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦτο, διότι ὡς πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἀκόμη ὑπολείπονται εἰς ἡμᾶς, οὐδὲ εἰς ἕν σημεῖον ἔχουσι πάντες τὴν αὐτὴν γνώμην περὶ τούτου, ὅπερ ὠφελεῖ, ἀλλ' ἄλλοι μὲν ἔχουσι ταύτην (τὴν γνώμην), ἄλλοι δ' ἐκείνην κατ' ἔννοιαν = ἀλλὰ καὶ διότι ὡς πρὸς ἐκεῖνα, τὰ ὅποια ἀκόμη ὑπολείπονται εἰς ἡμᾶς, αἱ γνώμαι εἶναι οὕτω διηρημέναι, ὥστε εἰς τοῦτον μὲν νὰ φαίνηται τοῦτο ὠφέλιμον, εἰς ἄλλον δὲ ἐκεῖνο. — δυσκόλου δ' ὄντος φ. καὶ χαλεποῦ τοῦ β. = ἐν ᾧ δὲ (αὐτὸ) καθ' ἑαυτὸ τὸ βουλευέσθαι (= τὸ νὰ δίδῃ τις συμβουλὴν) εἶναι δυσχερὲς καὶ δύσκολον. — αὐτό, δηλ.; — πρὸ τῶν πραγμάτων (= πρὸ τῶν γεγονότων, πρὶν δηλ. γείνωσι τὰ πράγματα) . . . μετὰ τὰ πράγματα, τὴν αὐτὴν γνώμην καὶ ἀλλαχοῦ ἐκφράζει ὁ ῥήτωρ (πρβλ.

Α' κατὰ Φιλ. § 39 καὶ § 41).—χοῆσθαι τῷ βουλευέσθαι, ἐμφαντικώτερον τοῦτο τοῦ ἀπλοῦ «βουλευέσθαι» = νὰ συσκέπτονται.— ἐκ δὲ τούτου συμβαίνει... τὸν μὲν οἷς κτλ. (=τὸν μὲν ἐπιτιμῶντα τούτοις, ἃ ἂν ἀμάτητε, εὐδοκιμεῖν καὶ ...) = τὸ ἀποτέλεσμα δὲ τούτου (τίνος;) εἶναι ὅτι... ὁ μὲν ἐλέγχων (ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ) τὰ σφάλματά σας τυγχάνει ἐπιδοκιμασίας (παρ' ὑμῶν) καὶ θεωρεῖται δεινὸς ῥήτωρ. — παρὰ πάντα τὸν χρόνον = καθ' ὅλον τὸν χρόνον. — ὃν οἶδ' ἐγώ, κατ' ἔννοιαν = ἐφ' ὅσον ἐγὼ ἐνθυμοῦμαι. — τὰ δὲ πρ. καὶ περὶ ὧν (= καὶ ταῦτα, περὶ ὧν) βουλ. ἐκφεύγειν ὑμᾶς, τὸ ἀπρμφ. ἐκφεύγειν ἐκ τοῦ συμβαίνει, ὁ δὲ καὶ ἐνταῦθα διασαφητικὸς = αὐτὰ δὲ τὰ πράγματα, δηλ. ταῦτα, περὶ ὧν συσκέπτεσθε, περιπίπτουσιν εἰς λήθην· κατ' ἔννοιαν = αἱ ἀποφάσεις, ἃς ἐκάστοτε λαμβάνετε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, δὲν ἐκτελοῦνται.

§ 3.

οὐ μὴν ἀλλὰ = ἀλλ' ὅμως, ἐν τούτοις. — καίπερ τούτων οὕτως ἐχόντων = ἂν καὶ ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων εἶναι τοιαύτη (δηλ. δυσχερῆς)· κατ' ἔννοιαν = παρὰ ταύτην τὴν δυσχερῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων. — οἶομαι, ἐνταῦθα, ἔνθα ὁ ῥήτωρ πρόκειται νὰ προτείνῃ γνώμην ἀπάδουσαν πρὸς τὴν μέχρι τοῦδε πολιτικὴν του — ἣτις πρόγραμμα εἶχε τὴν καταπολέμησιν τοῦ Φιλίππου — καὶ ἀπαρέσκουσιν εἰς τοὺς πολλοὺς, δὲν ἤρκει μόνον τὸ οἶομαι· δι' αὐτὸ πρὸς ἐνίσχυσιν τούτου ἐπιφέρει τό: «καὶ πεπεικῶς ἑμαυτὸν» = νομίζω καὶ ὧν πεπεισμένος (=μετὰ ταύτης τῆς πεποιθήσεως)· ἐκ τούτων ἐξαρτᾶται τὸ ἔξειν = ... ὅτι... θὰ δυνηθῶ. — ἀνέστηκα = ἔχω ἐγερθῆ (διὰ νὰ ὀμιλήσω) = ἔχω ἀναστῆ εἰς τὸ βῆμα· οἱ ἀγορευόντες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνίσταντο, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ παρευρισκόμενοι Ἀθηναῖοι ἐκάθηντο· φράσεις δὲ συνήθεις περὶ τῶν ἀγορευόντων ῥητόρων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ εἶναι αἱ ἑξῆς: ἀνίστασθαι, παριέναι, παρεῖναι ἐπὶ τὸ βῆμα, πρόσοδον ἢ πάροδον ποιεῖσθαι, ἀναβαίνειν εἰς τὸ πλῆθος. — ἂν ἐθελήσητε, ἐκ τούτου ἐξαρτᾶται τὸ ἀπρμφ. ἀκούειν. — τοῦ θ. καὶ φ. ἀποστάντες = ἄνευ βορύβου (ἀποδοκιμαστικοῦ [ἦτοι ἄνευ ψιθυρισμῶν, συριγμῶν, φωνασκιῶν κ. τ. τ.]) καὶ φιλονικιῶν· οἱ Ἀθην. καθ' ὑπερβολὴν ἠρέσκοντο ν' ἀκούωσιν ἀντεγκλήσεις καὶ ἀμειβαίας λοιδορίας τῶν ῥητόρων

(πρβλ. Β' κατὰ Φιλ. § 32). — ὡς ὑπὲρ πόλεως κτλ. = καθὼς ἀρμόζει εἰς πολίτας, οἵτινες συσκέπτονται περὶ τοῦ συμφέροντος τῆς πολιτείας καὶ περὶ τόσῃ σπουδαίων ὑποθέσεων. — καὶ λέγειν καὶ συμβουλ., τὰ ἀπαρμφ. ἐκ τοῦ ἔξιν = ὅτι... θὰ δυνηθῶ καὶ νὰ προτείνω καὶ νὰ συμβουλεύω. — δι' ὧν καὶ τὰ παρόντι (δηλ. πράγματα) ἔσται βελτίω = ἐκεῖνα, δι' ὧν (= διὰ τίνων μέσων) καὶ ἡ παροῦσα κατάστασις τῶν πραγμάτων θὰ βελτιωθῇ. — καὶ τὰ προειμένα σωθήσεται (= ἀνασωθήσεται [πρβλ. Β' κατὰ Φιλ. § 15]) = καὶ τὰ (ἐξ ἀμελείας σας) ἀπολεσθέντα θ' ἀνακτηθῶσιν. — Ἐν τῷ προοίμιῳ, ὅπερ περιέχεται ἐν τοῖς § 1-3, ὁ ῥήτωρ ζητεῖ νὰ ἐγείρῃ α') τὴν εὐνοίαν τῶν ἀκροατῶν ὑπὲρ ἑαυτοῦ δηλῶν τὴν δυσχέρειαν τῆς παρούσης καταστάσεως καὶ β') τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν ὑποσχόμενος ὅτι θὰ ὑποδείξῃ τὰ μέσα, δι' ὧν ἡ παροῦσα κατάστασις τῶν πραγμάτων θὰ βελτιωθῇ. Ἐν τῷ προοίμιῳ πρὸς τούτοις παρατηρητέα καὶ τὰ ἐξῆς: 1) τὸ δυσχερὲς τῆς θέσεως οὐ μόνον τῶν Ἀθηναίων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ῥήτορος, ὅστις, ἐν ᾧ πρότερον ἦτο ὁ κύριος ὑποκινητὴς τοῦ κατὰ Φιλίπ. πολέμου, νῦν ἀναλαμβάνει ν' ἀποτρέψῃ τοὺς Ἀθην. νὰ διαρρήξωσι τὴν μετὰ τοῦ Φιλίπ. συνομολογηθεῖσαν εἰρήνην, ἀπεικονίζεται ἐν τῷ χαρακτηριστικῷ τοῦ ὄλου προοίμιου: οὕτως ἡ κυρία ἔννοια, ἣτοι ἡ δυσχέρεια τοῦ βουλευέσθαι, ἐπανειλημμένως τονίζεται, βραδέως ἐκτυλίσσονται αἱ βραχεῖαι φράσεις περὶ τῶν ὑπολοίπων | κατὰ ταῦτα | μηδὲ καθ' ἐν | τὸ συμφέρον | πάντας ἠγεῖσθαι ἐκπηγάζουσαι ἐκ τεθλιμένης ψυχῆς, ἥς τὴν κατάστασιν δηλοῖ καὶ ἡ ὄλως ἀσυνήθως ἐν τέλει μετ' ἄλγους καὶ δριμύτητος τιθεμένη ἐπιφώνησις: ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι δι' αὐτὸ καὶ ἀπαγγέλλει ὁ ῥήτωρ τὴν ἐπομένην κατηγορίαν: «οἱ μὲν γάρ... μετὰ τὰ πράγματα» βραδέως καὶ μετὰ λύπης πρὸς τούτοις καθ' ὄλον τὸ προοίμιον ἐπικρατεῖ παράδοξός τις ἐπανάληψις τῶν ἐννοιῶν καὶ τὸ διμερὲς αὐτῶν («δυσκολίαν καὶ ταραχὴν» — «τῷ πολλὰ προεῖσθαι καὶ μηδὲν εἶναι προὔρου» — «δυσκόλου καὶ χαλεποῦ» — «εὐδοκιμεῖν καὶ δοκεῖν εὖ λέγειν» κλπ.) 2) ἡ μετὰ τῶν ἐπομένων σύνδεσις τοῦ προοίμιου εἶναι χαλαρά· διότι ἐν ᾧ ἐν αὐτῷ ὁ ῥήτωρ ὑπόσχεται ὅτι θὰ ὑποδείξῃ τὰ μέσα, δι' ὧν τὰ ἀπολεσθέντα θὰ ἀνακτηθῶσιν, ἐν αὐτῷ τῷ λόγῳ οὐδὲ ὄλως ὀμιλεῖ περὶ τῶν μέσων αὐτῶν (πρβλ. καὶ προοίμιον τοῦ Β' κατὰ Φιλ.).

§ 4.

ἀκριβῶς εἰδῶς κτλ., ἢ μετχ. εἰδῶς ἐνδοκ.: ἐκ ταύτης ἐξαρτ. ἢ κατγρμικ. μετχ. ὄν, ἧς ὑποκμ.: τὸ λέγειν, κατγρμ. δὲ τό: τῶν πάντων λυσιτελούντων = ἂν καὶ πολὺ καλῶς γνωρίζω, ὦ ἄνδρες Ἀθηναίη, ὅτι τὸ νὰ λέγῃ τις περὶ ὧν ὁ ἴδιος (πρότερόν ποτε) εἶπε πρὸς ὑμᾶς καὶ περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του εἶναι πάντοτε πολὺ ὠφέλιμον πρᾶγμα (= φέρει μεγάλας ὠφελείας) εἰς τούτους, οἵτινες τολμῶσι (τοῦτο [δηλ. τὸ λέγειν περὶ ὧν κτλ.]). — τοῖς τολμῶσι, κατὰ πληθυντ. ἀριθμόν, διότι τὸ τίς, εἰς ὃ ἀναφέρεται, ἔχει ἔννοιαν περιληπτικὴν (πρβλ. κατωτέρω § 19). — οὕτως ἡγοῦμαι φορτικὸν καὶ ἐπαχθὲς (= [ὅμως] νομίζω τοῦτο [δηλ. τὸ λέγειν περὶ ὧν κτλ.] τόσῳ ὀχληρὸν καὶ δυσάρεστον), καὶ αὐταὶ αἱ λέξεις, ἀπεικονίζουσαι τὴν ἀποστροφὴν τοῦ ῥήτορος πρὸς τὸ περιαιτολογεῖν, ἐξέρχονται δυσκόλως ἐκ τοῦ στόματος αὐτοῦ: ἐν τούτοις ὅμως οἱ πολιτικοὶ τῆς ἀρχαιότητος ὄφειλον πολλάκις νὰ περιαιτολογῶσι καὶ αὐτὸς ὁ Δημοσθ. πράττει τοῦτο (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ. § 1 καὶ § 51, Β' κατὰ Φιλ. § 20 καὶ § 30), ἀλλὰ πανταχοῦ ἀναγκασζόμενος ὑπὸ τῶν πραγμάτων καὶ μακρὰν πάσης κενοδοξίας. — φορτικὸν καὶ ἐπαχθὲς, συνωνυμία. — ἀνάγκην οὔσαν ὄρων = ἂν καὶ βλέπω ὅτι ὑπάρχει ἀνάγκη (τούτου, δηλ. τοῦ νὰ περιαιτολογῶ). — ἀποκνῶ = διστάζω (νὰ πράξω τοῦτο [δηλ.]). — ἄμεινον ἂν ὑμᾶς... κρίναι = ὅτι ὀρθότερον σεῖς ἠθέλετε κρίνειν. — περὶ ὧν = περὶ τούτων, ἄ. — μικρὰ τῶν πρότερόν κτλ. = ἐὰν ἠθέλετε ἐνθυμηθῆ ὀλίγα ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια πρότερόν ποτε ἐλέχθησαν ὑπ' ἐμοῦ: διὰ τοῦ μικρὰ προλαμβάνων ὁ ῥήτωρ διαρροῖ τὸ δυνάμενον νὰ κάμῃ κακὴν ἐντύπωσιν ὡς μακρὸν καὶ ἐκτενές· σχῆμα προδιοριστέως. — νομίζω δ' ἄμεινον κτλ., κατ' ἔννοιαν = ἐν τούτοις ἐγὼ θὰ σᾶς ὑπενθυμίσω ὀλίγα ἐξ ὧν πρότερόν ποτε εἶπον, διότι νομίζω, ὅτι οὕτω θὰ δυναθῆτε νὰ κρίνητε ὀρθότερον περὶ τούτων, τὰ ὅποια τώρα θὰ εἶπω.

§ 5.

γάρ, διασαφητικός. — πρῶτον μὲν, ἢ ἀπόδοσις κατωτέρω ἐν § 6 «πάλιν τοῖνον». — ἔπειθόν (= προσεπάθουν νὰ πείσωσι) τινες, νοεῖται ὁ Μειδίας μετὰ τῶν περὶ αὐτόν, φίλος τοῦ ἐν Ἐρετρῆα τῆς

Εὐβοίας τυράννου Πλούταρχου. — τῶν ἐν Εὐβοίᾳ πραγμ. ταρατ. (=κατὰ τὰς ἐν Εὐβοίᾳ [πολιτικὰς] ταραχὰς) βοηθεῖν Πλούταρχω κτλ., ὁ ἐν Ἐρετρίᾳ τῆς Εὐβοίας τυραννῶν Πλούταρχος μὴ δυνάμενος ν' ἀντιταχθῆ διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων πρὸς τὴν ἀντίθετον τῶν Ἐρετριῶν φατρίαν, ἣς πρόστατο ὁ Κλείταρχος, ἐξήτησε τὴν βοήθειαν τῶν Ἀθηναίων· οὗτοι τῇ προτροπῇ τοῦ Μειδίου, πιστοῦ φίλου τοῦ Πλούταρχου, καὶ παρὰ τὴν γνώμην τοῦ Δημοσθ. ἀπέστειλαν (τῷ 350 π. Χ.) τὸν Φωκίωνα μετὰ στρατοῦ εἰς Ἐρέτριαν· ὁ Φωκίων κατ' ἀρχὰς παρὰ τὰς Ταμύνας (τὸ σημερινὸν Ἀλιθέριον) προσβληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐναντίων περιτλήθεν εἰς μέγιστον κίνδυνον, κατώρθωσε δ' ὅμως εἶτα νὰ ὀδηγήσῃ νικηφόρως τὸν στρατὸν του εἰς Ἐρέτριαν καὶ ν' ἀσφαλίσῃ τὴν κυριαρχίαν τοῦ τυράννου. Ὀλίγον μετὰ ταῦτα ὁ Πλούταρχος, ἀμνήμων τῆς εὐεργεσίας ταύτης, τῆς παρασχεθείσης αὐτῷ ὑπὸ τῶν Ἀθην., κατὰ τινα στάσιν τῶν μισθοφόρων, τῶν ὑπηρετούντων ἐν τῷ ἀθηναϊκῷ στρατῷ, τῷ διαμένοντι ἐν Εὐβοίᾳ, προσεῖλκυσε αὐτοὺς πρὸς ἑαυτὸν, τοὺς Ἀθηναίους πολίτας συνέλαβε μετὰ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν Μολοσσοῦ, τοῦ διαδεχθέντος τὸν Φωκίωνα, καὶ τούτους ἀπηλευθέρωσε τότε, ὅτε οἱ Ἀθην. ἐπλήρωσαν αὐτῷ πεντήκοντα τάλαντα, ἧτοι τριακοσίας χιλιάδας δραχμῶν (ὡν ὀκταπλασία περίπου εἶναι ἡ ἀνάλογος σημερινῆ ἀξία)· ἔκτοτε δὲ πᾶσα ἡ Εὐβοία ἀπεχωρίσθη τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐστράφη πρὸς τὸν Φίλιπ.—βοηθεῖν, τὸ ἀπρμφ. τοῦτο—καθὼς καὶ τὸ ἐπόμενον ἄρασθαι(=ν' ἀναλάβῃτε)—ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἔπειθον.—ἄδοξον καὶ δαπανηρόν, ὁ Δημοσθ. καλεῖ τὸν ἐν Εὐβοίᾳ πόλεμον ἄδοξον μὲν διὰ τε τὴν ἔκβασιν αὐτοῦ καὶ διότι ἐπεχειρήθη αὐτός πρὸς ὑποστήριξιν τυράννου ἀνταγωνιζομένου πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πόλιν· δαπανηρόν δὲ διὰ τε τὴν δαπάνην τὴν ἀπαιτηθεῖσαν πρὸς διεξαγωγὴν αὐτοῦ καὶ διὰ τὰ πεντήκοντα τάλαντα, ἅτινα ἐπληρώθησαν πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῶν ἐν Εὐβοίᾳ αἰχμαλωτισθέντων Ἀθηναίων.—πρῶτος καὶ μόνος παρελθὼν ἀντεῖπον, κατ' ἔννοιαν=ἡμῖν ὁ πρῶτος, ὅστις ἀνέβην εἰς τὸ βῆμα διὰ νὰ ἀντείπω (κατ' ἐκείνων, οἵτινες συνεδούλευον ἡμᾶς ν' ἀναλάβῃτε τὴν εἰς Εὐβοίαν στρατείαν) καὶ ἔμεινα ὁ μόνος (διότι οὐδεὶς ἄλλος ἀντείπε)· περὶ τοῦ παριέναι, καθὼς καὶ περὶ τῶν ἄλλων φράσεων τῶν συνήθων διὰ τοὺς ἀγορεύοντας ῥήτορας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, βλ. § 3 ἐν σελ. 42.—

καὶ μόνον οὐ διεσπιάσθην = καὶ (διὰ τοῦτο) ὀλίγον ἔλειψε νὰ διασπασθῶ (= νὰ καταξεσχισθῶ). — ὑπὸ τῶν ἐπὶ μικροῖς λήμμασι κτλ., ὁ προσδιορισμὸς ἐπὶ μικροῖς λήμμασι συναπτέος (οὐχὶ τῆ ἀμαρτάνειν, ἀλλὰ) τῆ πεισάντων = ὑπὸ τούτων, ὅτινες ἔνεκα ἀσημάντου κέρδους ἔπεισαν ὑμᾶς νὰ διαπράττητε πολλὰ καὶ μεγάλα σφάλματα (= παρέσυραν ὑμᾶς εἰς πολλὰ καὶ... [δηλ. εἰς τὴν ὑποστήριξιν τυράννου ἀνταγωνιζομένου πρὸς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πόλιν, ὅπερ ἀντίκειται εἰς τὰς παραδόσεις ὑμῶν, καθ' ἃς ὀφείλετε νὰ δρᾶττησθε τῶν ὄπλων μόνον χάριν ἐθνικῶν σκοπῶν καὶ χάριν τῆς ἐλευθερίας τῶν Ἑλλήνων]). — χρόνου βρ. διελθόντος = μετὰ πάροδον ὀλίγου χρόνου. — μετὰ τοῦ προσοφλεῖν (τοῦ β. προσοφλισκάνω) αἰσχ. καὶ (μετὰ τοῦ) παθεῖν... = ἔκτος τοῦ ὅτι προσήψατε εἰς τὸν ἑαυτὸν σας καταισχύνην (= ἐμείνατε κατησχυμένοι) καὶ ἐπάθατε... περὶ τοῦ πράγματος βλ. ἀνωτέρω ἐν σελ. 45. — οἷα τῶν ὄντων ἀνθρ. οὐδένες... = τοιαῦτα, ὅποια οὐδένες ἐξ ὄλων τῶν ἐπὶ γῆς ἀνθρώπων (= οὐδεὶς λαὸς ἐν τῇ ἀνθρωπότητι)... — πάντες, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ περὶωρισμένοι νοῦν ἔχοντες· προετάχθη μετ' ἐμφάσεως. — τὴν... κακίαν = τὴν μηδαμινότητα. — τὴν τε τῶν τότε ταῦτα, παρήχησις. — ταῦτα, δηλ.; — τὰ βέλτιστ' εἰρηκότ' (μετχ. κτηρμτκ. ἐκ τοῦ ἔγνωτε) ἐμὲ (= ὅτι ἐγὼ συνεβούλευσα [τότε] τὰ ὠφελιμώτατα), ἡ καρο- νικῆ ἀντίθεσις εἰς τό: τὴν τότε τῶν πεισάντων κακίαν θὰ ἦτο: τὴν τοῦ ἀντιεπόντος ἀρετὴν ἐμοῦ· ἀλλ' ὁ Δημοσθ. μετριοφρό- νως μετασχηματίζει τὴν ἀντίθεσιν ταύτην οὕτως, ὥστε ἐπιφυ- λάττει ἑαυτῷ μόνον τὸν ἔπαινον μιᾶς μόνης πράξεως (δηλ. τοῦ «εἰρηκῆναι τὰ βέλτιστα»)· πρὸς τούτοις ἀρκετὴ ἔμφασις προσδί- δεται εἰς τὸ ἐν τέλει τῆς προτάσεως τεθὲν «ἐμέ».

§ 6 — 8.

πάλιν τοίνυν (= πρὸς τούτοις πάλιν), ἀνταποκρίνεται εἰς τὸ ἐν τῇ ἀρχῇ τῆς § 5 «πρῶτον μὲν». — Νεοπτόλεμον τὸν ὑποκριτὴν, αὗτος ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς τέχνης του μετέβη μετ' ἄλλων ἠθο- ποιῶν, τοῦ Ἀριστοδήμου καὶ τοῦ Κτησιφῶντος, εἰς Μακεδονίαν πρὸς τὸν Φίλιππον· δεκασθεὶς δὲ παρ' αὐτοῦ διὰ χρημάτων καὶ ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας ὑπεστήριξε τὰ συμφέροντα τοῦ Φιλίπ. καὶ ἐνήργησε παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις νὰ σταλῆ πρὸς αὐτὸν πρεσβεία

περὶ εἰρήνης. — τῷ τῆς τέχνης προσήματι = ὑπὸ τὸ πρόσημα τῆς τέχνης του = προφασιζόμενος ὅτι θέλει νὰ ἐξασκήσῃ τὴν τέχνην του (δηλ. ;). — τυγχάνοντι ἄδειας (δηλ. τοῦ ἵεναι, ὅπου βούλοιο), ἢ μετχ. τυγχάνοντα — ὡς καὶ αἱ ἐπόμενοι ἐργαζόμενον . . . διοικοῦντα καὶ πρυτανεύοντα — κτηρμτικὴ ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ κατιδῶν ἐν τῇ μεταφράσει ὅμως ὡς ληφθῆ ὡς ἐπιθετικὴ = ἀφ' οὗ παρετήρησα ὅτι ὁ Νεοπτόλεμος ὁ ἠθοποιός, ὅστις... ἐλάμβανε πλήρη ἐλευθερίαν (νὰ ταξειδεύσῃ ὅπου ἤθελε [καὶ εἰς ἐμπολέμους ἀκόμη χώρας]), διέπραττε τὰ μέγιστα κτλ. οἱ ἠθοποιοὶ ἠδύναντο νὰ ταξειδεύωσιν ἐλευθέρως καὶ ἀφόβως ὅπου ἤθελον καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς χώρας τῶν πολεμίων. — τὰ παρ' ὑμῶν (δηλ. πράγματα) διοικοῦντα Φιλ. καὶ πρυτανεύοντα τοῦτο ἐπέξηγεῖ τό: κακὰ ἐργαζόμενον . . . δι' αὐτὸ καὶ δὲν συνδέεται μετ' αὐτοῦ = δηλ. (ὅτι) τὰς ὑποθέσεις ὑμῶν διεχειρίζετο καὶ ἐκανόνιζε πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Φιλ. παρατηρητέα ἢ συνωνυμία: διοικοῦντα καὶ πρυτανεύοντα τὸ δὲ πρυτανεύω κυρίως = εἶμαι πρύτανις ἢ πρόεδρος· εἶτα = διευθύνω, κανονίζω. — παρελθὼν εἶπον εἰς ὑμᾶς = (τότε) ἀνέβην εἰς τὸ βῆμα καὶ ἐξέβηκα εἰς ὑμᾶς (τοῦτο [ὅτι δηλ. ὁ Νεοπτ. διεχειρίζετο τὰς ὑποθέσεις ὑμῶν πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ Φιλίπ.]). — οὐδεμιᾶς ἰδίας κτλ. = οὐχὶ ἐκ προσωπικῆς ἐχθρας ἢ συκοφαντίας. — ὡς ἐκ τῶν μετὰ κτλ. = καθὼς σαφῶς ἀπέδειξαν (τοῦτο) τὰ μετὰ ταῦτα συμβάντα. — οὐκέτ' . . . αἰτιάσομαι = δὲν θὰ κατηγορήσω πλέον (ὡς κατηγορήσα ἀνωτέρω ἐν § 5, ἔνθα κατηγορήσα οὐχὶ πάντας ὑμᾶς, ἀλλὰ τοὺς συνηγόρους τοῦ Πλουτάρχου, τοὺς ἀγωνισθέντας νὰ πείσωσιν ὑμᾶς ν' ἀναλάβητε τὴν εἰς Εὐβοίαν στρατείαν). — ἐν τούτοις (γέν. οὐδετ.) = ἐν τούτῳ τῷ γεγονότι (δηλ. ἐν τῇ προδοσίᾳ τοῦ Νεοπτολέμου)· κατ' ἔννοιαν = ἐνταῦθα. — τοὺς ὑπὲρ Νεοπτ. λέγοντας = τοὺς ῥήτορας, οἵτινες ἔλεγον ὑπὲρ τοῦ Νεοπτ. = τοὺς συνηγόρους τοῦ Νεοπτ. — οὐδὲ εἰς γὰρ ἦν, παρενθετικὴ αἰτιολογία τοῦ «οὐκέτ' αἰτιάσομαι» = διότι οὐδὲ εἰς ὑπῆρχε (τοιούτος, δηλ. συνηγὸρος [καθ' ὅσον πᾶσα ἡ ἐκκλησία ἦτο ὑπὲρ τοῦ Νεοπτολέμου καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ ὑπεράσπισις αὐτοῦ ὑπὸ συνηγόντων καθίστατο περιττή]). — ἀλλ', διὰ μικρᾶς παύσεως μετὰ ταύτην τὴν λέξιν τὸ μετὰ φόγου ὑπὸ τοῦ ῥήτορος λεγόμενον αὐτοὺς ὑμᾶς (= ἀκριβῶς σᾶς) προσπίπτει εἰς τὰ ὅσα ἡχηρότερον ἢ ἐν τέλει δὲ θέσις τοῦ ὑμᾶς ἐξαίρεται πρὸς τούτοις διὰ τῆς προ-

τάξεως τοῦ αὐτοῦς. — ἐν Διονύσου, δηλ. ἱερῶ = ἐν τῷ θεάτρῳ. — τραγωδοῦς, μετωνυμικῶς ἀντί: τραγωδίας. — ἀλλὰ μὴ περὶ κτλ. = καὶ δὲν ἦτο ἢ συζήτησις (= δὲν συνεζητεῖτο) περὶ σωτηρίας καὶ περὶ κοινῶν συμφερόντων (τῆς πολιτείας). — οὐκ ἂν οὕτως οὐτ' κτλ., διὰ τούτων ὁ ῥήτωρ ἐλέγχει μετὰ δριμύτητος τὴν κουφότητα τῶν Ἀθην. = οὔτε ἐκεῖνον θὰ ἤκούετε μετὰ τόσης εὐμενείας (μεθ' ὅσης ἤκούσατε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ) οὔτε ἐμὲ μετὰ τόσης δυσμενείας (μεθ' ὅσης ἤκούσατε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ) ἢ ἔννοια: τὸν μὲν Νεοπτόλεμον ἀπολογούμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου ἤκούσατε μετὰ τόσης εὐμενείας, μεθ' ὅσης δὲν θὰ ἤκούετε αὐτὸν ἐν τῷ θεάτρῳ ὑποκρινόμενον· ἐμὲ δὲ κατηγοροῦντα τὸν Νεοπτ. ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπεδοκιμάσατε οὕτως, ὡς δὲν θὰ ἀπεδοκιμάζετε, ἐάν ὑπεκρινόμην ἐν τῷ θεάτρῳ ἔργόν τι. — καίτοι = καὶ ὁμοίως. — τοῦτό γ' = τοῦτο βεβαίως ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ: ὅτι τὴν τότε κτλ. — γινώσκειν, ὅτι . . . ἐποιήσαθ', τὸ νόημα διευτυπώθη χαλαρῶς πῶς διότι ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον νῦν ὀφείλουσιν οἱ Ἀθην. νὰ γνωρίζωσι, δηλοῦται ἐν τῇ ἐπομένῃ προτάσει «καὶ τούτῳ τῷ λόγῳ . . . οἴχεται»· πρβλ. Α' κατὰ Φιλ., § 23 «πολίτας δὲ παρεῖναι καὶ συμπλεῖν διὰ ταῦτα κελεύω, ὅτι καὶ . . .», ἔνθα ἡ κυρία αἰτία, δι' ἣν ὁ ῥήτωρ προτείνει νὰ συστρατεύωνται μετὰ τῶν ξένων καὶ πολῖται, δηλοῦται ἐν τῇ ἐπομένῃ προτάσει «οἷδ' ὅτι . . .». — ὅτι τὴν τότε ἄφιξιν εἰς τοὺς πολ. ἐποιήσαι(ο) = ὅτι τὰ τότε ταξείδια εἰς τὴν χώραν τῶν πολεμίων (δηλ. τοῦ Φιλίπ.) ἐπεχείρησε. — ὑπὲρ τοῦ τᾶκεῖ κτλ., ἢ φυσικῆ σειρᾶ τῶν λέξεων: ὑπὲρ τοῦ λειτουργεῖν κομίσας, ὡς ἔφη, δεῦρο τᾶκεῖ ὀφειλόμενα (δηλ. αὐτῷ) χρήματα, κατ' ἔννοιαν = ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ εἰσπράξῃ, καθὼς ἔλεγε, τὰ ἐκεῖ (δηλ. ἐν Μακεδονίᾳ) ὀφειλόμενα αὐτῷ χρήματα καὶ ἀφ' οὗ κομίσῃ αὐτὰ ἐδῶ (δηλ. εἰς Ἀθήνας) ἀναλαμβάνῃ δι' αὐτῶν λειτουργίας· λειτουργίαι δὲ ἐν Ἀθήναις ἐκαλοῦντο αἱ δημόσιαι ὑπηρεσίαι, ἃς οἱ πλουσιώτεροι τῶν πολιτῶν ἐπετέλουν ἰδίαις δαπάναις· τοιαῦται ἦσαν ἡ χορηγία, ἡ γυμνασιαρχία, ἡ τριηραρχία καὶ ἄλλ. — τᾶκεῖ χρήματ' ὀφειλόνα, ἢ τοιαύτη θέσις τῆς μετοχῆς (ἀντί: τᾶκεῖ ὀφειλόμενα χρήματα) διὰ τὴν εὐρυθμίαν καὶ τὴν ἀποφυγὴν τῆς χασμωδίας. — καὶ τούτῳ . . . οἴχεται, ἐξακολουθεῖ ἢ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ὅτι. — τούτῳ τῷ λόγῳ πλείστῳ χρῆσθ. = πολλάκις ἐπαναλαβὼν τὸν ἐπόμενον λόγον. — ὡς δεινόν (ἔστι) εἴ τις . . ., ἐπεξήγησις τοῦ τούτῳ τῷ λόγῳ = ὅτι

δηλ. εἶναι ἀνήκουστον (πράγμα) ἐάν τις κατηγορῇ τοὺς κομίζοντας ἀπὸ ἐκεῖ (δηλ. ἐκ Μακεδονίας) ἐδῶ (δηλ. εἰς Ἀθήνας) τὰ πλούτη των· ἐνταῦθα ἐπαναλαμβάνονται σκωπτικῶς αἱ ἴδιαι λέξεις τοῦ Νεοπτολέμου, εἰς ἃς εἶτα ἀντιπαρατίθενται· οὕτω τὰ ὑπὸ τοῦ ῥήτορος ἐκτιθέμενα, ὥστε πρὸς τὸ «ἐκεῖθεν ἐνθάδε» νὰ κεῖται κατὰ χιαστὸν σχῆμα τὸ «ἐνθάδε... πρὸς ἐκεῖνον», τὸ δὲ ὅλον νὰ κατακλείηται σκωπτικῶς διὰ τοῦ «οἴχεται». — ἐπειδὴ διὰ τὴν εἰρήνην ἀδείας ἔτυχεν (δηλ. ἐξαργυρίσαντα οἴχεσθαι) = εὐθὺς ὡς ἔνεκα τῆς (συνωμολογημένης [Φιλοκρατείου]) εἰρήνης ἡδυνήθη ἀτιμωρητῆ νὰ πράξῃ τοῦτο (δηλ. νὰ ἐξαργυρώσῃ... καὶ ν' ἀπέλθῃ). — οὐσίαν φανεράν, ἤτοι τὴν κτηματικὴν περιουσίαν, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν χρηματικὴν, δηλ. τὴν ἀφανῆ. — ταύτην ἐξαργυρῶσε (= μετέβαλεν εἰς χρήματα) καὶ λαθῶν μεθ' ἑαυτοῦ τὰ (ἐκ τῆς ἐξαργυρώσεως τῆς κτηματικῆς περιουσίας του) χρήματα ἀπῆλθε πρὸς ἐκεῖνον (δηλ. τὸν Φίλιππον).

§ 9 — 10.

ἄ δύο μὲν δὴ κτλ., ἡ φυσικὴ σειρά τῶν λέξεων: δύο μὲν δὴ ταῦτα, ὧν (=τούτων, ἃ) προεῖπον ἐγώ, ὀρθῶς καὶ δικαίως, οἷά περ ἦν, ἀποφανθέντα ὑπ' ἐμοῦ, μαρτυρεῖ τοῖς γεγενημένοις λόγοις = λοιπὸν τὰ μὲν δύο ταῦτα γεγονότα (δηλ. ἡ εἰς Εὐβοίαν στρατεία καὶ ἡ προδοσία τοῦ Νεοπτολέμου) ἐκ τῶν (=μεταξὺ τῶν) ὑπ' ἐμοῦ προλεχθέντων (πολλῶν γεγονότων) ἐπειδὴ ὀρθῶς καὶ δικαίως, ἀκριβῶς οὕτως ὅπως ἦσαν (=ὑπὸ τὴν ἀληθῆ αὐτῶν ὄψιν) ἐξετέθησαν ὑπ' ἐμοῦ, συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῶν (τότε) λόγων μου· ἡ ἔννοια: ἡ ἐκδοσις τῶν δύο τούτων γεγονότων ἀπέδειξε τὴν ἀλήθειαν τῶν τότε (περὶ αὐτῶν τῶν γεγονότων) λόγων μου. — τρίτον δέ, ἀνήκει εἰς τὸ ἐν § 10 «φανήσομαι... προειπών», ὡς ἀνωτέρω τὸ ἐν § 5 «πρῶτον μὲν» εἰς τὸ «παρελθὼν ἀντιεῖπον» καὶ τὸ ἐν § 6 «πάλιν τοίνυν» εἰς τὸ «παρελθὼν εἶπον». — καὶ μόνον ἐν τοῦτ' κτλ., προδιόρθωσις (πρὸβλ. ἀνωτέρω § 4 «μικρὰ... μνημονεύσαντας» καὶ κατωτέρω § 15 «καὶ μοι μὴ θορυβήσῃ...») = καὶ μόνον ἐν τούτῳ ἀφ' οὗ ἀκόμῃ εἶπω, εὐθὺς (=καὶ δὴ) θὰ ὁμιλήσω περὶ τούτων, δι' ἃ ἔχω ἀναβῆ εἰς τὸ βῆμα (=εὐθὺς θὰ μεταβῶ εἰς τὸ κύριον θέμα τοῦ λόγου

μου). — ήνίκα τούς ὄρκους κτλ. = ὅτε ἡμεῖς οἱ πρέσβεις μετὰ τὴν ἀποδοχὴν τῶν περὶ τῆς εἰρήνης ὄρκων ἐπανήλθομεν (δηλ. ἐκ Μακεδονίας εἰς Ἀθήνας [κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 346]); ἐνταῦθα νοοῦνται οἱ πρέσβεις τῆς β' πρεσβείας, τῆς σταλείσης εἰς Μακεδονίαν πρὸς ἐπικύρωσιν τῆς εἰρήνης διὰ τῆς ὄρκωμοσίας τοῦ βασιλέως· τῆς β' ταύτης πρεσβείας μετέσχε καὶ ὁ Δημοσθένης· οὗτος μετέσχε καὶ τῆς α', τῆς σταλείσης εἰς τὸν Φίλιπ., ἵνα παρασκευάσῃ τὰ πράγματα πρὸς συνομολόγησιν εἰρήνης καὶ συμμαχίας μετ' αὐτοῦ (πρβλ. εἰσαγ. ἐν σ. 37-38 καὶ Β' κατὰ Φιλ., § 29) — Θεσπιάς καὶ Πλ., καὶ τοὺς μὲν Φωκ...τὴν δὲ Θηβ. πόλιν...καὶ τὸν Ὀρωπὸν καὶ τὴν Εὐβοίαν, πάντα τὰ ἀντικείμενα τῶν ὑποσχέσεων τῶν φιλιππιζόντων ρητόρων προτάσσονται ἐν ἀρχῇ, ἐν μακρᾷ σειρᾷ λαμπρῶν ἐλπίδων (ὡς καὶ ἐν Β' κατὰ Φιλ., § 30), ἅτινα διὰ τοῦ ἐν τέλει «καὶ τοιαύτας ἐλπίδας καὶ φρενακισμοὺς» χαρακτηρίζονται, ὅποια πράγματι εἶναι. — Θεσπιάς καὶ Πλαταιάς, πόλεις ἐν Βοιωτίᾳ· ἢ α' παρὰ τὸν Ἐλικῶνα, 4 ὥρας μακρὰν τῶν Θηβῶν, ἢ β' παρὰ τὴν Β. ὑπώρειαν τοῦ Κιθαιρωνοῦ 2-3 ὥρας νοτίως αὐτῶν· ἀμφότεραι κατεσκάφησαν ὑπὸ τῶν Θηβαίων ἐν ἔτει 373· ἢ ἀνοικοδόμησις τούτων ὑπὸ τοῦ Φιλίπ. θὰ ἠὺχάριστει τοὺς Ἀθηναίους, τρέφοντας ἄσπονδον μῖσος κατὰ τῶν Θηβ. (πρβλ. Β' κατὰ Φιλ., § 30). — τινων... ὑπισχνουμένων = ὅτε τινὲς ὑπισχνοῦντο· ὑπονοεῖ ὁ Δημοσθ. μέλη τινὰ τῆς β' πρεσβείας, ἰδίᾳ τὸν Αἰσχίνην, ὅστις ἐν τῇ πρώτῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, τῇ συνελθούσῃ μετὰ τὴν ἐκ Μακεδονίας ἐπάνοδον τῶν πρέσβων τῆς β' πρεσβείας, παρέστητε τὸν Φίλ. εὐνοῦστατον εἰς τοὺς Ἀθην. καὶ παρέσχεν εἰς αὐτοὺς τὰς ἐν τοῖς ἐπομένοις ἀναφερομένας ὑποσχέσεις καὶ ἐλπίδας (πρβλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 39 καὶ Β' κατὰ Φιλ., § 30, § 35). — οἰκισθῆσεσθαι (δηλ. ὑπὸ τοῦ Φιλίππου), τὸ ἀπρμφ., τοῦτο — καθὼς καὶ τὰ ἐπόμενα σώσειν, διοικεῖν, ὑπάρξειν, ἀποδοθῆσεσθαι — ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὑπισχνουμένων. — τοὺς Φωκέας τὸν Φίλ... σώσειν = (ὅτι) ὁ Φίλιπ. τοὺς Φωκεῖς — ὧν σύμμαχοι ἦσαν οἱ Ἀθην. — θὰ διασώσῃ (ἀπὸ τῆς ἐπαπειλούςσης αὐτοὺς ἐκ τοῦ ἱεροῦ πολέμου καταστροφῆς)· πρβλ. κατωτέρω § 18. — ἂν γένηται κύριος, δηλ. τῶν πραγμάτων = ἂν ἀναλάβῃ τὴν ἐξουσίαν νὰ κανονίσῃ τὰ ἐν Φωκίδι πράγματα (= νὰ διευθετήσῃ τὸν ἱερὸν πόλεμον [πρβλ. Β' κατὰ Φιλ., § 7]). — τὴν Θηβ. πόλ. διοικεῖν = (ὅτι) τοὺς Θηβαίους θὰ διασκορπίσῃ κατὰ κώμας (= θὰ ἀναγκάσῃ

νά κατοικῶσι χωριστὰ κατὰ κόμας)· ἐπομένως = (ὅτι) τὴν πόλιν τῶν Θηβ. θὰ ἐξαφανίσῃ· τοῦτο δὲ καθ' ὑπερβολὴν θὰ ἠυχαρίσται τοὺς Ἀθηναίους· διατί; — τῶν Ὠρ. ὑμῖν ὑπάρξουν = (ὅτι) ὁ Ὠρωπὸς θὰ γείνη ὀριστικῶς κτῆμα ὑμῶν (διὰ τῆς ὑποστηρίξεως — ἐννοεῖται — τοῦ Φιλίπ.)· ὁ δὲ Ὠρωπός, πόλις κειμένη μεταξὺ Βοιωτίας καὶ Ἀττικῆς, ὅπου ἀκριβῶς νῦν κεῖται τὸ χωρίον τῆς Ἀττικῆς Ὠρωπός (βλ. γεωγρ. πίν.)· ἡ πόλις αὕτη ἀνῆκε πρότερον εἰς τοὺς Ἀθηναίους· εἶτα δὲ ἐν ἔτει 365 ὑπετάχθη ὑπὸ τῶν Θηβαίων καὶ ἔκτοτε οὗτοι κατεῖχον αὐτήν· πρβλ. κατωτέρω § 16 καὶ Β' κατὰ Φιλ., § 30. — τὴν Εὐβοίαν ἀντ' Ἀμφιπόλεως ἀποδ., ἢ Εὐβοία κατεῖχετο τότε ὑπὸ τυράννων, οὓς εἶχεν ἐγκαταστήσει ὁ Φίλιπ., καὶ ὑπὸ μακεδονικῆς φρουρᾶς· ἢ δὲ Ἀμφίπολις — πόλις τῆς Μακεδονίας οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Στρυμόνος, νῦν Νεοχωρίου (βλ. γεωγρ. πίν.) — κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης εἶχεν ἀναγνωρισθῆ ὑπὸ τῶν Ἀθην. ὡς κτῆσις τοῦ Φιλίπ.· πρβλ. Β' κατὰ Φιλ., § 30. — καὶ τοιαύτας ἐλπίδας καὶ φανακισμούς, ἐν διὰ δυσὶν = καὶ τοιαύτας ἀπατηλὰς ἐλπίδας· ἢ αἰτιατκ. ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ὑπισχνουμένων, ὅπερ κατὰ ζεῦγμα πρέπει νὰ ἐκληφθῆ κατ' ἄλλην σημασίαν = καὶ (ἐν ᾧ) παρεῖχον τοιαύτας... παρατηρητέα δὲ ἢ μεταβολὴ τῆς συντάξεως· ἐκ τῆς αὐτῆς μετοχῆς· ὑπισχνουμένων ἐξαρτῶνται 1) ἀπρμφ. (πολας), καὶ 2) οὐσιαστικά (ἐλπίδας καὶ φανακισμούς). — οἷς ὑπαχθέντες = ὑπὸ τῶν ὁποίων ἀπατηθέντες. — οὔτε συμφόρως οὔτ' ἴσως καλῶς προεῖσθε (ἀόρ. τοῦ προεῖμαι) Φωκέας = ἐναντίον τοῦ συμφέροντός σας καὶ ἴσως οὐχὶ πρὸς τιμὴν σας ἀφήκατε εἰς τὴν τύχην των τοὺς Φωκεῖς· ἐπὶ πολλὰ ἔτη οἱ Ἀθηναῖοι ἦσαν σύμμαχοι τῶν Φωκέων· ἀλλὰ κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης ἀπεκλείσθησαν οὗτοι ταύτης καὶ κατελείφθησαν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Φιλίππου· πρὸς τούτοις οὗτος μετὰ τὴν ἀπόλεμον παράδοσιν τῶν Φωκέων ἐγένετο κύριος τῶν Θερμοπυλῶν, ὁπόθεν ἠδυνήθη μετ' ὀλίγον νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῆς Ἑλλάδος· ὥστε πολὺ ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ ῥήτωρ ὅτι ἡ τιμὴ καὶ τὸ συμφέρον τῶν Ἀθηνῶν ἐπέβαλλε ν' ἀντισταθῶσιν οἱ Ἀθην. κατὰ τῆς καταστροφῆς τῶν συμμάχων των Φωκέων. — οὐδέν, ἀντικμ. τῶν μετοχῶν ἐξαπατήσας καὶ σιγήσας, αἵτινες, ὡς καὶ ἢ ἐπομένη προειπών, ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ φανήσομαι κατ' ἐννοίαν = (ὅτε — λέγω — τινὲς ὑπισχνοῦντο εἰς ὑμᾶς πάντα ταῦτα) ἐγώ, καθὼς δύναται ν' ἀποδει-

χθῆ, οὔτε εἰς ταύτας τὰς ἀπάτας ἔλαβον μέρος οὔτε ἀπεισιώπησα ταύτας, ἀλλὰ προεῖπον εἰς ὑμᾶς...· περί τοῦ πράγμ. πρβλ. Β' κατὰ Φιλ., § 29, § 30.—ὡς οἶδ' ὅτι μνημ.= καθὼς βεβαίως ἐνθυμείσθε· περί τῆς ἐπιρρηματικῆς ἐκφράσεως οἶδ' ὅτι πρβλ. καί Β' κατὰ Φιλ., § 29, § 30.—ταῦτα, ἄτινα δηλ. ὑπισχνούντο ἐκεῖνοι.—προσοδοκῶ= ἐλπίζω (νὰ πραγματοποιηθῶσι).—νομίζω δὲ τὸν λ. κτλ.= ἀλλὰ θεωρῶ τοῦτον, ἔστις λέγει ταῦτα, μωρολόγον (=φρενοβλαβῆ).

§ 11 — 12.

φαίνομαι... προορῶν=προφανῶς προέβλεπον.—οὐδ' εἰς μίαν (ἐμφαντικώτερον τοῦ: εἰς οὐδεμίαν)...οὔτε δεινότητα οὔτ' ἄλαξ. ἐπανοίσω = οὐδαμῶς θ' ἀποδώσω εἰς (ἰδίαν τινὰ) ἰκανότητα ἢ ἐν γένει εἰς ἰδιότητά τινα, δι' ἣν δύναται τις νὰ ὑπερηφανεύηται.—οὐδὲ προσποιήσομαι κτλ.=οὐδὲ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν θὰ ἀποδώσω εἰς τὸν ἑαυτὸν μου νοημοσύνην καὶ προορατικότητα.—πλὴν δι' ἃ ἂν ὑμῖν εἶπω δύο, ἢ ἀναφορκ. πρότασις ἃ ἂν ὑμῖν εἶπω δηλοῦσα γενικὸν καὶ ἀόριστον φαίνεται ὅτι κεῖται ἐν ἀντιφάσει πρὸς τὸ δύο, δι' οὗ δηλοῦται ὠρισμένον τι· ἀλλ' αὕτη ἐνταῦθα ἔχει τεθῆ βραχυλογικῶς = πλὴν δι' ἃ ὑμῖν ἐρῶ, ὅποια ἂν ἦ ἢ ἃ ἐρῶ = εἰ μὴ μόνον διὰ δύο αἰτίας, ἅς θὰ εἶπω, αἰαιδήποτε καὶ ἂν εἶναι αὗται.—ἐν μὲν... ἕτερον δέ, πρὸ τούτων νοητέα ἢ πρόθεσις διὰ=δι' ἐν μὲν... δι' ἕτερον δέ=διὰ μίαν μὲν αἰτίαν... δι' ἄλλην δέ· κατ' ἔννοιαν = πρῶτον μὲν... δεύτερον δέ.—δι' εὐτυχίαν = διὰ τὴν καλὴν μου τύχην = διότι εἶμαι τυχερός.—ἦν συμπάσης κλπ.= ἦτις—τύχη—, καθὼς βλέπω, ἐπικρατεῖ πάσης ἀνθρωπίνης ἰκανότητος καὶ σοφίας (πρβλ. καί Β' Ὀλυνθ., § 22 «μεγάλῃ ῥοπή, μᾶλλον δ' ὅλον ἢ τύχη παρὰ πάντ' ἐστὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων πράγματα».)—προῖκα..., παρατηρητέα ἢ μετάδασις εἰς εὐθὺν λόγον, ἀντί: ὅτι προῖκα...=(διότι) δωρεάν, χωρὶς νὰ δεκάζωμαι διὰ χρημάτων (ὡς ὁ Αἰσχίνης, ὁ Φιλοκράτης καὶ οἱ ἄλλοι φιλιππίζοντες ῥήτορες)...—κρίνω καὶ λογίζομαι (= ὑπολογίζω), συνωνυμία.—καὶ οὐδὲν λῆμμ' ἂν κτλ., ἢ φυσικὴ σειρὰ τῶν λέξεων: καὶ οὐδεὶς ἂν ἔχοι δεῖξαι οὐδὲν λῆμμα προσηρητημένον πρὸς οἷς (= πρὸς τούτοις, ἃ) ἐγὼ πεπολίτευμαι καὶ λέγω = καὶ οὐδεὶς θὰ ἠδύνατο ν' ἀποδείξῃ ὅτι ἔχει προσαρτηθῆ κέρδος τι

εἰς τὰς πολιτικάς μου πράξεις καὶ λόγους (= ὅτι αἱ πολιτικάί μου πράξεις καὶ λόγοι ἔχουσιν ἐξαρτηθῆ ἔξ οἴουδήποτε κέρδους). — Ἐν μὲν . . . ἕτερον δὲ κτλ., ὁ Δημοσθ. καλυτέρας αἰτίας τῆς πολιτικῆς του νοημοσύνης καὶ προορατικότητος δὲν ἠδύνατο ν' ἀναφέρῃ ἢ ταύτας· οὕτως ἐκλείπει ὁ φθόνος καὶ διὰ τὴν προκειμένην περίστασιν ἢ πεποιθήσις ἐνισχύεται· διότι εἰς τίνα μᾶλλον θὰ ἐνεπιστευέτο τις ἢ εἰς ἄνδρα εὐτυχή — ὅπερ μετὰ λεπτότητος ὁ ῥήτωρ προτάσσει — καὶ ἔχοντα χαρακτηῖρα ἀδωροδόκητον; — ὀρθὸν (κτγρμν. τοῦ: τὸ συμφέρον) οὖν κτλ. = λοιπὸν τὸ (δημόσιον) συμφέρον, ὅπερ (= ἐφ' ὅσον) προκύπτει ἐξ αὐτῶν τῶν πραγμάτων (= κείται ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασι), μοι φαίνεται ὀρθόν· τὸ ὀρθὸν ἀναφορικῶς πρὸς τὴν ἀκολουθοῦσαν παραβολὴν πρὸς τὴν τρυτάνην = ἀμετακίνητον, ἀσάλευτον, μὴ κλίνον δηλ. δεξιᾶ ἢ ἀριστερᾶ· κατ' ἔννοιαν = ἀληθές, πραγματικόν. — ὅταν δ' ἐπὶ θιάτερα κτλ. = ὅταν δὲ εἰς τὸ ἕτερον μέρος — δηλ. εἰς τὸν λογισμὸν — ὡς εἰς ζυγαριὰν θέσης χρήματα· κατ' ἔννοιαν = ὅταν ἄλλως ζυγίζων, ὡς ἐν ζυγαριᾷ, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸ συμφέρον τῆς πόλεως, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν λογισμὸν τῶν πολιτευομένων θέσης χρήματα εἰς τὸ ἕτερον μόνον μέρος τῆς ζυγαριᾶς, δηλ. εἰς τὸν λογισμὸν. — οἴχεται φέρων καὶ καθείλκυσε (γνωμικ. ἀόριστ.) τὸν λ. ἐφ' αὐτό, ὡς ὑποκμ. νοητέον τὸ ἀργύριον = (τότε) τὰ χρήματα εὐθὺς ἀρπάξουσι τὸν λογισμὸν καὶ σύρουσιν αὐτὸν κάτω πρὸς τὸ μέρος των. — καὶ οὐκ ἂν ἔτ' ὀρθῶς οὐδ' ὑγιῶς κτλ. = καὶ ὁ πράξας τοῦτο (δηλ.;) περὶ οὐδενὸς δύναται πλέον νὰ σκεφθῆ ὀρθῶς καὶ ἀμερολήπτως.

§ 13 — 14 πρὸς ἡμᾶς.

Ἐν μὲν κτλ., εἰσέρχεται ἤδη ὁ ῥήτωρ εἰς τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου του· ταύτην προπαρεσκεύασε διὰ τῶν ἐν §§ 4-12 λεχθέντων, δι' ὧν ἐπεδίωξε νὰ ἐνισχύσῃ τὴν εἰς ἑαυτὸν πεποιθήσιν τῶν ἀκρατῶν του. — Ἐν μὲν οὖν ἔγωγε πρῶτον (ἐπίρρ.) ὑπ. φημί δεῖν = λοιπὸν ἐν κατὰ πρῶτον πρέπει κατὰ τὴν γνώμην μου νὰ εἶναι ὡς βάσις (τῶν περαιτέρω σκέψεων ἡμῶν). — ὅπως . . . τοῦτο ποιήσει, πλαγία ἐρωτητικ. πρότασις ἐξαρτωμένη ἐξ ἐννοουμένης λέξεως σημαντικῆς φροντίδος καὶ χρησιμεύουσα ὡς ἐπεξήγησις τοῦ ἐν = δηλ. (ἢ πρόνοια, ἢ φροντίς) πῶς νὰ κατορθώσῃ τοῦτο. — συμμίσχους, ὡς τοὺς Λακεδαιμ. (πρβλ. § 18). — σύνταξιν = (περισ-

σότερα) εισοδήματα, προσόδους (παρά τῶν [μέχρι τοῦδε καὶ τῶν ἐν τῷ μέλλοντι προσκτηθησομένων] συμμάχων)· τὰ χρήματα, ἄτινα ἐτέλουν οἱ σύμμαχοι εἰς τοὺς Ἄθην. πρὸς συντήρησιν τῆς συμμαχίας, ἐκαλοῦντο κατ' ἀρχάς — κατὰ τὴν πρώτην ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν τὴν ἰδρυθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου (476)—φόροι· εἶτα δὲ — ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς β' ἀθηναϊκῆς συμμαχίας (378/7)—κατ' εὐφημισμὸν συντάξεις· ἢ τότε — ἐν ἔτει 355 — χρημάτων σύνταξις ἀνήρχετο μόνον εἰς 45 τάλαντα (κατὰ τὸν Δημοσθ. ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου, § 234).— ἄλλο τι = ἄλλην τινα ὠφέλειαν.— κατασκευάζειν τῇ πόλει = νὰ παρέχῃ εἰς τὴν πόλιν (= νὰ κάμνῃ ὥστε ἡ πόλις νὰ ἔχῃ).— τὴν ὑπ. εἰρήνην μὴ λύων = χωρὶς νὰ λύῃ τὴν ὑπάρχουσαν (μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ Φιλίπ.) εἰρήνην.— οὐχ ὡς θ. κτλ. = οὐχὶ διότι αὕτη—ἢ εἰρήνη—εἶναι ἀξιοθαύμαστος οὐδ' ἀξία ἡμῶν.— ἀλλ' ὁποῖα τίς κτλ., διὰ τοῦ τις καὶ ποτε ἐξαίρεται ἢ ἀριστία, ἢ ἐνυπάρχουσα ἐν τῷ «ὁποῖα» = ἀλλ' ὁποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι αὕτη.— μὴ γεν. μᾶλλον κτλ., ἢ φυσικῇ σειρᾷ τῶν λέξεων: (ἢ εἰρήνη) εἶχε καιρὸν τοῖς πράγμασι μᾶλλον (= ἐπικαιροτέρα ἦν τοῖς [ἡμετέροις] πράγμασι [= τῇ πόλει]) μὴ γενέσθαι ἢ γεγλυθῆναι νῦν δι' ἡμᾶς = ὠφελιμώτερον διὰ τὴν πόλιν ἦτο νὰ μὴ γείνη ἢ εἰρήνη παρὰ τῶρα, ἀφ' οὗ ἔχει γείνει, νὰ λυθῇ ἐξ αἰτίας ἡμῶν.— πολλὰ γὰρ προείμεθα (πρkm. τοῦ β. προίεμαι) . . . , αἰτιολογεῖ τὸ μὴ γενέσθαι . . . = διότι πολλὰ (δι' αὐτῆς—τῆς εἰρήνης) — ἔχομεν ἀπολέσει· περὶ τοῦ πράγμ. βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 38.— ὧν ὑπαρχόντων = ἃ εἰ ὑπῆρχε (ἡμῶν) = τὰ ὅποια ἔαν εἶχομεν.— τότε, ἐπαναλαμβάνει — ὡς καὶ τὰ ἐπιρρ. οὕτως, ἔπειτα κ.τ.τ.— τὴν ἐν τῇ μεταχῇ ὑπάρχουσαν ἔνοιαν καὶ βραχέως συγκεφαλαιοῖ αὐτὴν = τότε, ἐν ταύτῃ τῇ περιπτώσει (ἔαν δηλ. εἶχομεν ὅσα ἐχάσαμεν).— ἂν ἢ νῦν κτλ. = θὰ ἐπολεμοῦμεν ἡμεῖς ἀσφαλέστερον καὶ εὐκολώτερον ἢ τῶρα.— δεῦτερον δ', δηλ. φημί δεῖν.— ὅπως μὴ προαξόμεθα . . . εἰς ἀνάγκην καὶ πρόφασιν (σχῆμα ἐν διὰ δυοῖν), πλαγία ἐρωτημτκ. πρότασις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ ὄρᾶν = νὰ προσέχωμεν πῶς νὰ μὴ ὠθῆσωμεν εἰς φαινομενικὴν (τινα) ἀνάγκην.— τοὺς συνεληλυθότας τούτους καὶ φάσκοντάς Ἄμφ. νῦν εἶναι, = τούτους, οἵτινες ἔχουσι συνέλθει καὶ ἰσχυρίζονται τῶρα ὅτι εἶναι Ἄμφικτύονες· διὰ τούτων, ἄτινα μετὰ τινος καταφρονήσεως ἔχουσι λεχθῆ—ὡς φαίνεται ἐκ τῶν λέξεων τούτους καὶ φάσκοντάς—ὑπο-

δηλοῖ ὁ ῥήτωρ ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει τὸ δικαίωμα τῆς τελευταίας τῶν Ἀμφικτυόνων συνελεύσεως τῆς συγκληθείσης ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς· ἦτο δὲ παράνομος ἢ συνέλευσις αὕτη, καθ' ὅσον ἀφ' ἑνὸς μὲν δὲν παρίσταντο ἐν αὐτῇ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἄλλοι δικαιοῦμενοι νὰ παραστώσιν, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρευρίσκοντο οἱ Θεσσαλοί, αἵτινες εἶχον ἀποκλεισθῆ ποτε ἀπὸ τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου ὑπὸ τῶν Φωκέων (πρβλ. Β' κατὰ Φιλ., § 22), καὶ προήδρευεν ἐν τῇ συνελεύσει βάρβαρος, ὁ Φίλιππος· Ἀμφικτυόνες δ' ἐκαλοῦντο οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν πόλεων, ὅσοι ἦσαν συνδεδεμένοι εἰς ἀμφικτυονίαν ἢ ἀμφικτυονικὴν ὁμοσπονδίαν· αὕτη συνήδρευε δις τοῦ ἔτους τὸ μὲν ἕαρ ἐν Δελφοῖς, τὸ δὲ φθινόπωρον ἐν Ἀνθήλῃ παρὰ τὰς Θερμοπύλας (πρβλ. κατωτέρω § 23)· τὸ συνέδριον τῶν Ἀμφικτυόνων—ἀμφικτυονικὸν καλούμενον—σκοπὸν τὸ πάλαι εἶχε τὴν προστασίαν τῶν κοινῶν συμφερόντων τῆς Ἑλλάδος· ἀλλ' εἰς μεταγενεστέρους χρόνους κατήντησεν ἀπλοῦν ὄργανον ἐν ταῖς χερσὶ τῶν ἰσχυροτέρων πολιτειῶν «ἢ ἐν Δελφοῖς σκιά» (πρβλ. κατωτέρω ἐν § 25). — κοινῶν πολέμου = Ἀμφικτυονικοῦ πολέμου· Ἀμφικτυονικὸς δὲ = κηρυχθησόμενος ὑπὸ τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου· τούτου δὲ τοῦ πολέμου θὰ μετὰσχωσι πάντες οἱ λαοὶ οἱ συνδεδεμένοι διὰ τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου· ἐπομένως οἱ Ἀθηναῖοι, ἀνλύσωσι τὴν εἰρήνην, θὰ ἀναλάβωσι τὸν πόλεμον οὐχὶ καθ' ἑνὸς ἐκάστου λαοῦ χωριστὰ οὐδὲ κατὰ τοῦ Φιλίππου μόνου, ἀλλὰ κατὰ πάντων ὁμοῦ. — πρὸς ἡμᾶς = καθ' ἡμῶν.

§ 14 ἐγὼ — 15.

εἰ γένοιθ' ἡμῖν... πάλιν πόλ. = ἐὰν ἡμεῖς ἠθέλομεν ἀναλάβει πάλιν πόλεμον· ἢ ἀπόδοσις τῆς ὑποθετ. προτάσεως κατωτέρω· «οὐκ ἂν ἡμῖν...»· ἢ (διὰ) τι τοιοῦτον ἔγκλ. ἴδιον = ἢ διὰ παρομοίαν τινὰ ἀμφισβήτησιν ἀφορῶσαν ἡμᾶς μόνον καὶ τὸν Φίλιππον. — οὐ μὴ μετέχουσι = ἤς (ἀμφισβήτησεως) δὲν μετέχουσιν· ἢ ἄρνησις ἐτέθη μὴ—καὶ ὅχι οὐ—διότι ἢ πρότασις εἶναι ἀναφορικῆ ὑποθετικῆ. — οὐκ ἂν ἡμῖν οἶομαι κτλ., ὁ ἂν συναπτέος τῷ πολεμῆσαι = νομίζω ὅτι οὐδεὶς ἐκ τούτων (δηλ.;) ἠθέλε πολεμήσει καθ' ἡμῶν, καὶ ἡκιστα πάντων... οἱ Θηβαῖοι.—καὶ μοι (δοτικ. ἠθικῆ) μὴ θορυβήσῃ μ. = καὶ παρακαλῶ, κανεῖς ἄς μὴ θορυβήσῃ· ὁ ῥήτωρ προ-

τιθέμενος νὰ εἶπη παράδοξόν τι καὶ ἀπίθανον, ὅτι δηλ. οἱ Θηβαῖοι, οἱ θανάσιμοι ἐχθροὶ τῶν Ἀθην., δὲν θὰ πολεμήσωσι μετὰ τοῦ Φιλ., παρ' οὗ ἔχουσιν εὐεργετηθῆ, κατ' αὐτῶν, προλαμβάνει τὴν ἐκ τούτου δυναμένην νὰ προέλθῃ κακὴν ἐντύπωσιν παρακαλῶν τοὺς Ἀθην. ν' ἀκούσωσιν αὐτὸν ἄνευ θορύβου· σχῆμα προδιορθώσεως. — πρὶν ἀκοῦσαι (= προτοῦ με ἀκούσῃ), τὸ πρὶν, ἀφ' οὗ ἡ κυρία πρότασις (καὶ . . . μὴ θορυβήσῃ . . .) εἶναι ἀρνητικὴ, πῶς ἔπρεπε κανονικῶς νὰ συνταχθῆ; — οὐχ ὡς ἡδέως ἔχουσιν ἡμῖν = οὐχὶ διότι (τάχα) εὐνοοῦσιν ἡμᾶς (= εἶναι φίλοι ἡμῶν)· οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Θηβ. ἀνέκαθεν ἔτρεφον ἄσπονδον μίσος πρὸς ἀλλήλους (πρβλ. § 18). — οὐδ' ὡς οὐκ ἂν χαρίζοντο Φιλ., (δηλ. εἰ πόλεμος γένοιτο) = οὐδὲ διότι δὲν θὰ ἡὐχαρίστουν τὸν Φιλ. (ἐν ἣ περιπτώσει ἐπολέμουν καθ' ἡμῶν)· οἱ Θηβ. εἶχον πολλαπλῶς εὐεργετηθῆ ὑπὸ τοῦ Φιλ. (πρβλ. § 21). — ἀλλ' (ὡς) ἴσασι = ἀλλὰ διότι γνωρίζουσιν. — εἰ καὶ . . ., ἐνδοτικὴ πρότασις. — πάνυ . . . αὐτοὺς (δηλ. τοὺς Θηβ.) ἀναισθήτους (= μωροὺς, ἀνοήτους) εἶναι, ἢ ἡλιθιότης καὶ μωρία τῶν Βοιωτῶν ἦτο παροιμιώδης (πρβλ. καὶ Β' κατὰ Φιλ., § 19). — ὅτι . . ., ἐκ τοῦ ἴσασι. — εἰ γενήσεται πόλ. πρὸς ἡμᾶς αὐτοῖς = ἐὰν αὐτοὶ θὰ περιπλακῶσιν εἰς πόλεμον καθ' ἡμῶν (διὰ τὴν Ἀμφίπολιν ἢ διὰ παρομοίαν τινὰ ἀμφισβήτησιν ἀφορῶσαν τοὺς Ἀθην. μόνον καὶ τὸν Φιλ.). — τὰ μὲν κακὰ πάνθ' (δηλ. τὰ ἐκ τοῦ πολέμου) ἔξ. αὐτοῖς = ὄλα μὲν τὰ βάρη τοῦ πολέμου θ' ἀναλάβωσιν αὐτοί. — αὐτοί, ἢ ἐξέχουσα ἐν τέλει θέσις τῆς ἀντωνυμίας προεκληθῆ ὑπὸ τῆς ὡσαύτως ἐν τέλει τεθείσης ἀντωνυμίας αὐτοῖς καὶ ἔτι μᾶλλον ἐξαίρεται διὰ τῆς ἐμφράσεως τῆς κειμένης ἐν τῇ ἐπαναλήψει (πρβλ. § 20, § 23). — τοῖς δ' ἀγαθοῖς ἐφεδρεῶν ἕτερος καθεδεῖται (μέλλ. τοῦ καθέξομαι) = τὰ δ' ἐκ τοῦ πολέμου ἀγαθὰ ἄλλος (δηλ. ὁ Φίλιπ.) καθήμενος ὡς ἐφεδρος θὰ παραμονεύῃ (ἵνα τὰ ἀρπάσῃ, ὅταν οἱ πολεμοῦντες ἀποχωρήσωσι καταβεβλημένοι)· τοῦτο ἐλέχθη κατὰ μεταφορὰν ἐκ τῶν γυμνικῶν ἀγῶνων, ἐν οἷς ἐφεδρος καλεῖται ὁ ἀθλητῆς, ὅστις, ἐν ᾧ δύο ἀγωνίζονται, κάθηται περιμένων τὸ τέλος τοῦ ἀγῶνος, ἵνα ἔπειτα μὲ ἀκμαίας τὰς δυνάμεις ἀγωνισθῆ πρὸς τὸν (καταπεπονημένον) νικητὴν. — οὐκ οὐκ προοῖντι(ο) ἂν αὐτοὺς εἰς τοῦτο (δηλ. εἰς τὸ πολεμῆσαι ἡμῖν) = λοιπὸν (οὗτοι — οἱ Θηβ.) δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ῥίψωσιν ἐαυτοὺς (= νὰ ἐμπέσωσιν) εἰς τοιοῦτον σφάλμα (δηλ. νὰ πολεμήσωσι

καθ' ἡμῶν) τὸ δὲ πρόοιτο (ἀόρ. τοῦ προῖμαι) ἔχει σχηματισθῆ κατὰ τὰ βαρύτερα· πῶς θὰ ἦτο, ἐὰν ἐσχηματίζετο κατὰ τὰ εἰς μί; — μὴ . . . οὔσης, ὑποθτικ. μετοχή, ἐν ἣ περιέχεται τὸ ἡγούμενον τοῦ ὑποθτικ. λόγου = εἰ μὴ . . . εἴη (ἢ ἀπόδοσις: οὐκ οἰοῦντ' ἂν . . .) = ἂν δὲν εἶναι κοινὴ ἢ ἀρχὴ καὶ ἢ αἰτία τοῦ πολέμου.

§ 16 — 17 οὐδὲ εἰς.

οὐδέ γε, ὁ γε ἐνισχύει τὴν ἔννοιαν τοῦ οὐδέ· ἐν τῇ νέᾳ δὲν ἀποδίδεται. — δι' Ὀρωπόν, πρβλ. § 10. — ἡ (διά) τι τῶν ἰδίων (δηλ. ἐγκλημάτων) = ἡ δι' ἄλλην τινὰ ἀφορμὴν ἐνδιαφέρουσαν ἡμᾶς μόνον καὶ τοὺς Θηβαίους. — καὶ γὰρ ἡμῖν κάκ. τοὺς βοηθοῦντας (= εἰ τινες βοηθοῖεν) ἂν οἶμαι . . . βοηθεῖν = διότι νομίζω ὅτι οἱ μέλλοντες σύμμαχοι καὶ ἡμῶν καὶ ἐκείνων (δηλ. τῶν Θηβ.) ἤθελον βοηθεῖ. — εἰς τὴν οἰκείαν (δηλ. χώραν) εἰ τις ἐμβ., ὁ ῥήτωρ θέλων νὰ ἐξάρῃ τὸ: εἰς τὴν οἰκείαν, ἐν ᾧ περιέχεται ἡ κυριωτέρα ἔννοια τῆς προτάσεως, θέτει μετὰ τοῦτο — καὶ οὐχὶ πρὸ τούτου — τὸν ὑποθτικ. σύνδεσμον εἰ = ἐν μόνῃ τῇ περιπτώσει, καθ' ἣν ἤθελέ τις εἰσβάλει εἰς τὴν ἰδικήν μας χώραν (δηλ. εἰς τὴν χώραν ἡμῶν ἢ τῶν Θηβ.). — οὐ συνεπιστρατεύσει οὐδ., ἀσύνδετον· ἐν βραχείαις ἀντιθέσεσιν ὁ τόνος ὁ προσδιδόμενος εἰς τὸ οὐ (οὐχί, μὴ) ἀναπληροῖ πολλάκις τὸν σύνδεσμον = ἀλλ' οὐ συνεπιστρατεύσει οὐδ.: τὸ δὲ συνεπιστρατεύσειν — μετὰ βεβαιότητος λεγόμενον — ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ οἶμαι, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἂν . . . βοηθεῖν = ἀλλ' (ὅτι) δὲν θὰ ἐκστρατεύσωσι με κανένα ἀπὸ ἡμᾶς τοὺς δύο (δηλ. οὔτε με τοὺς Ἀθην. οὔτε με τοὺς Θηβ.) ἐναντίον ἄλλης χώρας· ἢ ἔννοια: οἱ μέλλοντες σύμμαχοι ἡμῶν καὶ ἐκείνων θὰ λάθωσι μέρος μόνον εἰς ἀμυντικούς πολέμους, οὐχὶ δὲ καὶ εἰς ἐπιθετικούς. — καὶ γὰρ . . . = διότι καὶ . . . — τοῦτον . . . τὸν τρόπον (= τὸν χαρακτῆρα) . . . τοιοῦτον, αἱ ἀντωνυμίαι οὗτος καὶ τοιοῦτος ἀναφέρονται εἰς τὰ ἐπόμενα: «οὐκ ἄχρι τῆς κτλ.». — ὧν καὶ φροντίσειεν ἂν τις, διὰ τῆς προτάσεως ταύτης περιορίζεται ἡ ἔννοια τῆς προηγουμένης λέξεως: αἱ συμμαχίαι· κατ' ἔννοιαν = τοῦλάχιστον ἐκεῖναι (αἱ συμμαχίαι), ἃς δύναται τις νὰ λάβῃ ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψιν (= αἱ σπουδαῖαι, αἱ ἄξια προσοχῆς [καὶ οὐχὶ αἱ ἀσήμαντοι, αἱ ἀσθενεῖς, αἵτινες ἀναγκάζονται πολλάκις δι' ἀσθένειαν νὰ προσχωρῶ-

σιν εἰς πόλεις ἄνευ ἔρων καὶ οὕτω λαμβάνουσι μέρος καὶ εἰς ἐπιθετικούς πολέμους].— οὐκ ἄχρι τῆς ἴσης (δηλ. μοίρας [= ἐξ ἴσου, ὁμοίως]) ἕκαστος κτλ., ἀσύνδετον ὡς ἐπεξήγησις τοῦ τοῦτον καὶ τοιοῦτον· τὰ δ' ἀπρμφ. σῶς εἶναι (δηλ. ἀμφοτέρους) καὶ κρατεῖν δηλοῦσι τὸ κατὰ τι, ἀναφορὰν· κατ' ἔννοιαν = δηλ. ἢ πρὸς ἡμᾶς ἢ τοὺς Θηβ. εὐνοια ἐκάστου τῶν συμμάχων δὲν παραμένει ἢ αὐτὴ προκειμένου νὰ εἴμεθα ἡμεῖς οἱ δύο — δηλ. οἱ Ἀθην. καὶ οἱ Θηβ.— ἀβλαβεῖς καὶ ν' ἄρχωμεν τῶν ἄλλων.— ἀλλὰ σῶς μὲν κτλ.= ἀλλὰ νὰ εἴμεθα μὲν ἡμεῖς οἱ δύο ἀβλαβεῖς πάντες οἱ σύμμαχοι θὰ ἐπεθύμουν ἕνεκα τῶν ἰδίων συμφερόντων (ἵνα μὴ δηλ. ἡμῶν καταστρεφόμενων γείνωσι καὶ αὐτοὶ λεία τοῦ νικητοῦ).— κρατήσαντας δὲ τοὺς ἑτέρους δ. ὑπ. αὐτῶν (δηλ. τῶν βοηθησάντων)... οὐδὲ εἰς (δηλ. ἂν βούλοιο) = νὰ ὑπερισχύσωσι δ' ἑμῶς οἱ μὲν ἢ οἱ δὲ (δηλ. οἱ Ἀθην. ἢ οἱ Θηβ.) καὶ (οὕτω) νὰ γείνωσι κύριοι αὐτῶν — τῶν (πρότερον) συμμάχων — οὐδὲ εἰς θὰ ἐπεθύμει.

§ 17 τὶ οὖν — 19.

τὶ οὖν . . . , ῥητορικὴ ἐρώτησις — ἢ πρώτη ἀπαντῶσα ἐν τῇ παρόντι λόγῳ —, δι' ἧς ὁ ῥήτωρ ἐπιδιώκει νὰ διεγείρῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκρατῶν.— τὶ . . . φοβερόν, τὸ α' ἀντικμ., τὸ β' κατηγρημ.— τὶ φυλ. δεῖν ἡμᾶς, τὸ ἀπρμφ. φυλάξασθαι ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ δεῖν, τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ ἡγοῦμαι = ἀπὸ τί (νομίζω ὅτι) πρέπει νὰ προφυλαχθῶμεν; — μὴ κοινὴν . . . , πλαγία ἐρωτηματικ. πρότασις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ φοβερόν καὶ φυλάξασθαι. — κοινὴν πρόφασιν καὶ κοινὸν ἔγκλ., ὁ διπλασιασμός τῆς ἐννοίας γίνεται πρὸς ἕξαρσιν τῆς μεγάλης σπουδαιότητα ἐχούσης καὶ ἐν ἀρχῇ τεθείσης λέξεως κοινός.— ὁ μέλλων πόλεμος, δηλ. κατὰ τοῦ Φιλίπ. ὁ Δημοσθ. προβλέπει ὅτι παρὰ τὴν ὑφίσταμένην νῦν εἰρήνην νέος τις πόλεμος τῶν Ἀθην. κατὰ τοῦ Φιλίπ. δὲν θὰ βραδύνη νὰ γείνη (πρβλ. ἀνωτέρω § 14 « εἰ γένοιθ' ἡμῖν πρὸς Φίλ. . . »). — πρὸς ἅπαντας, κοινὸς προσδιορισμὸς τοῦ « κοινὴν πρόφασιν » καὶ « κοινὸν ἔγκλημα » ἐνισχύων τὴν ἐννοιαν τοῦ κοινὴν καὶ κοινόν· διὰ τῆς ἐν τῇ μεταξύ δὲ θέσεως τοῦ ὑποκμ. (ὁ μ. πόλεμος) καὶ τοῦ οὕτω γιγνομένου ἀποχωρισμοῦ τοῦ προσδιορισμοῦ (πρὸς ἅπαντας) λαμβάνει ὁ προσδιορισμὸς αὐτὸς ἔτι μεγαλυτέραν ἔμφασιν. — μὴ

κοινήν πρόφασιν κτλ. = μήπως ὁ ἐπικείμενος (κατὰ τοῦ Φιλίπ.) πόλεμος λάβῃ κοινήν πρόφασιν καὶ κοινήν ἀφορμὴν ἀφορῶσαν βλοῦς ὁμοῦ (τοὺς Ἑλλ.). Ἡ ἔννοια: μήπως πολεμοῦντες κατὰ τοῦ Φιλίπ. δώσωμεν εἰς πάντας κοινήν ἀφορμὴν καὶ πρόφασιν νὰ ἐγείρωσι πόλεμον καθ' ἡμῶν. — εἰ γὰρ Ἄργεῖοι . . . , οἱ ἐνταῦθα ἀναφερόμενοι λαοὶ ἀπειλούμενοι νὰ στερηθῶσι τῆς ἀνεξαρτησίας των ὑπὸ τῶν Λακεδ., οἵτινες περατωθέντος τοῦ Φωκικοῦ πολέμου ἐπεζήτησαν ν' ἄρξωσι πάλιν τῆς Πελοποννήσου, πολλὰ ἠλιπίζον παρὰ τοῦ Φιλίπ., ὃν ἐθεώρουν ὡς προστάτην τῶν συμφερόντων αὐτῶν. — καὶ . . . καὶ . . . καί, πολυσύνδετον διὰ τοῦ σχήματος τοῦτου ὁ λόγος λαμβάνει δύναμιν καὶ μεγαλοπρέπειαν. — Μεγαλοπολιταί, οἱ κάτοικοι τῆς Μεγαλοπόλεως, πόλεως ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἰδρυθείσης ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις νίκη, ἵνα χρησιμεύσῃ ὡς κέντρον μᾶλλον κατάλληλον πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς φιλαρχίας τῶν Λακεδ. — ὅσοι ταῦτὰ τοῦτοις (δηλ. τοῖς Ἀργείοις καὶ Μεσ. καὶ Μεγ. καὶ τισι . . .) φρονοῦσι = ὅσοι ἔχουσι τὰ αὐτὰ (πολιτικὰ) φρονήματα μὲ τούτους (νὰ ὑποστηρίξωσι δηλ. ἀντὶ πάσης θυσίας τὴν ὑπὸ τῶν Λακεδ. ἀπειλουμένην ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν). — διὰ τὴν πρὸς Λακεδ. . . ἐπικηρυκίαν = διὰ τὰς πρὸς τοὺς Λακεδ. διαπραγματεύσεις (ἡμῶν): ἴσως ἐννοοῦνται αἱ διαπραγματεύσεις, ἃς διεξήγον τότε οἱ Ἀθην. μετὰ τῶν Λακεδ. περὶ συμμαχίας αὐτῶν κατὰ τοῦ Φιλίπ. καὶ τῶν ἐν Πελοπον. φίλων αὐτοῦ. — ἡμῖν, ἀνήκει τῷ ἐχθρῶς σχήσουσι (= θὰ διατεθῶσιν ἐχθρικῶς πρὸς ἡμᾶς), ἐτέθη δὲ μετὰ τὸ Λακεδ. καὶ οὐχὶ μετὰ τὸ ἐχθρῶς, τὸ μὲν ἵνα ἀποχωρίσῃ τὰς δύο ἐξασυλλάβους λέξεις (Λακεδ. — ἐπικηρυκίαν), τὸ δὲ ἵνα ἐξάρῃ τὸ Λακεδ. — καὶ (διὰ) τὸ δοκεῖν = καὶ διότι ὑπάρχει ἰδέα (περὶ ἡμῶν). — ἐκδέχεσθαι τι τῶν ἐκείνοις (ποιητκ. αἷτιον) πεπο. = ὅτι ἐπιδοκιμαζομέν τινας ἐκ τῶν πολιτικῶν πράξεων ἐκείνων (δηλ. τῶν Λακεδ.) = ὅτι ἐπιδοκιμαζομεν τὴν πολιτικὴν ἐκείνων (τὴν ἀποσκοποῦσαν εἰς τὴν ἀνάληψιν τῆς ἡγεμονίας ἐν Πελοπον.). — Θηβ. δέ, ἐξακολουθεῖ ἢ ὑποθετκ. πρότασις ἢ ἀρξαμένη διὰ τοῦ « εἰ γὰρ Ἄργεῖοι . . . ». — ἔχουσι . . . ἀπεχθῶς (= διάκεινται ἐχθρικῶς [καθ' ἡμῶν]), διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς αὐτῆς ἐννοίας καὶ διὰ τῆς παρηγήσεως (ἐχθρῶς σχήσουσι . . . ἔχουσι ἀπεχθῶς . . . ἐχθροτέρως σχήσουσι) ἐπιζητεῖ ὁ ῥήτωρ νὰ προκαλέσῃ τὸν φόβον τῶν Ἀθην. — ὡς λέγουσιν, (οὐχὶ

οί Θηβ., ἀλλ') οί ἄνθρωποι = καθὼς λέγεται. — ἔτι δ' ἐχθροτέρως (ἀντί: ἔχθιον) σήσουσι = θὰ γίνωσι δ' ἔτι θανασιμώτεροι ἐχθροὶ ἡμῶν. — ὅτι, αἰτλγκ. — τοὺς παρ' ἐκείνων (δηλ. τῶν Θηβ.) φεύγοντας σφῆ. = παρέχόμεν ἄσυλον εἰς τοὺς φυγάδας ἐκείνων νοσοῦνται οί κάτοικοι τῶν ὑπὸ τῶν Θηβ. καταστραφειῶν πόλεων Θεσπιῶν καὶ Πλαταιῶν (§ 10), ὡς καὶ οί κάτοικοι τῶν παραδοθειῶν τοῖς Θηβ. πόλεων Ὀρχομενοῦ καὶ Κορωνείας (§ 22). — καὶ πάντα τρ. τὴν δυσμ. ἐνδ. αὐτοῖς = καὶ παντοιοτρόπως δεικνύμεν πρὸς αὐτοὺς τὰ ἐχθρικά μας φρονήματα. — Θειταλοὶ δὲ . . . Φίλιπ. δέ, ἐξακολουθεῖ ἢ ἐκ τοῦ εἰ ἐξάρτησις ποῖα β. ἐννοοῦνται; — ὅτι τοὺς Φωκ. φυγάδας σφῆ. = διότι δεχόμεθα τοὺς φυγάδας ἐκ τῶν Φωκέων (παρὰ τὴν ἀπόφασιν τῶν Ἀμφικτυόνων, καθ' ἣν ἔπρεπε νὰ ἐκδιώκωνται ὅπου καὶ ἂν εὐρίσκοντο «οἱ πεφευγότες τῶν Φωκέων καὶ τῶν ἄλλων τῶν μετεσχηκότων τῆς Ἱεροσουλίας») οί δὲ Θεσσαλοὶ ἦσαν οί θανασιμώτατοι ἐχθροὶ τῶν Φωκέων. — κωλύομεν αὐτὸν κ. τῆς ἀμφικτυονίας = ἐμποδίζομεν αὐτὸν νὰ μετέγῃ τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνδέσμου ὑπερηφάνως ἐνταῦθα ἐκφράζεται ὁ ῥήτωρ διότι τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι οί Ἀθηγ. δὲν ἐκώλυον τὸν Φίλ. τῆς ἀμφικτυονίας, ἀλλὰ δὲν ἤθελον ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν ὡς μέλος τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνδέσμου περὶ τῆς ἀμφικτυονίας, καθὼς καὶ περὶ τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου, πρβλ. ἀνωτέρω § 14. — φοβοῦμαι μὴ . . . ἢ ἀπόδοσις τῆς ὑποθκ. προτάσεως (εἰ Ἀργεῖοι . . . Θηβ. δὲ . . . Θεττ. δὲ . . . Φίλ. δὲ . . .). — περὶ τῶν ἰδίων ἕκαστος ὄργ. = ἕκαστος ὀργιζόμενος δι' ἰδίας αἰτίας. — κοινόν, κτγρμ. τοῦ «τὸν πόλεμον». — ἐφ' ἢ. ἀγάωσι = ἐπιφέρωσι καθ' ἡμῶν. — τὰ τῶν Ἀμφ. δόγματα προστησάμενοι = προβάλλοντες ὡς πρόφασιν (ἐν ᾧ ὡς ἀληθῆς αἰτία ἦτο ἢ κοινὴ ἀγανάκτησις αὐτῶν κατὰ τῶν Ἀθηγ.) τὰς ἀποφάσεις τῶν Ἀμφικτυόνων (τὰς ληφθείσας μετὰ τὴν καταστροφὴν τῶν Φωκέων ὡς πρὸς τὴν ἐπιμέλειαν τοῦ μαντείου καὶ τάλλα πάντα τὰ πρὸς εὐσέβειαν καὶ κοινήν εἰρήνην καὶ ὁμόνοιαν τῶν Ἑλλήνων ἀνήκοντα]). — εἰτ' ἐπισπασθῶσιν (ἐκ τοῦ φοβοῦμαι μὴ) . . . ἡμῖν πολ. = καὶ ἔπειτα (ἀφ' οὗ ἀπαξ ἀρχίσῃ ὁ πόλεμος) παρασυρθῶσι νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν πόλεμον καθ' ἡμῶν. — πέρα τοῦ συμφέρου. ἑαυτοῖς (= παρὰ τὸ συμφέρον των), τὸ συμφέρον αὐτῶν ἀπῆται νὰ μὴ καταστραφῶσιν αἰ Ἀθηναί, διότι διὰ τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀθηγῶν ὁ Φίλ. θὰ καθί-

στατο ἰσχυρὸς καὶ διὰ πάντας αὐτοὺς λίαν ἐπικίνδυνος.— ὡσπερ καὶ περὶ Φωκ., δηλ. γέγονε ἢ ἐπεσπιάσθησαν πέρα τοῦ συμφ. πολεμῆσαι, κατ' ἔννοιαν = καθὼς συνέβη καὶ ἐν τῷ (πρὸ ὀλίγου ἀποπερατωθέντι) Φωκικῷ πολέμῳ (καθ' ὃν οἱ Θηβ., ὁ Φίλ. καὶ οἱ Θεσσαλοὶ παρεσῦρθησαν — ὡς ἀποδεικνύεται ἐν τοῖς ἐπομένοις [§ 20 - 23] — πέραν τῶν συμφερόντων αὐτῶν).

§ 20 — 23.

δήλου = καθὼς νομίζω.— ταῦτά... ταῦτά, ἢ ἐμφαντικῇ ἐν ἀρχῇ θέσει τοῦ α' ταῦτά προκαλεῖ τὴν ὡσαύτως ἐμφαντικὴν ἐν ἀρχῇ θέσιν τοῦ β' (πρβλ. § 15 «αὐτοῖς... αὐτοί»). — οὐχὶ ταῦτά ἔκ. κτλ., ἢ μετχ. ἐσπουδακότες εἶναι ἐνδοτικῇ, τὸ δὲ μάλιστα ἐνισχύει τὸ οὐχὶ = ἂν καὶ ἕκαστοι οὐδὲ ὅπως ἐπεδίωκον τὰ αὐτὰ = ἂν καὶ ἕκαστοι εἶχον ὅπως διαφόρους σκοπούς. — ταῦτά πάντες ἔπρ. = (ἐν τούτοις ὅμως) πάντες τὰ αὐτὰ ἔπραξαν (= κατέληξαν εἰς τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα [ἦτοι εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Φωκέων]). — οἶον = οὕτω π. χ. — τὸν μὲν Φίλ., ἢ ἀντίθεσις κεῖται κατωτέρω (§ 21) ὑπὸ ἄλλην μορφήν ἐν ταῖς λέξεσι: «τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κορ. λαβεῖν» (ἀντί: τὸν δ' Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κορ. λαβεῖν ἐπειθήμενον). — παρελθεῖν (δηλ. εἴσω Πυλῶν) καὶ λαβεῖν τὰς παρόδους (= τὰς Πύλας) = νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς Θερμοπύλας καὶ νὰ καταλάβῃ αὐτάς· Θερμοπύλαι δὲ ἡ Πύλαι, ἢ γνωστὴ στενωπός, ἢ σχηματιζομένη μεταξὺ τοῦ ὄρους Καλλιδρόμου καὶ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου· ἢ στενωπὸς αὕτη ἦτο ἡ μόνη ἀπὸ Θεσσαλίας ἄγουσα ὁδὸς εἰς Φωκίδα καὶ εἶχεν ὡς ἐκ τούτου μεγάλην στρατηγικὴν σημασίαν. — οὐδὲ γε (δηλ. ἐδύνατο κωλύσαι) τῶν αὐτοῖς (ποιητκ. αἷτιον = ὑπ' αὐτῶν) πεπ. ὕστατον ἐλθόντα (ἐνδοτκ. μετχ.) τὴν δ. ἔχειν = οὐδὲ ἠδύνατο νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ νὰ ἔχῃ τὴν δόξαν δι' ὅσα αὐτοὶ εἶχον κοπιάσει (= τὴν δόξαν, τὴν ἀρμύζουσαν εἰς αὐτοὺς διὰ τοὺς [ἐν τῷ πολέμῳ — τῷ Φωκικῷ —] κόπους των), ἐν ᾧ αὐτὸς ἦλθε τελευταῖος (= ἀνεμίχθη εἰς τὸν πόλεμον ἐλθὼν τελευταῖος). Ὁ Φίλιπ. ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ μόνος ἀποπερατώσας τὸν Φωκικὸν πόλεμον, ὡς ἀπελευθερώσας τὸν ἐν Δελφοῖς ναδὸν καὶ ὡς ἀποκαταστήσας τὴν παλαιὰν λατρείαν τοῦ Ἀπόλλωνος. — Θηβ. πρὸς μὲν τὸ τὴν χώραν κτλ. = διὰ τοὺς Θηβαίους ὡς πρὸς μὲν τὴν ἀνάκτη-

σιν τῆς ὑπ' αὐτῶν διαφιλονικουμένης χώρας (δηλ. τῶν Βοιωτικῶν πόλεων, Ὀρχομενοῦ καὶ Κορωνείας, ἃς κατὰ τὸν Φωκικὸν πόλεμον κατεῖχον οἱ Φωκεῖς [§ 22]) ἔχει κατορθωθῆ τι. — πρὸς δὲ τιμὴν καὶ δ. αἴσχ., δηλ. πέπρακται = ὡς πρὸς δὲ τὴν τιμὴν καὶ δόξαν τὸ ἀποτέλεσμα δι' αὐτοὺς (τοὺς Θηβ.) εἶναι λίαν ἐπονειδιστον. — εἰ... μὴ παρῆλθε (δηλ. εἴσω Πυλῶν [§ 20]) = ἐὰν δὲν εἰσῆρχετο (τότε) εἰς τὰς Θερμοπύλας. — οὐδὲν ἂν αὐτοῖς δ. εἶναι = οὐδὲν, φαίνεται, θὰ εἶχον αὐτοὶ (ἐξ ὅσων δηλ. ἐπεθύμουν) ἐπομένως τὰ πάντα οὗτοι ὤφειλον εἰς τὸν Φίλιπ. — ταῦτα δ' οὐκ ἦβ., δηλ. Φίλιππον λαβεῖν τὰς παρόδους καὶ τὴν δόξαν τῶν αὐτοῖς πεπονημένων ἔχειν. — ἀλλὰ τῷ (τὸ ἄρθρον συναπτόεν τῷ: ἐπιθυμεῖν [πρβλ. § 1, § 6]) τὸν Ὀρχ. κτλ. = ἀλλ' ἐπειδὴ ἐπεθύμουν νὰ λάθωσι τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κορ., δὲν ἠδύνατο ὁμοῦς νὰ κατορθώσωσι (τοῦτο), ἠνέχθησαν πάντα ταῦτα (δηλ.): ὁ δὲ Ὀρχομενὸς καὶ ἡ Κορωνεία Βοιωτικαὶ πόλεις, κατεχόμεναι κατὰ τὸν Φωκικὸν πόλεμον ὑπὸ τῶν Φωκίων· ταύτας μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου παρέδωκεν ὁ Φίλιπ. τοῖς Θηβαίοις (πρβλ. § 22 καὶ Β' κατὰ Φιλ., § 13). — Φίλιππον τοίνυν... , τὸ ὑπκμ. τῆς δευτερευούσης προτάσεως (ὡς οὐδ' ἐβούλετο...) ἐτέθη κατὰ πρόληψιν ὡς ἀντικείμενον τῆς κυρίας ἐν ἀρχῇ καὶ οὕτως ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰ ὡσαύτως ἐν ἀρχῇ τεθέντα: Θηβαίοις (§ 21) καὶ Θετταλοὶ (§ 23) = ὁ Φίλιππος λοιπὸν κατὰ μὲν τοὺς δισχυρισμοὺς ἀνθρώπων τινῶν τολμηρῶν βεβαίως (δηλ. τῶν φιλιππιζόντων) οὐδὲ ἤθελε... — ἀλλ' ἠναγκάσθη (εἰς τοῦτο, εἰς τὸ νὰ παραδώσῃ δηλ. τὸν Ὀρχ. καὶ τὴν Κορ. [πρβλ. Β' κατὰ Φιλ., § 14 «ἀλλ' ἐβιάσθη νῆ Δία...»]), ὁ Δημοσθ. θὰ ἠδύνατο νὰ υἱοθετήσῃ τὴν γνώμην ταύτην, ἣτις προφανῶς θὰ συνεφώνει πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ζητεῖ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι δηλ. πᾶς τις, ἐπομένως καὶ ὁ Φίλιπ., ἐν τῷ πολέμῳ παρασύρεται πέραν τοῦ ἀρχικοῦ του σκοποῦ· ἀλλ' οὕτω θὰ ὑπεστήριζε τὸν δισχυρισμὸν τῶν ἀντιπάλων του, ὅτι ὁ Φίλιπ. διάκειται ἐχθρικῶς πρὸς τοὺς Θηβ. δι' αὐτὸ λοιπὸν οὗτος παραλαβὼν τὸν δισχυρισμὸν τῶν φιλιππιζόντων, ὅτι δηλ. ὁ Φίλιπ. ἀναγκασθεὶς παρέδωκε τοῖς Θηβ. τὰς πόλεις Ὀρχ. καὶ Κορ., ἀπορρίπτει αὐτὸν σκωπτικῶς διὰ τῶν λέξεων ἐγὼ δὲ τοῦτοις μὲν ἐρωῶσθαι (τοῦ β. ῥωννυμαί) λέγω (ἔπερ κυρίως = ἐγὼ δὲ εἰς τούτους μὲν λέγω νὰ χαίρωσιν· εἶτα = ἐγὼ δὲ τούτους μὲν ἀφίνω

νά λέγωσιν ὅτι θέλουσι). — ὅτι οὐ μᾶλλον γε ταῦτ' ἔμελεν αὐτῷ ἢ... ἐβούλετο = ὅτι κύριον μέλημα αὐτοῦ δὲν ἦτο τόσον τοῦτο (δηλ. ἢ εἰς τοὺς Θηβ. παράδοσις τοῦ Ὁρχομενοῦ καὶ τῆς Κορωνείας), ὅσον ἢ ἐπιθυμία... — καὶ τὴν δόξαν τοῦ πολ., δηλ. λαβεῖν ἐβούλετο = καὶ (ἢ ἐπιθυμία) ν' ἀποκτήσῃ τὴν πολεμικὴν δόξαν. — τοῦ δοκεῖν (δηλ. τὸν πόλεμον) δι' αὐτὸν κρ. εἰληφ., ἐπεξηγεῖ τό: «δόξαν τοῦ πολέμου!» = τὴν δόξαν δηλ. ὅτι ὁ (Φωκικὸς) πόλεμος τῇ ἐπεμβάσει αὐτοῦ ἔλαβε πέρασ (= ἐπερατώθη). — καὶ τὰ Πύθια θεῖναι δι' αὐτοῦ, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἐβούλετο = καὶ (ἢ ἐπιθυμία) νὰ διευθύνῃ αὐτὸς τὰ Πύθια· τὸ δικαίωμα τοῦτο — ἀνῆκον μέχρι τοῦδε εἰς τοὺς Ἀμφικτυόνας — ἀνετέθη εἰς τὸν Φίλιπ. δι' ἀποφάσεως τῶν Ἀμφικτυόνων τῶν συνελθόντων ἐπὶ τῇ προσκλήσει αὐτοῦ ἐν Δελφοῖς μετὰ τὴν ἀπόλεμον παράδοσιν τῶν Φωκέων (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 39)· τὰ δὲ Πύθια ἦσαν μία τῶν τεσσάρων μεγάλων ἐθνικῶν ἐορτῶν τῶν Ἑλλήνων τελουμένη κατὰ πᾶν τέταρτον ἔτος πρὸς τιμὴν τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος παρὰ τοὺς Δελφοὺς ἐπὶ τοῦ Κρυσσαίου πεδίου. — δι' αὐτὸν... δι' αὐτοῦ, περὶ τῆς ἐμφαντικωτάτης ταύτης ἐπαναλήψεως πρβλ. § 15 καὶ § 20. — ὦν... ἐγλίχετο = τὰ ὅποια... διακαῶς ἐπεθύμει. — δὲ γ' = ἀφ' ἑτέρου. — οὐδέτερ(α)... τούτων = οὐδὲν ἐκ τούτων τῶν δύο. — οὔτε Θηβ. οὔτε τὸν Φίλ. μ. γίγν., ἐπεξήγησις τοῦ «οὐδέτερα τούτων» = δηλ. οὔτε τὴν αὔξῃσιν τῶν δυνάμεων τῶν Θηβ. οὔτε τὴν αὔξῃσιν τῶν δυνάμεων τοῦ Φιλίπ. — ταῦτα πάντ' ἐφ' ἑ. (δηλ. εἶναι) ἠγοῦντο = ταῦτα πάντα (δηλ. τὴν αὔξῃσιν τῶν δυνάμεων τῶν Θηβ. καὶ τοῦ Φιλίπ.) ἐθεώρουσαν ἐπικίνδυνα δι' αὐτούς. — τῆς πυλαίας... καὶ τῶν ἐν Δελφοῖς... κύριοι γενέσθαι, ἀμφοτέραι αἱ γενκ. ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ κύριοι = νὰ τύχῃσι τοῦ δικαίωματος τῆς συμμετοχῆς ἐν τῷ ἀμφικτυονικῷ συνεδρίῳ καὶ τοῦ δικαίωματος τῆς διαχειρίσεως τῶν θησαυρῶν τοῦ ἐν Δελφοῖς ναοῦ τῶν δικαιωμάτων τούτων οἱ Θεσσαλοὶ εἶχον στερηθῆ ποτε ὑπὸ τῶν Φωκέων (πρβλ. Β' κατὰ Φιλ. § 22, ἐνθα βλ. καὶ περὶ τῆς πυλαίας). — πλεονεκτημάτων δυοῖν, παράθεσις = τὰ ὅποια (δηλ. ἢ πυλαία καὶ τὰ ἐν Δελφοῖς) εἶναι δύο πλεονεκτήματα· παρατηρητέα ἢ — συνήθησιν παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς — σύνδεσις τοῦ δύο μετὰ ὀνόματος πληθυντικ. ἀριθμοῦ. — τῷ... γλίχεσθαι, ἢ δοτικ. δηλοῖ τὸ αἴτιον (πρβλ. ἀνωτέρω: § 21 «τῷ... ἐπιθυμεῖν») = ἐπειδὴ διακαῶς ἐπεθύμουν. — τάδε συγκατέ-

πραξαν = συνέπραξαν εἰς ταῦτα, τὰ ὅποια τώρα ἐγείναν (ἦτοι εἰς τὴν καταστροφὴν τῶν Φωκέων, ἐξ ἧς ἠϋξήσαν αἱ δυνάμεις τοῦ Φιλίπ. καὶ τῶν Θηβαίων). — τῶν τοίνυν κτλ., ἡ φυσικὴ σειρὰ τῶν λέξεων: εὐρήσετε τοίνυν ἕκαστον προηγμένον πρᾶξι πολλά, ὧν οὐδὲν ἠβούλετο (πρᾶξι), ἔνεκα τῶν ἰδίων = (οὕτω) λοιπὸν θὰ εἴρηγθε ὅτι ἕκαστος ἔχει παρασυρθῆ νὰ πράξῃ πολλὰ παρὰ τὴν ἀρχικὴν του ἐπιθυμίαν ἔνεκα τῶν ἰδίων του συμφερόντων. — οὐδὲν ἠβούλετο, παρατηρητέον τὸ κατ' ἐπανάληψιν τιθέμενον οὐκ (οὐδ', οὐδέτερον, οὐδὲν) ἠβούλοντο, ἕπερ ἐνιαχοῦ ἐναλλάσσεται μὲ τὸ ἐπιθυμεῖν καὶ γλίχεσθαι. — τοῦτο (αἰτιατικ.) μ. τοῦτ' (αἰτιατικ.) ἐστὶ φυλακτέον ἡμῖν (= δεῖ ἡμᾶς φυλάξασθαι [§ 17 τέλος]) = ἀπὸ τοῦτο ἕμως, νὰ ἀπὸ τοῦτο πρέπει (νῦν) ἡμεῖς νὰ προφυλαχθῶμεν (δηλ. μὴ ἕκαστοι πολλὰ προαχθῶσι πρᾶξι κτλ.).

§ 24 — 25.

τὰ κελεύόμενα..., ἀφ' οὗ διὰ τῆς ἀνωτέρω (ἐν § 20-23) σαφούς, ἀλλ' ἄνευ πάθους ἀποδείξεως ἀρκούντως ἀνένηψαν οἱ ἀκροαταί, ὁ Δημοσθ. εἰσάγει νῦν κατὰ τὸ ῥητορικὸν σχῆμα τῆς ὑποφορᾶς ἐνδεχομένην ἐνστασιν θέτων εἰς τὸ στόμα τῶν πολιτικῶν του ἀντιπάλων τὴν μισητὴν λέξιν — τὴν συμβολικὴν ἔκφρασιν, καθὼς φαίνεται, πολιτικῆς δουλείας — ὑπὸ τύπον χιασμοῦ: τὰ κελεύόμενα ἡμᾶς...; οὐ ταῦτα κελεύεις; Ἡ δ' ἀπόκρισις τοῦ ῥήτορος εἶναι λίαν διπλωματικὴ διότι, χωρὶς ἀπ' εὐθείας νὰ εἴπῃ «ναί», «δηλοῖ σαφῶς ὅτι οἱ Ἀθην. ὀφείλουσι ν' ἀποδεχθῶσιν ἔτι δὲν δύνανται οὗτοι νῦν νὰ μεταβάλωσι. — τὰ κελεύομεν» (δηλ. ὑπὸ τοῦ Φιλ. καὶ τῶν Ἀμφικτυόνων) ἡμᾶς ἄρα δεῖ π. = λοιπὸν τὰς διαταγὰς τοῦ Φιλ. καὶ τῶν Ἀμφικτυόνων πρέπει ἡμεῖς νὰ ἐκτελῶμεν ὁ Φίλ. διὰ πρέσβων, οὓς — συγκατανευόντων τῶν Ἀμφικτυόνων — ἀπέστειλεν εἰς Ἀθήνας, ἡξίου παρὰ τῶν Ἀθηναίων ν' ἀναγνωρίσωσιν αὐτὸν ὡς μέλος τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου. — ταῦτα φοβουμένους = ἐκ φόβου πρὸς ταῦτα (ἦτοι πρὸς τὸν πρὸ ὀλίγου ὑποδηλωθέντα κίνδυνον κοινοῦ πολέμου). — καὶ οὐ... = καὶ ἀκριβῶς σύ, Δημοσθένης... (παρ' οὗ ἦκιστα θὰ περιέμενέ τις τοῦτο [διατί;]). — ταῦτα = τοῦτο (δηλ. τὸ ποιεῖν τὰ κελεύόμενα). — πολλοῦ γε καὶ δέω, συνήθης Δημοσθένειος ἔκφρασις — ἀπαντῶσα

καὶ ἀπροσώπως «πολλοῦ γε καὶ δεῖ» — τιθεμένη πρὸς ἐμφαντικὴν ἀρνησιν προηγουμένου τινὸς δισχυρισμοῦ ἢ — ὅπως ἐνταῦθα — προηγουμένης ἐρωτήσεως = ὅχι, πολὺ ἀπέχω ἀπὸ τούτου (ἀπὸ τοῦ νὰ ἀπαιτῶ δηλ. παρ' ὑμῶν τοῦτο). — ἀλλ' ὡς κτλ., ἢ σύνταξις: ἀλλ' οἶμαι δεῖν (ἡμᾶς) ποιεῖν τοῦτο, ὡς οὔτε πράξομεν κτλ. = ἀλλὰ νομίζω ὅτι πρέπει νὰ πράττωμεν τοῦτο, πῶς (= τίνι τρόπῳ) δηλ. δὲν θὰ πράξωμέν τι ἀνάξιον ἡμῶν αὐτῶν καὶ πῶς δὲν θὰ γείνη πόλεμος (κατ' ἔννοιαν = πῶς δὲν θὰ πράξωμεν . . . χωρὶς νὰ γείνη πόλεμος), ἀλλὰ πῶς θὰ φανῶμεν εἰς πάντας ὅτι εἴμεθα συνετοὶ καὶ ὅτι λέγομεν τὰ δίκαια (= ὅτι τὸ δίκαιον εἶναι ὑπὲρ ἡμῶν). — πρὸς δέ, ληπτέον ἐπιρρηματικῶς = πρὸς τούτοις δὲ (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ., § 28 «καὶ μικρὸν τι πρὸς»). — τοὺς θρασέως ὀτιοῦν κτλ. = θέλω ἐκεῖνοι, οἵτινες νομίζουσιν ὅτι πρέπει νὰ ὑπομείνωμεν μετὰ θάρρους ὁτιδήποτε (= τὰ πάντα) καὶ δὲν λαμβάνουσι πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν (ἄφευκτον) πόλεμον, νὰ σκεφθῶσι τὰ ἐπόμενα. — ἐκεῖνα, ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐπόμενα: «ἡμεῖς Θηβ . . .» (πρβλ. § 8 «τοῦτο γε . . .» καὶ § 16 «τοῦτον τὸν τρόπον . . . τοιοῦτόν ἐστι»). — ἡμεῖς Θηβ . . ., ἀσύνδετον ὡς ἐπεξήγησις τοῦ ἐκεῖνα ὁ ῥήτωρ ἐπεφύλαξεν ἐν τέλει διὰ τοὺς φιλοπολέμους ῥήτορας ταύτην τὴν σαφειάτην ἀπόδειξιν, ὅτι οἱ Ἀθην. ἐν πολλαῖς παρομοίαις περιστάσεσιν οὕτως ἀκριβῶς πράττουσιν, ὡς ὁ Δημοσθ. νῦν ἀξιῶ παρ' αὐτῶν, δηλ. ἀνέχονται μικρὰν τινα ἀδικίαν, ἵνα ἀποφεύγῃσι τὸ μέγα κακὸν τοῦ πολέμου. — Ὁρωπόν, πρβλ. § 10. — εἴ τις ἔροισ' . . ., ἢ ἀπόδοσις κατωτέρω: φαῖμεν ἂν τίνους εἶδους εἶναι ὁ ὑποθετ. λόγος; — κελεύσας = μετὰ τῆς προτροπῆς. — διὰ τί (δηλ. ἐῷμεν Θηβ. ἔχειν Ὁρ.);, ἐκ τοῦ ἔροιστο. — Φιλίππῳ . . . Ἀμφίπολεως παρακεχωρ., παρατηρητέα ἢ μετὰ δοτκ. καὶ γενκ. σύνταξις τοῦ παραχωρεῖν = ἔχομεν παραχωρήσει τὴν Ἀμφίπολιν εἰς τὸν Φίλ. περὶ τοῦ πράγμ. πρβλ. § 10 καὶ βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 38. — κατὰ τὰς συνθήκας, ἐννοεῖ τὴν πρὸ ὀλίγου συνομολογηθεῖσαν μεταξὺ Ἀθην. καὶ Φιλίπ. εἰρήνην (346), ἧς ἡ βᾶσις ἦτο ὁ ὅρος τῆς παρ' ἑκατέρου τῶν συμβαλλομένων τηρήσεως τῶν ὑπαρχουσῶν κτήσεων ὡς ἐκ τούτου καὶ ἡ Ἀμφίπολις ὡς κατεχομένη ὑπὸ τοῦ Φιλίπ., καθ' ὃν χρόνον συνωμολογεῖτο ἡ εἰρήνη, ἀνεγνωρίσθη ὡς κτήσις αὐτοῦ. — Καρδιανούς ἐῷμεν ἔξω κτλ. = ἀφίνομεν τοὺς κατοίκους τῆς Καρδίας νὰ εἶναι ἀποκεχωρισμένοι ἀπὸ τῶν λοιπῶν κατοίκων τῆς

Θρακικῆς Χερρονήσου (=νά μὴ ἔχωσιν ἀπέναντι ἡμῶν τὴν αὐτὴν θέσιν, ἣν ἔχουσιν οἱ λοιποὶ κάτοικοι τῆς Χερ.)· ἡ Καρδία, πόλις τῆς Θρακικῆς Χερρονήσου κειμένη κατὰ τὸν ἰσθμὸν τὸν ἐνοῦντα αὐτὴν μετὰ τῆς ἠπείρου (βλ. γεωγρ. πίν.), ἦτο ἡ μόνη ἐκ τῶν ἐν Χερρονήσῳ πόλεων, ἣτις δὲν ἤθελε ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἐπὶ τῆς Χερρονήσου κυριαρχίαν τῶν Ἀθην., ἀλλ' ἐφρόνει τὰ τοῦ Φιλίπ. — τὸν Κᾶρα, μετωνυμία = τῶν Καρῶν βασιλέα· ἐννοεῖται ὁ Ἰδριεύς, ὁ ἀδελφὸς τοῦ βασιλέως τῆς Καρίας Μαυσώλου, ἀναβάς εἰς τὸν θρόνον τῆς Καρίας μετὰ τὴν Ἀρτεμισίαν τῷ 350· ἡ μετωνυμία ἐνταῦθα ἔχει λεχθῆ μετὰ περιφρονήσεως καὶ ὑπενθυμίζει τὴν παροιμίαν «ἐν Καρὶ τὸν κίνδυνον», ἣτις λέγεται περὶ ἐκείνου, ὅστις βάλλει ἄλλον νὰ κινδυνεύσῃ δι' αὐτόν· καθ' ὅσον οἱ Κᾶρες ἐμισθοῦντο ὡς μισθοφόροι· ὡς τοιοῦτοι δ' ἐχρησιμοποιοῦντο κατὰ τὰς μάχας ἐν ἀπογνώσει πραγμάτων, ὅπως μὴ ἀπολεσθῶσιν οἱ ἐκ τῶν πολιτῶν στρατιῶται. — καταλαμβάνειν, τὸ ἀπρμφ. τοῦτο — ὡς καὶ τὸ κατάγειν — ἐξαρτ. ἐκ τοῦ ἐῶμεν. — Χίον καὶ Κῶν καὶ Ῥόδον, τὰς νήσους ταύτας — καθὼς καὶ τὸ Βυζάντιον — εἶχον ἀναγκασθῆ οἱ Ἀθην. ν' ἀφήσωσιν ἐλευθέρως μετὰ τὸν συμμαχικὸν πόλεμον (358 - 355), ὃν οὗτοι εἶχον ἐγείρει κατὰ τῶν νήσων αὐτῶν καὶ τοῦ Βυζαντίου (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 23). — κατάγειν τὰ πλοῖα = νὰ σύρωσιν εἰς τὸν λιμένα των τὰ (ἐκ τοῦ Πόντου) καταπλέοντα (ἀθηναϊκὰ) σιταγωγὰ πλοῖα (ἢ διὰ νὰ εἰσπράττωσι τέλη ἢ διὰ νὰ λαφυραγωγῶσιν αὐτά)· οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἀναγκαιοῦντα αὐτοῖς σίτον μετεκόμιζον ἰδίᾳ ἐκ τοῦ Πόντου. — δηλον ὅτι = βεβαίως, προφανῶς. — νομίζοντες, μετχ. αἰτλγκ. — ἢ τὸ προσκρ. καὶ φ., β' ὅρος τῆς συγκρίσεως = παρὰ τὸ νὰ ἐρχώμεθα εἰς σύγκρουσιν καὶ νὰ φιλονικῶμεν. — περὶ τούτων, δηλ.; — οὐκοῦν εὔηθες καὶ κ. σκέτλ. (δηλ. ἐστὶ) = λοιπὸν μωρὸν καὶ ἐντελῶς ἀδικαιολόγητον εἶναι. — πρὸς ἐκάστους καθ' ἓνα, πλεονασμὸς = πρὸς ἓνα ἕκαστον (τῶν ἐχθρῶν) χωριστά. — οὕτω προσ. = ἀφ' οὗ ἔχομεν οὕτω — ὡς ἀνωτέρω ἐδηλώθη — προσενεχθῆ. — περὶ τῶν οἰκ. καὶ ἀναγκ. = (προκειμένου) περὶ πραγμάτων ἀφορώντων ἀπ' εὐθείας ἡμᾶς καὶ ἀποτελούντων δι' ἡμᾶς ζήτημα ζωῆς (ὡς εἶναι ὁ ἐλεύθερος διάπλους τῶν σιταγωγῶν μας πλοίων διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τοῦ Βοσπόρου, ὅστις παρακωλύεται ὑπὸ τῶν Βυζαντιῶν, ἢ κατάληψις τῆς Χίου, Κῶ, Ῥόδου ὑπὸ τοῦ Ἰδριέως κ.τ.ξ.). — πρὸς πάντας (= καθ' ὅλων

ἄμοῦ), συναπτόειν τῷ πολεμῆσαι· κείται δὲ ἐν ἀντιθέσει πρὸς τό: «πρὸς ἐκάστους καθ' ἕνα», ὡς τὸ κατωτέρω: «περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς» πρὸς τό: «περὶ τῶν οἰκείων καὶ ἀναγκαιοτάτων». — περὶ τῆς ἐν Δελφοῖς σκιᾶς, δηλ. περὶ πράγματος ὅπως ἀναξίου λόγου (ὅσον εἶναι τὸ ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων παραχωρηθὲν τῷ Φιλίπ. δικαίωμα νὰ μετέχη οὗτος τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου): σαρκαστικὴ παραποίησης ὑπὸ τοῦ ῥήτορος τῆς γνωστῆς παροιμίας: «μάχεσθαι περὶ ὄνου σκιᾶς», ἣτις λέγεται περὶ ἐκείνων, οἵτινες μάχονται διὰ πράγματα ἀνάξια λόγου. — νυνὶ=ἀκριβῶς τώρα (ὅτε εἴμεθα ἐστερημένοι φίλων καὶ συμμάχων καὶ δὲν ἔχομεν συγκεκροτημένους τὰς μικρὰς ἡμῶν δυνάμεις). — πολεμῆσαι = ν' ἀναλάβωμεν πόλεμον· σκοπίμως ὁ ῥήτωρ ἔθηκεν ἐν τέλει τῆς περιόδου τὴν σπουδαιότεραν λέξιν αὐτῆς.

Περάνας τὸν λόγον τοῦ ὁ Δημοσθ. παρέδωκε τῷ γραμματεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν τὸ σχέδιον τῆς ἀποκρίσεως, ἣν ὄφειλον οἱ Ἀθην. νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς πρέσβεις τοῦ Φιλίππου (βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 40): τοῦτο λείπει ἐν τῷ λόγῳ· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ ἀπόκρισις θὰ εἶχεν ὡς ἑξῆς: «οἱ Ἀθηναῖοι δὲν σκοποῦσι ν' ἀντιτάξωσιν ἀντιρρήσεις περὶ τῆς διατάξεως τῶν κατὰ τὴν ἀμφικτυονίαν καὶ μέλλουσι νὰ στέλλωσιν εἰς τὸ ἕξῃς ἀντιπροσώπους εἰς τὰ Πύθια».

II.

ΚΑΤΑ ΦΙΛΙΠΠΟΥ Β.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὁ Φίλιππος μετὰ τὴν Φιλοκράτειον εἰρήνην οὐδαμῶς ἡσύχασεν, ἀλλ' ἐξηκολούθησεν ἐργαζόμενος διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος κατακτητικῶν του σχεδίων. Οὕτω τῷ 344 π. Χ., ἀφ' οὗ ἔξεστράτευσεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ κατέβαλεν ἐν αὐτῇ πᾶσαν ἀντίδρασιν, ἐζήτησε νὰ ἐπέμβῃ ἐν Πελοποννήσῳ λαβὼν ἀφορμὴν ἐκ τοῦ ἐξῆς γεγονότος: οἱ Λακεδαιμόνιοι μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ Φωκικοῦ πολέμου ἐπεδίωξαν καὶ πάλιν ν' ἄρξωσι τῆς Πελοποννήσου, οἱ δ' Ἀργεῖοι καὶ οἱ Μεσσήνιοι πιεζόμενοι ὑπὸ τούτων ἐστράφησαν πρὸς τὸν Φίλιππον ἐπικαλούμενοι τὴν βοήθειαν αὐτοῦ. Ὁ Φίλιππος θεωρήσας κατάλληλον τὴν εὐκαιρίαν προθύμως ἐδέχθη νὰ βοηθήσῃ τοὺς Ἀργεῖους καὶ Μεσσηνίους· ὅθεν διατάττει τοὺς Λακεδαιμονίους ν' ἀφήσωσι τὴν Μεσσηνίαν αὐτόνομον, ἀποστέλλει χρήματα καὶ μισθοφόρους εἰς τοὺς Ἀργεῖους καὶ Μεσσηνίους καὶ ὑπόσχεται ὅτι μετ' ὀλίγον θὰ ἔλθῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ στρατοῦ.

Οἱ Ἀθηναῖοι μαθόντες τὰς τοιαύτας ἐνεργείας τοῦ Φιλίππου ἐν Πελοποννήσῳ, τὰς ἀποσκοπούσας εἰς τὴν καθυπόταξιν αὐτῆς, καὶ θέλοντες νὰ ματαιώσωσιν αὐτὰς ἀποστέλλουσιν ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Δημοσθένους πρέσβεις εἰς τὰς Πελοποννησιακὰς πόλεις· ἠγεῖτο δὲ τῆς πρεσβείας αὐτὸς ὁ Δημοσθένης. Οὗτος ἠγωνίσθη νὰ παραστήσῃ εἰς τοὺς Ἀργεῖους καὶ Μεσσηνίους τὴν δολίαν πολιτικὴν τοῦ Φιλίππου καὶ προσεπάθησε ν' ἀποτρέψῃ αὐτοὺς ἀπὸ τῆς μετ' αὐτοῦ συμμαχίας. Οἱ λόγοι τοῦ ῥήτορος ἐνεποίησαν ἀρίστην αἴσθησιν, ἀλλὰ τὸ ἀποτέλεσμα δὲν ὑπῆρξεν ἀνάλογον πρὸς τὰς ἐνεργείας αὐτοῦ. Οἱ Μεσσήνιοι καὶ οἱ Ἀργεῖοι μεριμνῶντες περὶ μόνων τῶν ἐπιχωρίων συμφερόντων καὶ οὐχὶ περὶ τῶν κοινῶν πάσης τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔπαυσαν πιστεύοντες εἰς τὴν φιλίαν καὶ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Φιλίππου.

Ὁ Φίλιππος ὀργισθεὶς διὰ τὰς ἐνεργείας αὐτὰς τῶν Ἀθηναίων ἐν Πελοποννήσῳ, καθὼς καὶ διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ ἐκτοξευο-

μένας καθ' ἑκάστην ἀπὸ τοῦ ἀθηναϊκοῦ βήματος κατηγορίας τῶν δητόρων, πέμπει πρέσβεις εἰς Ἀθήνας παραπονούμενος ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι κατηγοροῦσιν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἕλληνας ὡς μὴ ἐκτελέσαντα τὰς ὑποσχέσεις, τὰς δοθείσας κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης. Συγχρόνως μετὰ τῶν Μακεδόνων πρέσβειων καταφθάνουσιν εἰς Ἀθήνας καὶ πρέσβεις τῶν Μεσσηνίων καὶ Ἀργείων παραπονούμενοι ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι προστατεύοντες τοὺς Σπαρτιάτας παρακωλύουσι τοὺς ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνας τῶν ἐχθρῶν τῆς Σπάρτης.

Τότε συνέρχονται εἰς ἐκκλησίαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἵνα συσκεφθῶσι περὶ τῆς ἀποκρίσεως, ἣτις πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τοὺς πρέσβεις. Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταύτῃ λαμβάνει τὸν λόγον ὁ Δημοσθένης καὶ ἀπαγγέλλει τὸν Β' Φιλιππικὸν—ἐν ἔτει 344—, ἐν ᾧ οὗτος ὑποδεικνύει τίνα ἀπόκρισιν ὀφείλουσιν οἱ Ἀθηναῖοι νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς πρέσβεις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

§ 1—2.

ὅταν... λόγοι γίνωνται=δσάκις ἐκφωνοῦνται λόγοι.—λόγοι... λόγους... λέγειν, ἐπανάληψις, δι' ἧς ἐπιζητεῖ ὁ ῥήτωρ νὰ χλευάσῃ τοὺς Ἀθην., περιοριζομένους πάντοτε εἰς λόγους μόνον.—περὶ ὧν = περὶ τούτων, ἄ.—πράττει καὶ βιάζεται, ἐν διὰ δυοῖν = πράττει βιαζόμενος (ἢ βία).—παρὰ τὴν εἰρήνην, δηλ. τὴν Φιλοκράτειον, τὴν γενομένην τῷ 346· περὶ ταύτης τῆς εἰρήνης βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 38-39.—ἀεὶ τοὺς ὑπὲρ ἡ. λόγους καὶ δικ. καὶ φ... φαινομένους, ἢ μετχ. φαινομένους—ὡς καὶ αἱ ἐπόμεναι δοκοῦντας... γιγνόμενον —κατηγρημκ. ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ ὀρω = βλέπω πάντοτε ὅτι οἱ λόγοι, δι' ὧν ὑπερασπίζονται αἱ ὑποθέσεις ἡμῶν, φαίνονται καὶ δίκαιοι καὶ φιλόανθρωποι· δίκαιοι μὲν, διότι δι' αὐτῶν ὑπερασπίζονται τὰ δίκαια τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοῦ Φιλίππου, φιλόανθρωποι δέ, διότι δι' αὐτῶν ὑπερασπίζονται οὐ μόνον τὰ συμφέροντα τῶν Ἀθην., ἀλλὰ καὶ τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων, τῶν ὑπὸ τοῦ Φιλίπ. καταπιεζομένων.—λέγειν μὲν... γιγνόμενον δ', ἀντίθεσις.—καὶ λέγειν μὲν... Φιλίππου, ἢ σύνταξις: καὶ (ὀρω) τοὺς Φιλίππου κατηγοροῦντας ἅπαντας δοκοῦντας λέγειν μὲν ἀεὶ τὰ δέοντα (=ἄ δεῖ λέγειν κατὰ Φιλίπ.)=καὶ (βλέπω) ὅτι ὄλο: ἀνεξαιρέτως ἐκεῖνοι, οἵτινες κατηγοροῦσι τὸν Φιλ., φαίνονται ὅτι λέγουσι μὲν πάντοτε ἐκεῖνα, τὰ ὅποια πρέπει νὰ λέγωσι κατὰ τοῦ Φιλίπ.—οὐδὲν... τῶν δεόντων = οὐδὲν τούτων, ἄ δεῖ γίνεσθαι.—ὡς ἔπος εἰπεῖν (= ἵνα οὕτως εἴπω=σχεδόν), μετριάζει τὸ οὐδέν.—οὐδ' ὧν ἕνεκα... ἄξιον = οὐδέ τι τούτων (δηλ. ὀρω γιγνόμενον), ὧν ἕνεκα ἄξιον (ἔστι) ταῦτα ἀκούειν = οὐδέ τι ἐκ τούτων (βλέπω νὰ γίνηται), διὰ τὰ ὅποια ἀξίζει τὸν κόπον ν' ἀκούῃ τις τούτους τοὺς λόγους.—εἰς τοῦτ' ἤδη κτλ., μετὰ μεγάλης πικρίας λέγει ταῦτα ὁ ῥήτωρ= εἰς τοιοῦτον σημεῖον ἔχουσι περιέλθει τώρα πλέον ὅλοι αἱ ὑποθέσεις τῆς πόλεως ἡμῶν.—ὥσθ', συναπτόεν τῷ χαλεπώτερόν (ἔστι).

— μαλλον = έντονώτερον.— παραβαίνοντα και . . . επιβουλεύοντα, μετχ. κατγρμτ. έξαρτ. έκ του έξελέγχη ως δεικτικου.— την πρὸς υμᾶς ειρήνην = την ειρήνην, την συναφθεισαν μεθ' υμῶν (πότες). — τὸ τί χρὴ π. συμβ., υπερβατόν = τὸ συμβουλευσαι (ύποκμ. του χαλεπώτερόν [έστι]) τί χρὴ ποιεῖν (δηλ. υμᾶς) = τὸ νὰ συμβουλεύσῃ τις τί πρέπει νὰ πράττητε.

§ 3.

αἴτιον τούτων, δηλ. έστί.— πάντες=δλοι ήμεις ή γενική αυτη έννοια μερίζεται κατωτέρω εις δύο: 1) πρώτον μὲν ήμεις οί παριόντες . . . 2) έπειθ' ήμεις οί καθήμενοι.—τους πλεονεκτεῖν κτλ., ή σύνταξις: δέον (αἰτιατκ. απόλυτος) κωλύειν έργω και πράξειςιν, ούχι λόγους τους ζητούντας πλεονεκτεῖν = έν φ̄ έπρεπε νὰ έμποδίζωμεν με έργα και πράξεις, ούχι με λόγους τους ζητούντας νὰ πλεονεκτώσιν (ως τὸν Φίλ.).— έργω και πράξειςι, συνωνυμία πρὸς έντονωτέραν παράστασιν τῆς έννοίας.— έργω και πράξειςιν, ούχι λόγους, αντίθεσις: πρβλ. και κατωτέρω § 4 «έκείνω μὲν αἱ πράξεις, υμῖν δ' οί λόγους». — οί παριόντες, δηλ. ἐπὶ τὸ βῆμα=οί βήτορες.— τούτων άφρέσταμεν και γρ. και συμβ.= του ταυτα γράφειν και συμβουλεύειν άφρέσταμεν=άπέχομεν από του νὰ προτεινωμεν έγγράφως και νὰ συμβουλεύωμεν ταυτα (δηλ. τὸ νὰ έμποδίζωμεν με έργα και πράξεις, ούχι με λόγους τους ζητούντας νὰ πλεονεκτώσι).— την πρὸς υμᾶς άπέχθ. οκνοῦντες = διότι φοβούμεθα τὸ πρὸς ήμᾶς μίσός σας (= μὴ επισύρωμεν καθ' ήμῶν τὸ μίσός σας [ως μὴ λέγοντες τὰ άρέσκοντα]).— οἷα ποιεῖ δέ, έν αντιθέσει πρὸς τό: τούτων μὲν άφρέσταμεν' ό δέ έπρεπε νὰ τεθῆ μετά τὸ οἷα πρὸς έξαρσιν δ' όμως τῆς έννοίας του ποιεῖν έτέθη μετά τουτο.— οἷα ποιεῖ δέ κτλ., ή σύνταξις: διεξερχόμεθα δέ, ως δεινά και χαλεπά και τοιαυτά (έστι), οἷα ποιεῖ=διηγούμεθα δέ, πόσον φοβερά είναι και άπειλητικά και παρόμοια, όσα πράττει ό Φίλ.: δια τούτων δεικτικώς σκώπτει ό βήτωρ τους 'Αθην.— έπειθ', άνευ του δέ ανταποκρίνεται εις τὸ πρώτον μὲν (πρβλ. Α' κατά Φιλ., § 3).— οί καθήμενοι, δηλ. έν τῆ εκκλησία=οί άχροαται (πρβλ. § 5 «τοῖς άκούουσι»).—ως μὲν αν είποτε... ως δέ κωλύσαιτ' αν..., αντίθεσις.—ως μὲν αν είποτε κτλ., πλαγία έρωτημτκ. πρότασις έξαρτωμένη

ἐκ τοῦ παρεσκευάσθε = τίνι μὲν τρόπῳ ἠθέλετε εἶπει δικαίους λόγους καὶ ἠθέλετε ἐννοήσει ἄλλον ὀμιλοῦντα· δίκαιοι δὲ λόγοι τίνες καλοῦνται; (βλ. ἀνωτέρω ἐν § 1).— ἄμεινον Φιλίπ. παρεσκευάσθε = (κατὰ τοῦτο) εἰσθε καλύτερον ἀπὸ τὸν Φίλιπ. ἠτοιμασμένοι, γεγυμνασμένοι.— ὡς δὲ κωλ. κτλ., πλαγία ἐρωτημητκ. πρότασις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ ἀργῶς ἔχετε = τίνι δὲ τρόπῳ ἠθέλετε ἐμποδίσει ἐκεῖνον ἀπὸ τοῦ νὰ πράττη ταῦτα. — ἐφ' ὧν ἐστι νῦν = εἰς τὰ ὁποῖα τώρα ἀσχολεῖται (δηλ. εἰς τὸ παραβαίνειν τὴν εἰρήνην καὶ εἰς τὸ ἐπιβουλεύειν πᾶσι τοῖς Ἑλλησι). — παντελῶς ἀργῶς ἔχετε = (πρὸς τοῦτο) εἰσθε παντελῶς νωθροί.

§ 4.

συμβαίνει δὴ πρᾶγμ' ἀναγκ... καὶ ἴσως εἰκός, κατ' ἔννοιαν = λοιπὸν τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ἀναγκαῖον, ἴσως καὶ δίκαιον. — ἐν οἷς ἑκάτεροι κτλ., ἀσύνδετον ὡς ἐπεξηγήσεις = εἰς ὅσα δηλ. ἀμφότεροι (ἡμεῖς καὶ ὁ Φίλ.) κατατρίβετε τὸν χρόνον σας καὶ περὶ ὅσα προθύμως ἀσχολεῖσθε. — ταῦτα (ὕποχμ.) ἄμεινον ἕκατ. ἔχει κτλ. = εἰς ταῦτα εὐδοκιμεῖτε ἀμφότεροι, δηλ. ἐκεῖνος μὲν εἰς τὰς πράξεις, σεῖς δὲ εἰς τοὺς λόγους.

§ 5.

εἰ μὲν οὖν... εἰ δ' ὅπως..., ἀντίθεσις. — καὶ νῦν λέγειν δικαιότερο(α) ὑμῖν ἔφαρκεῖ = καὶ τώρα ἀκόμη (ὡς μέχρι τοῦδε) εἶναι ἀρκετὸν εἰς ὑμᾶς νὰ ἐκφωνήτε (μόνον) λόγους, δι' ὧν νὰ ὑποστηρίξητε ὅτι σεῖς ἔχετε περισσότερον δίκαιον παρὰ ὁ Φίλιππος. — ῥᾶδιόν (ἐστί) καὶ πόνος οὐδεὶς, ἢ αὐτὴ ἔννοια πρὸς περισσοτέραν ἔφαρξιν αὐτῆς δηλοῦται καὶ καταφατικῶς καὶ ἀποφατικῶς σχῆμα ἐκ παραλλήλου (πρβλ. § 31 «ἐρῶ καὶ οὐκ ἀποκρίψομαι»). — πρόσθεσι τῷ πράγματι = ὑπάρχει εἰς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα (δηλ. εἰς τὸ λέγειν δικαιότερα). — εἰ δ' ὅπως κτλ., ἢ σύνταξις: εἰ δὲ δεῖ σκοπεῖν, ὅπως τὰ π. ἐπανορθωθήσεται καὶ (ὅπως) μὴ πάντα προελθόντα (μετχ. κατγρμητκ. ἐκ τοῦ λήσει) ἔτι πορρωτέρω ἡμᾶς λήσει (μέλλ. τοῦ ῥ. λανθάνειν) μηδ' ἐπιστήσεται (ἀμτβ.)... = ἐὰν δὲ πρέπει νὰ σκεπτώμεθα πῶς ἢ παροῦσα (ἀθλία) κατάστασις τῶν πραγμάτων νὰ διορθωθῇ καὶ πῶς, χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσωμεν, νὰ μὴ χει-

ροτερεύση ἀκόμη περισσότερο καὶ πῶς νὰ μὴ ἐπέλθῃ αἰφνιδίως ἐναντίον ἡμῶν . . . — ἐπανορθωθήσεται, τὸ ῥ. ἐνταῦθα μεταφορικῶς, κυριολεκτούμενον ἐπὶ τῶν πιπτόντων, οὓς στήνομεν ὀρθίους· ἢ παρούσα κατάστασις τῶν πραγμάτων κατὰ τὴν § 2 εἶναι καταπεπτωκυῖα. Ὅμοίως μεταφορικῶς λέγονται καὶ τὰ ῥ. ἐπιστήσεται . . . ἀντᾶραι. — μέγεθος δυνάμεως = μεγάλη δύναμις· πολλακίς οἱ Ἕλληνες θέτουσιν οὐσιαστικὰ ἀντὶ ἐπιθέτων πρὸς ἑξαρσιν τῆς ἐννοίας (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ., § 25 «γέλως ἔστι» = γελοῖόν ἐστι). — πρὸς ἣν οὐδ' ἀντᾶραι (ἀμτβτ.) δυν. = κατὰ τῆς ὁποίας οὐδὲ ν' ἀντισταθῶμεν θὰ δυνηθῶμεν. — οὐχ ὁ αὐτὸς τρόπος (δηλ. ἐστι), ὅσπερ πρότερον (δηλ. ἦν), τοῦ β., ἀπόδοσις τῆς ὑποθτικ. προτάσεως εἰ δεῖ σκοπεῖν κτλ. = δὲν εἶναι (τώρα) ὁ αὐτὸς τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι, ὁ ὁποῖος ἦτο πρότερον. — ἀλλὰ καὶ τοῖς λ. ἅπασι καὶ τοῖς ἀκ. ὑμῖν . . . προαιρετέον (ἐστί) = ἀλλὰ καὶ τοὺς λέγοντας ἅπαντας καὶ τοὺς ἀκούοντας ὑμᾶς . . . δεῖ προαιρεῖσθαι = ἀλλὰ καὶ ὅλοι ἀνεξαίρετως οἱ ῥήτορες καὶ σεῖς οἱ ἀκούοντες πρέπει νὰ προτιμᾶτε. — τὰ σώσονται = τὰ δυνάμενα σῶσαι (πρβλ. λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 3 «ἔσται βελτίω» — Α' κατὰ Φιλ., § 49 «τῶν κωλυσόντων»). — τῶν ὁράστων καὶ τῶν ἡδίστων, γενικαὶ συγκριτικαὶ εἰς τὸ προαιρετέον (ἐστί), διότι ἐν αὐτῇ περιέχεται συγκριτικὴ ἔννοια· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον δέχονται τοιαύτην γενικὴν καὶ τὰ ῥ. προτιμᾶν, προκρίνειν καὶ τὸ ἀπλοῦν αἰρεῖσθαι. — Τὸ προοίμιον, ὅπερ περιέχεται ἐν τοῖς § 1 - 5, εἶναι πολὺ γενικὸν καὶ δὲν ἀρμόζει εἰς τὸν προκείμενον λόγον. Διότι, ἐν ᾧ ὁ ῥήτωρ ἐν τῇ προοιμίᾳ λέγει, ὅτι δὲν ὠφελεῖ νὰ ἐλέγχωμεν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις τὸν Φίλιπ. ὡς ἀδικοῦντα καὶ ὅτι πρέπει νὰ καταπολεμῶμεν αὐτὸν μὲ ἔργα, οὐχὶ μὲ λόγους, ὁ ἐπόμενος ὁμῶς λόγος οὐδὲν ἄλλο περιέχει παρὰ μόνον ἔλεγχον· διότι ἢ ἀπόκρισις πρὸς τοὺς πρέσβεις τῶν Πελοπ. καὶ τοῦ Φιλίππου — ἥτις ἀποτελεῖ τὴν πρόθεσιν τοῦ λόγου — δὲν εἶναι ἔργον.

§ 6.

εἴ τις . . . θαρρεῖ (= ἔχει θάρρος, δὲν φοβεῖται) κτλ., αἰτιλγκ. πρότασις ἑξαρτ. ἐκ τοῦ θαυμάζω· μετὰ τὰ ψυχικοῦ πάθους σημαντικὰ ῥ. (χαίρειν, θαυμάζειν κλπ.) καὶ τὰς ταυτοσήμους ἀπροσώπους ἐκφράσεις (αἰσχρόν ἐστι, θαυμαστόν ἐστι, ἄτιπόν ἐστι κτλ.) τὸ

αἷτιον τοῦ ψυχικοῦ πάθους ἐκφέρεται ὄχι μόνον διὰ τοῦ ὅτι, ἀλλ' ὑπὸ τὸν τύπον ὑποθέσεως καὶ διὰ τοῦ εἰ, δι' οὗ πολλάκις ἐκ λεπτότητος ἀττικῆς ἐκφέρεται καὶ πραγματικὸν αἷτιον. — τίς (= τινές), ὑπονοοῦνται οὐ μόνον οἱ διεφθαρμένοι ῥήτορες, οἷτινες, ἵνα ἀπατώσι τὸν λαόν, παρίστανον τὴν δύναμιν τοῦ Φιλίππου οὐχὶ ἐπίφοβον, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνοι, οἷτινες οὐδόλως εἶχον κατανοήσει τοὺς δόλους καὶ τὰ σχέδια τοῦ Φιλίπ. — ὄρων, μετχ. ἐνδοτική. — καὶ ὅσων κύριος, ἀκριβεστέρα διασάφησις τοῦ ἡλικίος = πόσον μέγας, δηλ. πόσων (χωρῶν) κύριος εἶναι. — τοῦτο, δηλ. τὸ εἶναι τηλικούτον τὸν Φίλ. — ἐφ' ὑμᾶς (= καθ' ὑμῶν), εὐφημισμὸς = εἰς τὸ καταδουλώσασθαι ὑμᾶς. Ὁ ῥήτωρ, ὅσάκις ἀναφέρει μέλλουσαν συμφορὰν τῶν Ἀθην., συνήθως ἐκφράζει αὐτὴν λίαν χαριέντως καὶ κομφῶς δι' ἠπιωτέρων ἐκφράσεων. — παρασκευάζεσθαι, δηλ. τὸν Φίλιππον. — θαυμάζω, τοῦτο ὅτε μὲν λέγεται ἐπὶ καλῆς σημασίας, ὅτε = θαυμάζω, ἐκτιμῶ, ὅτε δὲ ἐπὶ κακῆς — ὡς ἐνταῦθα — ὅτε = παραξενεύομαι. — δεηθῆναι πάντων ὁμοίως ὑμῶν β. = θέλω νὰ παρακαλέσω πάντας ὑμᾶς ἀδιακρίτως (= μέχρις ἐνός): ἐπομένως καὶ τοὺς φοβουμένους καὶ τοὺς θαρροῦντας· μετὰ τὸ πᾶς καὶ ἅπας τίθενται συνήθως τὰ ἐπιρρ. ὁμοίως, ἅμα, ὁμοῦ πρὸς ἕξαρσιν τῆς ἐννοίας τοῦ ἐπιθέτου καὶ πρὸς διεγερσιν τῆς προσοχῆς τῶν ἀκρατῶν. — τοὺς λογισμοὺς = τὰς σκέψεις (μου) = τὰς αἰτίας. — διὰ βραχέων (= συντόμως), προδιόρθωσις· διὰ ταύτης ὁ ῥήτωρ προλαμβάνων διορθοῖ τὸ δυνάμενον νὰ κάμῃ κακὴν ἐντύπωσιν ὡς μακρὸν καὶ ἐκτενές. — δι' οὗς... δι' ὧν, ἐνταῦθα ἢ διὰ μετὰ διαφόρου πτώσεως πρὸς ἀποφυγὴν τῆς κακοφωνίας, ἥτις θὰ ἐγίνετο, ἐὰν καὶ ὁ α' προσδιορισμὸς ἐτίθετο κατὰ γενικὴν (διὰ βραχέων, δι' ὧν) = δι' ἧς (αἰτίας)... ὑπὸ τῶν ὁποίων (αἰτιῶν [παρακινήθει]). — τάναντί' ἐμοὶ παρέστηκε προσδοκᾶν (μέση λέξις· ἐνταῦθα = φοβεῖσθαι) = μοῦ ἔχει ἔλθει εἰς τὸν νοῦν (= εὐρίσκομαι εἰς τὴν θέσιν) νὰ φοδῶμαι τὰ ἐναντία (δηλ.;). — βέλτιον, δηλ. τῶν θαρρούντων. — προορᾶν, δηλ. τὰ μέλλοντα. — ἄν δ' οἱ θαρ. καὶ πεπ. αὐτῶ, δηλ. βέλτιον ἐμοῦ προορᾶν δοκῶσιν. — οἱ θαρροῦντες, ἀπολύτως, ὡς καὶ ἀνωτέρω «εἴ τις θαρρεῖ». — πεπιστευκότες αὐτῶ = ἔχοντες (τυφλὴν) ἐμπιστοσύνην εἰς αὐτὸν (τὸν Φίλ.). — τούτοις προσθήσθε, ἐξακολουθεῖ ἢ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ἵνα· τὸ δὲ προστίθεμαί τινα = συμφωνῶ μετὰ τινος.

§ 7—8.

λογίζομαι=σκέπτομαι, συλλογίζομαι.—τίνων... κατέστη; Πυλῶν κτλ., ὁ ῥήτωρ ἐρωτᾷ αὐτὸς ἑαυτὸν καὶ ἀποκρίνεται· σχήμα ὑποφορᾶς (πρβλ. καὶ κατωτέρω § 24 καὶ λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 17). —μετὰ τὴν εἰρήνην, τὴν Φιλοκράτειον.—Πυλῶν (=Θερμοπυλῶν) καὶ τῶν ἐν Φωκεῦσι πραγμάτων (=καὶ τῶν ἐν Φωκίδι πραγμάτων=καὶ τῆς Φωκίδος), περὶ τοῦ πράγματος βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 39. —τί οὖν; πῶς τούτοις ἐχρήσατο; , διὰ τῆς ἐρωτήσεως, ἣν συχνάκις μεταχειρίζεται ὁ ῥήτωρ, ἐπιζητεῖ νὰ διεγείρῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν (πρβλ. κατωτέρω § 22, § 31—Α' κατὰ Φιλ. § 2, § 3—λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 17).—πῶς τούτοις (δηλ. τοῖς πράγμασι) ἐχρ.; , κατ' ἔννοιαν=πῶς ἐκανόνισε τὰ ἐν Φωκίδι; — ἃ Θηβ. συμφέρει καὶ οὐχ ἃ τῇ πόλει (δηλ. ἡμῶν)=τὰ συμφέροντα τῶν Θηβαίων καὶ οὐχί τὰ συμφέροντα τῆς πόλεως ἡμῶν ὁ Φίλ. γενόμενος κύριος τῶν Θερμοπυλῶν καὶ εἰσελάσας εἰς Φωκίδα κατέστρεψε τοὺς Φωκεῖς, ἀσπόνδους ἐχθροὺς τῶν Θηβαίων, καὶ παρέδωκε τοῖς Θηβ. τὰς Βοιωτικὰς πόλεις Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν. — τί δήποτε; =διὰ τί λοιπὸν (προετίμησε νὰ πράττῃ ταῦτα); —ὅτι... εἶδε =διότι ἐνόησε. — πρὸς πλεονεξίαν καὶ (πρὸς) τὸ πᾶνθ' ὑφ' αὐτ. π. τοὺς λ. ἐξετάζων=λογιζόμενος καὶ σκοπῶν πῶς ἂν πλεονεκτῆσει καὶ πῶς ἂν πᾶνθ' ὑφ' αὐτῶ ποιήσαιο=σκεπτόμενος καὶ ἐξετάζων πῶς δύναται νὰ πλεονεκτῆσῃ καὶ νὰ ὑποτάξῃ τὰ πάντα ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του. — καὶ οὐχί πρὸς εἰρήνην οὐδ' ἦσ. οὐδὲ δ. οὐδέν, δηλ. τοὺς λογισμοὺς ἐξετάζων· κατ' ἔννοιαν=καὶ οὐχί πῶς δύναται νὰ ἔχῃ εἰρήνην καὶ ἡσυχίαν καὶ νὰ πράττῃ δίκαιόν τι. — ὅτι... οὐδὲν ἂν ἐνδείξαιτο... ἀλλὰ... ἐναντιώσεσθε, ἐπεξηγήσεις τοῦ τοῦτο· παρατηρητέα ἢ διάφορος ἔκφρασις τῶν δύο μελῶν τῆς εἰδικῆς προτάσεως· τὸ α' ἐτέθη κατὰ δυναμικὴν εὐκτικὴν, διότι πρόκειται περὶ πράγματος, ἕπερ κατ' οὐδένα τρόπον δύναται νὰ γείνη· διότι οὐδέποτε ὁ Φίλ. θὰ ἠδύνατο νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθην., καὶ ἂν ἤθελε· τὸ δὲ β' ἐτέθη καθ' ὀριστικὴν, καθ' ὅσον πρόκειται περὶ πράγματος βεβαίου· διότι πάντως οἱ Ἀθην. θὰ ἀντίσταντο, ἂν ὁ Φίλ. ἐπεχειρῆ νὰ ὑποτάτῃ τὰς ἑλληνικὰς πόλεις.—τῇ μὲν ἡμετέρῃ πόλει καὶ τοῖς ἦθεσι τοῖς ἡμετέροις, ἐν διὰ δυοῖν=τοῖς τῆς ἡμετέρας πόλεως ἦθεσι· διὰ τῆς συμπαρατάξεως δ' ὅμως τοῦ ἔλου

καὶ μέρους (τῇ ἡμετ... καὶ τοῖς...) ὁ ῥήτωρ ἐπιζητεῖ τὴν μετ' ἐμφάσεως ἐν ἀρχῇ πρόταξιν τῆς ἀντωνυμίας (τῇ ἡμετέρῃ), πρὸς ἣν ἀντιτίθεται τὸ κατωτέρω τοὺς δὲ Θηβαίους (§ 9).— τοῖς ἤθεσι τοῖς ἡμ.=εἰς τὰ ἤθη ἡμῶν (οἵτινες φροντίζομεν πάντοτε περὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ σωτηρίας τῶν Ἑλλήνων).— οὐδὲν ἂν ἐνδείξαιτο τοσοῦτον οὐδὲ (ἂν) ποιήσειεν=οὐδὲν τόσον μέγα πλεονέκτημα (=ὠφέλειαν) δύναται νὰ παρουσιάσῃ οὐδὲ νὰ παράσχω. — ὑμεῖς, παρατηρητέα ἢ μετάβασις τοῦ α' προσώπου (τῇ ἡμετέρῃ) εἰς β' πρόσ. (ὑμεῖς) τοιαῦται μεταβολαὶ προσώπων συνήθεις παρὰ τῷ ῥήτορι (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ., § 11 «ὑμεῖς ἕτερον Φίλιππον ποιήσετε· οὗτος ἐπηύξηται παρὰ τὴν ἡμετέραν ἀμέλειαν»).— τῶν ἄλλων τινὰς Ἑλλ., τὸ τινὰς ἐτέθη μεταξὺ τῶν δύο γενικῶν ἀντὶ νὰ προταχθῇ τούτων (=τινὰς τῶν ἄλλων Ἑλλήνων) τὸ μὲν δι' εὐφωνίαν, ἵνα ἀποχωρισθῶσι λέξεις ὁμοίως καταλήγουσαι (ἄλλων Ἑλλήνων), τὸ δὲ πρὸς ἔξαρσιν τῆς προηγουμένης λέξεως (τῶν ἄλλων).— ἐκείνω πρόοισθε (νοητέος ὁ ἂν)=ἠθέλετε ἐγκαταλείπει εἰς τὴν διάκρισιν ἐκείνου· τὸ πρόοισθε (ἀόριστος τοῦ προῖμαι) ἔχει σχηματισθῆ κατὰ τὰ βαρύτερα· πῶς θὰ ἦτο, ἐὰν ἐσχηματίζετο κατὰ τὰ εἰς-μι; — τοῦ δικαίου λόγον ποιούμενοι (=φροντίζοντες περὶ τοῦ δικαίου), ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ περὶ Φιλίπ. λεχθέντα: «οὐχὶ πρὸς δίκαιον οὐδὲν τοὺς λογισμοὺς ἐξετάζων». — καὶ τὴν προσοῦσαν κτλ., ὑπερβατόν=τὴν προσοῦσαν τῷ πράγματι ἀδοξίαν = τὴν κατασχύνην τὴν ὑπάρχουσαν ἐν αὐτῷ τῷ πράγματι (δηλ.;). — ἃ προσήκει (δηλ. προορᾶσθαι) προορώμενοι=προβλέποντες ὅσα πρέπει νὰ προβλέπητε (ὅτι δηλ. ἢ ὑφ' ὑμῶν ἐγκατάλειψις τῶν ἄλλων Ἑλλήνων εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ Φιλίπ. θὰ ἐπιφέρῃ τέλος καὶ τὴν ἰδικήν σας καταστροφὴν). — τι τοιοῦτον... πράττειν, δηλ. νὰ καθυποτάττῃ τὰς ἑλλ. πόλεις. — ὥσπερ ἂν, δηλ. ἐναντιοθεῖητε. — εἰ πολ. τύχοιτε = ἐὰν κατὰ τύχην ἠθέλετε διεξάγει πόλεμον (κατ' αὐτοῦ [τοῦ Φιλ.]).

§ 9 — 10 εὐνοϊαν.

τοὺς δὲ Θ. ἡγεῖτο... τὰ λοιπὰ εἴσειν, ὅπως β., πράττειν ἑαυτὸν = περὶ δὲ τῶν Θηβ. ἐνόμιζεν ὅτι θ' ἀφήσωσιν αὐτὸν νὰ κανονίξῃ τὰ λοιπὰ ζητήματα κατ' ἀρέσκειαν. — ὅπερ συνέβη (= ὅπερ καὶ πράγματι συνέβη), συχνάκις ὁ ῥήτωρ μεταχειρίζεται ἐν τοῖς λόγοις

αὐτοῦ τοιαύτας μικρὰς παρεμβολάς· διὰ τούτων ἔχει μόνον κατορθοῦν ἢ ἀποφεύγει τὴν διατύπωσιν προτάσεων τινων — ὡς ἐνταῦθα τῶν προτάσεων: καὶ ὅτι ὁ Φίλιππος ὀρθῶς ἔκρινεν εἰς τοῦτο, γνωρίζετε —, ἀλλὰ καὶ ἐπιζητεῖ νὰ προδιαθέτῃ τοὺς ἀχροατὰς εἰς τὴν εὐκολωτέραν ἀποδοχὴν τῆς ἐπομένης ἐννοίας, εἰς ἣν ἀποδίδει μεγάλην σπουδαιότητα. — ἀντὶ τῶν ἑαυτοῖς (δηλ. τοῖς Θηβ.) γιγνομένων = εἰς ἀμοιβὴν τῶν ὠφελειῶν, αἱ ὁποῖαι παρέχονται (ὑπὸ τοῦ Φιλίπ.) εἰς αὐτούς. Ὁ ῥήτωρ ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὡς ὠφελείας 1) τὴν ὑπὸ τοῦ Φιλίπ. καταστροφὴν τῶν Φωκέων, τῶν ἀσπόνδων ἐχθρῶν τῶν Θηβ., καὶ 2) τὴν παράδοσιν εἰς τοὺς Θηβ. τῶν Βοιωτικῶν πόλεων Ὀρχομενοῦ καὶ Κορωνείας. — οὐχ ὅπως (= οὐκ ἐρῶ ὅπως) . . . ἀλλὰ καὶ = οὐ μόνον οὐ . . . ἀλλὰ καὶ. — ἀντιπράξειν καὶ διακωλ. . . . συστρατεύσειν, τὰ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ ἠγεῖτο ὑποκειμ. δὲ τῶν ἀπρμφ.: τοὺς Θηβαίους. — ἂν αὐτούς κελεύῃ, δηλ. συστρατεύειν. — τοὺς Μεσσ. καὶ τοὺς Ἄργ. . . . εὖ ποιεῖ (= εὐεργετεῖ [ὑποστηρίζων αὐτούς κατὰ τῶν Λακεδ.]), περὶ τοῦ πράγματος πρβλ. κατωτέρω § 15. — ταῦθ' (= ταῦτά) ὑπείληφως = ἔχων σχηματίζει (περὶ αὐτῶν) τὴν αὐτὴν γνώμην (ἦν καὶ περὶ τῶν Θηβ. [δηλ.;]). — ὁ καὶ = τοῦτο δὲ ἀκριβῶς (τὸ ὅτι δηλ. ὁ Φίλ. οὕτως φρονεῖ). — καθ' (= περὶ, ὑπὲρ) ὑμῶν = δι' ὑμᾶς. — ἐγκώμιον (= ἐπαινος), ἐξαιρέται ἢ λέξις ἐν τέλει τιθεμένη. — κέκρισθε (δηλ. ὑπὸ Φιλίπ.) . . . μόνοι . . . ἂν . . . προσέθαι = κέκρικε (Φίλ.) . . . μόνους ὑμᾶς κτλ. = ὁ Φίλ., ὡς ἐξ αὐτῶν τῶν ἔργων του (= ἐξ αὐτῆς τῆς διαγωγῆς του) φαίνεται, ἔχει σχηματίζει γνώμην ὅτι μόνοι ὑμεῖς ἐξ ὄλων τῶν ἀνθρώπων ἀντὶ οὐδενὸς κέρδους (δὲν) ἠθέλετε θυσιάσει. — μηδενὸς κέρδους, γενκ. τοῦ τιμήματος, ὡς καὶ αἱ κατωτέρω γενκ.: μηδεμιᾶς χάριτος μηδ' ὠφελείας. — τὰ κοινὰ δίκαια τῶν Ἑλλ., δηλ. τὴν ἐλευθερίαν καὶ αὐτονομίαν τῶν Ἑλλήνων. — μηδ' ἀνταλλάξασθαι (νοητέος ὁ ἂν) μηδ. χάρ. μηδ' ὄφ. = καὶ ὅτι ἀντὶ οὐδεμιᾶς χάριτος καὶ ὠφελείας (δὲν) ἠθέλετε ἀνταλλάξει.

§ 10 καὶ ταῦτα — 11.

εἰκότως = δικαίως. — ὑπείληφε = φρονεῖ. — καθ' Ἄργ., ἢ κατὰ καὶ ἐνταῦθα = περὶ. — ὡς ἑτέρως, τὸ ὡς ἐπιτατικὸν = ὅπως διαφορετικά. — τὰ πρὸ τούτων = τὸ παρελθόν. — εὕρισκει καὶ ἀκούει = εὕρισκει ὁ ἴδιος (ἐν βιβλίοις) καὶ ἀκούει παρ' ἄλλων (ἐκ παρα-

δόσεως ἀπὸ στόματος εἰς στόμα). — τοὺς μὲν ὑμετέροους προγόνους... τοὺς δὲ Θ. καὶ Ἀργ. προγόνους, ἀντίθεσις ἢ α΄ αἰτιατικ. ὑποκμ. τῶν μετχ. ἀνασχομένους, προελομένους, ὑπομείναντας, πρᾶξαντας, αἵτινες εἶναι κατηγρητκ. ἐξαρτῶμεναι ἐκ τῶν ῥ. εὐρίσκει καὶ ἀκούει ἢ δὲ β΄ αἰτιατικ. : τοὺς δὲ Θηβ. καὶ Ἀργ. προγόνους ὑποκμ. τῶν μετχ. συστρατεύσαντας, ἐναντιωθέντας, αἵτινες καὶ αὐταὶ εἶναι κατηγρητκ. ἐξαρτῶμεναι ἐκ τῶν αὐτῶν ῥ. — ἔξόν, αἰτιατικ. ἀπόλυτος=ἐν ᾧ ἦτο δυνατόν.— ὥστ' (= ἔφ' ᾧ τε) αὐτοὺς ὑπακ. β. = ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ εἶναι αὐτοὶ (οἱ Ἀθην.) ὑπήκοοι τοῦ βασιλέως (τῶν Περσῶν). — οὐ μόνον οὐκ ἀνασχομένους τὸν λόγον τ.= (ὅτι οἱ μὲν ἰδιόκοι σας πρόγονοι...) ὅχι μόνον δὲν ἠνέχθησαν (= δὲν ἀπεδέχθησαν) τὴν πρότασιν ταύτην (τοῦ νὰ γίνωσι δηλ. ἡγεμόνες τῶν Ἑλλ. ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ εἶναι αὐτοὶ — οἱ Ἀθην.— ὑπήκοοι τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν). Ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ θέλων νὰ ἐξάρη ἔτι μᾶλλον τὰ λαμπρὰ ἦθη τῶν προγόνων ὀμιλεῖ ὑπερβολικῶς· διότι ὁ Μαρδόνιος ὀλίγον πρὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης (479) δὲν ὑπέβαλεν εἰς τοὺς Ἀθην. τοιαύτην πρότασιν — τὴν ἡγεμονίαν δηλ. τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ εἶναι οἱ Ἀθην. ὑπήκοοι τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν —, ἀλλὰ προέτεινε αὐτοῖς — κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, ἀφηγούμενον λεπτομερῶς (ἐν βιβλ. VIII, κεφ. 140 κ. ἐ.) τὰς πρὸς τοὺς Ἀθην. διαπραγματεύσεις τοῦ Μαρδονίου — συμμαχίαν, ἀντὶ τῆς ὁποίας ὑπισχνεῖτο τὴν ἀνοικοδόμησιν τῆς πόλεως καὶ τῶν ναῶν, τὴν ἐξασφάλισιν τῆς αὐτονομίας καὶ τῆς χώρας των, προσέτι δὲ καὶ τὴν παραχώρησιν ἄλλης πόλεως, ὅταν οὗτοι ἤθελον ἐκλέξει. Οἱ Ἀθηναῖοι τὴν πρότασιν ταύτην τοῦ Μαρδ., τὴν διαβιθασθεῖσαν αὐτοῖς διὰ τοῦ βασιλέως τῶν Μακεδ. Ἀλεξάνδρου, ἀπέκρουσαν εἰπόντες τοὺς ἀξιωματημένους ἐκείνους λόγους, ὅτι, ἐφ' ὅσον ὁ ἥλιος πορεύεται τὴν αὐτὴν τροχίαν, ἣν τῶρα διατρέχει, οὐδέποτε θὰ συμμαχήσῃσι μετὰ τοῦ Ξέρξου, ἀλλὰ πεποιθότες εἰς τοὺς θεοὺς καὶ τοὺς ἥρωας, ὧν ἐκεῖνος ἀσεβῶς ἐνέπρησε τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα, θὰ ἐπιμένωσιν ἀγωνιζόμενοι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας των. — Ἀλέξανδρος, υἱὸς τοῦ Ἀμύντου, βασιλεὺς τῶν Μακεδόνων, φίλος τῶν Ἀθηναίων· ἐλθὼν ὀλίγον πρὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης (479) ὡς ἀπεσταλμένος τοῦ Μαρδονίου εἰς Ἀθήνας προέτεινε τοῖς Ἀθην. τὴν μετὰ τῶν Περσῶν συμμαχίαν. — τούτων, δηλ. τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας

(έπομένως καὶ τοῦ Φιλ.) περιφρονητικῶς ἔχει λεχθῆ τοῦτο. — περὶ τούτων=περὶ τούτου τοῦ λόγου=διὰ ταύτην τὴν πρότασιν ὡς ἐναυθθα ἐπαναλαμβάνεται δις τό: τούτων, οὕτω καὶ ὀλίγω κατωτέρω τό: ταῦτα.—κῆρυξ, ὁ Δημοσθ. σκοπίμως μεταχειρίζεται τὴν περιφρονητικὴν ταύτην ἔκφρασιν ἀντὶ τοῦ: πρεσβευτῆς: εἰς ὑπηρεσίας κήρυκος ἐχρησιμοποιοῖ ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἕνα πρόγονον τοῦ Φιλίππου! — τὴν χώραν ἐκλιπεῖν, ὁ ῥήτωρ ἐννοεῖ τὴν β' — καὶ οὐχὶ τὴν α' (τὴν γενομένην τότε;) — μετανάστασιν τῶν Ἀθηναίων, ἣν οὗτοι ἀπεφάσισαν ὀλίγον πρὸ τῆς ἐν Πλαταιαῖς μάχης (479), διότι δὲν ἠδύναντο ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν ὑπέρογκον δύναμιν τοῦ Μαρδονίου· οἱ Ἀθην. καταλιπόντες τὴν χώραν τῶν διεπεραιώθησαν σὺν γυναίξει καὶ τέκνοις εἰς Σαλαμίνα. — παθεῖν, τοῦτο παρὰ τὸ ὑπομείναντας πρὸς ἐντονωτέραν ἔξαρσιν· οὕτω καὶ κατωτέρω τό: τῷ λόγῳ παρὰ τό: εἴποι.—πράξινας ταῦτα, ἐννοεῖ τὴν ἐν Πλαταιαῖς μάχην (479), ἐν ἣ ὁ Ἀθην. κατήγαγον περιφανῆ νίκην.— πάντες, ἄνευ τοῦ μὲν — ὡς καὶ ἀλλαχοῦ —, διότι ἡ ἀντιτιθεμένη ἔννοια ἐπικρατεῖ. — γλίχονται = διακαῶς ἐπιθυμοῦσι. — λέγειν . . . εἰπεῖν, διὰ τοῦ α' ὁ ῥήτωρ παριστᾷ τὴν πρᾶξιν τοῦ λέγειν ἐν τῇ διαρκείᾳ τῆς, διὰ τοῦ β' δηλοῖ τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ λέγειν.—οὐδεὶς εἰπεῖν δεδύνηται, ὁ ἀκροατὴς ἀκούων τοῦτο ἐνδέχεται νὰ ἐρωτήσῃ: «Λοιπὸν σὺ, Δημοσθένης, δύνασαι;» Δι' αὐτὸ ἐπιφέρεται παρενθετικῶς ἡ ἀπόκρισις: διόπερ (= διὰ τοῦτο δὲ βεβαίως) κἀγὼ (ὡς οὐ δυνάμενος) παραλείψω, καὶ μετὰ ταύτην ἡ αἰτία, δι' ἣν ἀδύνατον εἶναι νὰ εἴπῃ τις ἀξίως. — κἀγὼ παραλείψω, παράλειψις. — ἔστι γὰρ κτλ., ὁ ῥήτωρ ἀσμένως ὑπομιμνήσκει τοὺς Ἀθην. τὰ κατορθώματα τῶν προγόνων τῶν, ἕνα παρορμήσῃ αὐτοὺς εἰς ἐπιτέλεσιν ὁμοίων πράξεων. — τᾶκείνων, τίνων; — ἢ ὡς τῷ λόγῳ τις ἂν εἴποι, β' ἕρος τῆς συγκρίσεως = ἢ ὥστε τῷ λόγῳ (τινὰ) ἂν εἰπεῖν = ἢ ὥστε νὰ δύναται τις νὰ εἴπῃ δι' ἀξίου λόγου. — τοὺς δέ . . . προγόνους τοὺς μὲν . . . τοὺς δέ, παραθετικὸς ἐπιμερισμὸς· κατὰ τοῦτον τὸ ἔθλον (τοὺς . . . προγόνους) ἀντὶ νὰ τεθῆ ὁμαλώτερον κατὰ γενκ. μεριστικὴν τίθεται ὁμοιοπτικῶς πρὸς τὰ ἐπιφερόμενα μέρη αὐτοῦ (τοὺς μὲν . . . τοὺς δέ) ἐν τῇ μεταφράσει ἄς ἀποδοθῆ οὕτως: ὡς πρὸς τοὺς προγόνους δ' ὅμως τῶν Θηβ. καὶ Ἀργ.— ἢ: περὶ τῶν προγόνων δ' ὅμως τῶν Θηβ. καὶ Ἀργ.— (εὐρίσκει καὶ ἀκούει ὅτι) ἐκεῖνοι μὲν . . . οὗτοι

δέ.— τοὺς μὲν συστρατεύσαντας τῷ β., ἐννοεῖ τοὺς Θηβαίους· οὗτοι προσχωρήσαντες εἰς τὸν Ξέρξην μετὰ τὴν ἐν Θερμοπύλαις μάχην ὑπεστήριζον αὐτὸν εἰς τὰς ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος ἐπιχειρήσεις του· ἐν τῇ μάχῃ τῶν Πλαταιῶν κατεῖχον τὸ δεξιὸν κέρασ τοῦ Περσικοῦ στρατεύματος.— τοὺς δὲ (δηλ. τοὺς Ἀργεῖους) οὐκ ἐναντιωθέντας (δηλ. αὐτῷ [τῷ βαρβάρῳ]), οἱ Ἀργεῖοι προσκληθέντες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν συμμαχίαν αὐτῶν κατὰ τοῦ Ξέρξου ἠρνήθησαν νὰ πράξωσι τοῦτο, τὸ μὲν διότι τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον ἠμπόδισεν αὐτοὺς εἰς τοῦτο, τὸ δὲ διότι δὲν ἐδόθη αὐτοῖς ἡ ἡγεμονία τοῦ συμμαχικοῦ στρατοῦ, ἣν οὗτοι ἀπήτησαν.

§ 12.

ἀμφοτέρους (δηλ. τοὺς Θηβ. καὶ Ἀργ.), ἡ αἰτιατκ. ὑποκμ. τῶν μετχ. ἀγαπήσοντας... σκεψομένους, αἵτινες εἶναι κτηγρμτκ. ἐξαρτώμενοι ἐκ τοῦ οἶδε· ὡς ἀντικμ. τῆς α' εἶναι τό: τὸ ἴδιον λυσιτελοῦν, τῆς δὲ β' τό: ὅτι κοινῇ συνοίσει τοῖς Ἑλλ.= γνωρίζειε ὅτι καὶ οἱ δύο θὰ προτιμήσωσι τὸ ἴδιον αὐτῶν συμφέρον καὶ δὲν θὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὸ κοινὸν συμφέρον τῶν Ἑλλ.— ἴδιον, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ κοινῇ· ἡ ἀντίθεσις καθίσταται ἐμφαντικωτέρα διὰ τῆς θέσεως τοῦ ἴδιον πρὸ τοῦ: τὸ λυσιτελοῦν.— εἰ ὑμᾶς ἔλοιτο φίλους = ἐὰν προτιμήσῃ ὑμᾶς ὡς φίλους = ἐὰν ἀποκτήσῃ τὴν φιλίαν ὑμῶν.— ἐπὶ τοῖς δικαίοις αἰρήσεσθαι, τὸ ἀπαρμφ. ἐκ τοῦ ἡγεῖτο = ἐνόμιζεν ὅτι... θ' ἀποκτήσῃ αὐτὴν — τὴν φιλίαν — ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ πράττῃ τὰ δίκαια.— εἰ δ' ἐκείνοις πρόσθοιτο (ἀόρ. τοῦ προστίθεμαι ἐσχηματισμένος κατὰ τὰ βαρύτονα· πῶς θὰ ἦτο κατὰ τὰ εἰς -μι;) = ἐὰν δὲ προστεθῇ εἰς ἐκείνους (δηλ. τοὺς Θηβ. καὶ Ἀργ.) = ἐὰν δὲ κάμῃ ἐκείνους φίλους.— συνεργοὺς ἔξειν (ἐκ τοῦ ἡγεῖτο) τῆς αὐτοῦ πλ.= (ὅτι) θὰ ἔχῃ (αὐτοὺς) συμβοηθοὺς (πρὸς ἐπέτελεσιν) τῶν πλεονεκτικῶν του σχεδίων.— διὰ ταῦτ' = διὰ τοῦτο (δηλ. διὰ τὸ ἡγεῖσθαι τὸν Φίλ. ἐπὶ τοῖς δικαίοις αἰρήσεσθαι ὑμᾶς φίλους κτλ.).— καὶ τότε καὶ νῦν αἰρεῖται, παρατηρητέον ὅτι τίθεται ἐνεστῶς χρόνος μετ' ἐπιρρ. διαφόρου χρόνου.— καὶ τότε, ὅτε δηλ. ἀνεμίχθη οὗτος — ὁ Φίλ.— εἰς τὰ ἐν Φωκίδι.— καὶ νῦν, δηλ. μετὰ τὴν εἰρήνην, τὴν συνομολογηθεῖσαν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ὑμῶν.— διὰ ταῦτ'... αἰρεῖται. οὐ γὰρ δὴ κτλ.= διὰ τοῦτο προτιμᾷ ἐκείνους ἀντὶ ὑμῶν καὶ τότε καὶ τώρα καὶ ὄχι

βεβαίως διότι βλέπει ὅτι αὐτοὶ ἔχουσι περισσοτέρας τριήρεις ἀπὸ ὑμᾶς. Οἱ Ἄθην. τότε—κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Δημοσθ.— ἠδύναντο νὰ ἐξεπλίσσωσι περὶ τὰς 300 τριήρεις.— οὐδ' ἐν μὲν τῇ μεσ. . . . εὐρηκεν, τῆς δ(ἐ) ἐπὶ τῇ θ. . . . ἀφέστηκεν, ἢ σύνταξις κατὰ παράταξιν ἀντὶ καθ' ὑπόταξιν = οὐδ' ἐν τῇ μεσογειᾷ . . . εὐρηκώς, τῆς ἐπὶ τῇ θ. . . . ἀφέστηκεν = οὐδὲ διότι, ἐπειδὴ εὔρε (= ἀπέκτησε) σπουδαίαν τινὰ (= τιν') χερσαίαν δύναμιν, παραιτεῖται (= δὲν θέλει) τὴν κυριαρχίαν τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ἐμπορικῶν λιμένων.— οὐδ' ἀμνημονεῖ τοὺς λ. οὐδὲ τὰς ὑπ. = οὐδὲ διότι λησμονεῖ τοὺς λόγους καὶ τὰς ὑποσχέσεις· αὐτὰς τὰς ὑποσχέσεις — ἅς εὐθὺς κατωτέρω ἀναφέρει ὁ Δημοσθ.— δὲν εἶχε δώσει ὁ Φίλ. εἰς τοὺς Ἄθην. κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς μετ' αὐτῶν εἰρήνης—ὡς ὁ ἴδιος ὁ ῥήτωρ ὁμολογεῖ ἐν τῷ περὶ τῆς εἰρ. λόγῳ του § 10 «ταῦτ' οὐτ' οἶδα οὔτε προσδοκῶ» —, ἀλλὰ φίλοι τοῦ Φιλίπ. ἐξυπηρετοῦντες τοὺς σκοποὺς αὐτοῦ ἐν Ἀθήναις.— ἐφ' αἷς (= δι' ὧν) τῆς εἰρήνης ἔτυχεν, ἐνταῦθα ὁ ῥήτωρ διαθρύπτει τὴν ὑπερηφάνειαν τῶν ἀκροατῶν του· παρουσιάζει οὗτος τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης ὡς πράγμα τι διακαῶς ὑπὸ τοῦ Φιλίπ. ποθούμενον (ἔτυχε), ἐν ᾧ—ὡς γνωστὸν—τὴν εἰρήνην ἐπεθύμησαν μᾶλλον οἱ Ἄθην. ἢ ὁ Φίλιππος.

§ 13.

ἀλλὰ ἡ Δία κτλ., ὁ ῥήτωρ εἰσάγει ἐνδεχομένην ἔνστασιν τινος καὶ ἀμέσως ταύτην ἀνασκευάζει (ἀλλὰ τοῦτον κτλ.)· σχῆμα ὑποφορᾶς· πρβλ. καὶ κατωτέρω § 14 «ἀλλ' ἐβιάσθη κτλ.»— εἶποι τις ἂν = ἴσως εἶπη τις.— ὡς πάντα ταῦτ' εἰδὼς = ὡς ἐὰν ἐγνώριζεν βλα ταῦτα (δηλ. τὰ μυστικά σχέδια τοῦ Φιλίπ.).— οὐδ' ὧν ἐγὼ κατηγορῶ = οὐδὲ τούτων ἔνεκα, ἃ ἐγὼ (αὐτοῦ) κατηγορῶ = οὐδὲ δι' ὅσα κατηγορῶ ἐγὼ αὐτόν.— τότε, δηλ. μετὰ τὸ τέλος τοῦ Φωκικοῦ πολέμου.— ταῦτ' ἔπραξε, δηλ. ποῖα; — ἀλλὰ τῷ δικ. τοὺς Θηβ. ἢ ὑμᾶς ἄξ. = ἀλλὰ (διὰ τοῦτο), διότι οἱ Θηβ. ἀπῆτουν δικαιότερα ἀπὸ σᾶς (= διότι αἱ ἀπαιτήσεις τῶν Θηβ. ἦσαν δικαιότεραι ἀπὸ τὰς ἰδικὰς σας). Οἱ Θηβ. ἀπῆτουν ν' ἀποδοθῶσιν αὐτοῖς αἱ Βοιωτικαὶ πόλεις Ὀρχομενὸς καὶ Κορώνεια, ἅς κατὰ τὸν Φωκικὸν πόλεμον κατεῖχον οἱ Φωκεῖς (πρβλ. τὸν περὶ τῆς εἰρ. λόγον § 21 «τῷ τῶν Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν λαβεῖν ἐπιθυμεῖν κτλ.»).—ἀλλὰ τοῦτον καὶ μόνον πάντων τῶν λόγων = ἀλλ' ἀκριβῶς ταύτην μόνην

τὴν δικαιολογίαν ἐξ ἄλλων τῶν ἄλλων (δικαιολογιῶν). — οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ... εἰπεῖν = δὲν ἐπιτρέπεται αὐτὸς νὰ εἴπῃ. — νῦν, ὅτε δηλ. ὁ Φίλ. διατάττει τοὺς Λακεδ. ν' ἀφίνωσι τὴν Μεσσήνην αὐτόνομον. — ὁ γὰρ Μεσσο. κτλ. = πῶς γὰρ ἂν ὁ Μεσσο. Λακεδ. ἀφίεναι κελεύων σκῆψαιτο (τοῦ ῥ. σκῆπτομαι), Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν τότε Θηβ. παραδούς, πεπονηκέναι ταῦτα τῷ νομίζειν δίκαια (ταῦτα) εἶναι; = διότι πῶς δύναται ἐκεῖνος, ὅστις διατάττει τοὺς Λακεδ. ν' ἀφίνωσι τὴν Μεσσο. αὐτόνομον, νὰ προφασισθῇ ὅτι, ὅτε τότε παρέδωκεν εἰς τοὺς Θηβ. τὸν Ὀρχ. καὶ τὴν Κορ., ἔπραξε τοῦτο (τὴν παράδοσιν δηλ. τοῦ Ὀρχ. καὶ τῆς Κορ.), διότι ἐνόμιζεν ὅτι αὕτη — ἢ παράδοσις — στηρίζεται ἐπὶ τοῦ δικαίου; Ἡ ἔννοια: ὁ Φίλ. ἀφ' ἑνὸς μὲν διατάττει τοὺς Λακεδ. ν' ἀφήσωσι τὴν Μεσσήνην αὐτόνομον, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρέδωκε τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κορώνειαν εἰς τοὺς Θηβ. ἐπομένως δὲ δύναται νὰ λεχθῇ περὶ τοῦ Φιλίπ., ὅτι οὗτος ἐκ δικαιοσύνης παρέδωκε τὰς Βοιωτικὰς πόλεις, Ὀρχ. καὶ Κορ., διότι τότε ὤφειλε νὰ πράξῃ τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὴν Μεσσήνην, ν' ἀφήσῃ δηλ. αὐτὴν εἰς τοὺς Λακεδ. καὶ νὰ μὴ ἀπαιτῇ τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς. Πολὺ δὲ περισσότερον ὤφειλε νὰ πράξῃ τοῦτο διὰ τὴν Μεσσήνην ἢ διὰ τὸν Ὀρχ. καὶ τὴν Κορ. καθ' ὅσον ἢ μὲν Μεσσήνη ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν — ἀπὸ 400 περίπου — διετέλει ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Λακεδ. καὶ ὡς ἐκ τούτου οὗτοι εἶχον δικαιώματα ἐπ' αὐτῆς, αἱ δὲ Βοιωτικαὶ πόλεις, Ὀρχ. καὶ Κορ., ὑπῆρξαν πάντοτε ἀνεξάρτητοι καὶ ἐλεύθεροι καὶ ὡς ἐκ τούτου οὐδὲν δικαίωμα εἶχον ἐπ' αὐτῶν οἱ Θηβαῖοι.

§ 14 — 16.

ἀλλ' ἐβιάσθη (= ἐξηναγκάσθη) κτλ., ὑποφορά· πρβλ. § 13 «ἀλλὰ νῆ Δι'» κτλ.· περὶ τοῦ πράγματος πρβλ. λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 22. — τοῦτο γὰρ ἐστ' ὑπόλοιπον = διότι τοῦτο (μόνον) ὑπολείπεται (ἀκόμῃ νὰ εἴπῃ τις). — παρὰ γνώμην = ἄκων (§ 16) = παρὰ τὴν θέλησίν του. — τῶν Θεσσ. ἱπ. καὶ τῶν Θηβ. ὄπλ. ἐν μέσῳ ληφθεῖς = ἐπειδὴ εὐρέθη ἐν μέσῳ τῶν Θεσσ. ἱππέων καὶ τῶν Θηβ. ὀπλιτῶν οἱ Θεσσαλοὶ καὶ Θηβ. ἦσαν σύμμαχοι τοῦ Φιλίπ. καὶ τῇ βοηθείᾳ τούτων ἐπεράτωσεν οὗτος τὸν Φωκικὸν πόλεμον. — συνεχώρησε ταῦτα = παρεχώρησεν (εἰς αὐτοὺς — τοὺς Θηβ. —) ταῦτα (δηλ. τὰς Βοιωτικὰς πόλεις Ὀρχομενὸν καὶ Κορώνειαν). — καλῶς

= ώραία! Είρωνική ἀπόκρισις τοῦ ῥήτορος εἰς τὴν προηγηθεῖσαν ἐνδεχομένην ἔνστασιν. — μέλλειν = ὅτι σκοπεύει. — πρὸς τοὺς Θ. αὐτὸν ὑπόπτως ἔχειν = τοὺς Θηβ. αὐτὸν ὑποπιτεύειν = νὰ ὑποπιτεύῃ αὐτὸς τοὺς Θηβ. = νὰ δυσπιστῆ πρὸς τοὺς Θηβ. οἱ Ἀθην. καὶ οἱ Θηβ. ἔτρεφον πρὸς ἀλλήλους ἄσπονδον μῖσος (πρβλ. λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 15 κ. ἐ.)· ἐπομένως ἂν οἱ Ἀθην. ἤκουον ὅτι οἱ Θηβ. θὰ πάθωσι κακὸν τι, πολὺ θὰ ηὐχαριστοῦντο· διέδιδον ὅθεν τινὲς ὅτι ὁ Φίλ. σκοπεύει νὰ κακοποιήσῃ αὐτούς· τὰς τοιαύτας ὁμως διαδόσεις ἐνήργει αὐτὸς ὁ Φίλ. διὰ τῶν ἐμμίσθων ὀργάνων αὐτοῦ θέλων ν' ἀπατᾷ τοὺς Ἀθην. καὶ ν' ἀποσπᾷ τὴν προσοχὴν αὐτῶν ἀπὸ τῶν μελετωμένων σχεδίων του (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ., § 48 «ὕμῶν δ' οἱ μὲν περιμόντες... φασὶ Φίλιππον πράττειν τὴν Θηβαίων κατάλυσιν...»). — λογοποιοῦσι περιμόντες = περιερχόμενοι (ἀνὰ τὴν ἀγορὰν) διαδίδουσι. — τινὲς, ὑπαινίσσεται ῥήτορας φιλιππίζοντας. — ὡς Ἐλάτειαν τειχιεῖ, ἢ Ἐλάτεια ὀχυρὰ πόλις τῆς Φωκίδος παρὰ τὸν Κηφισόν, ἢ κλεῖς τῆς Βοιωτίας. Μετὰ τὸ τέλος τοῦ Φωκικοῦ πολέμου — τῷ 346 — κατεσχάφη μετ' ἄλλων Βοιωτικῶν πόλεων κατ' ἀπόφασιν τοῦ ἀμφικτυονικοῦ συνεδρίου. Ἡ ἀνοικοδόμησις καὶ ὀχύρωσις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Φιλίπ. θὰ ἔθεωρεῖτο ὡς ἀπειλὴ κατὰ τῶν Θηβαίων. — ὁ δέ, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ φασὶ μὲν. — μέλλει καὶ μελλήσει... δὲ... οὐ μέλλει = ἀναβάλλει καὶ (πάντοτε) θὰ ἀναβάλλῃ... δὲν ἀναβάλλει ὁμως· ὁ ῥήτωρ εἰρωνικῶς ἐπαναλαμβάνει τὴν ἰδίαν λέξιν τῶν φιλιππίζόντων (μέλλειν), ἀλλὰ μὲ ἄλλην σημασίαν, τὴν τοῦ βραδύνειν, ἀναβάλλειν καὶ ὄχι τὴν τοῦ σκοπεύειν. Λογοπαίγνιον. — τοῖς Μεσ. καὶ τοῖς Ἀργ. ἐπὶ τοὺς Λακ. συνεισβάλλειν = μετὰ τῶν Μεσσ. καὶ Ἀργείων νὰ ἐκστρατεύῃ κατὰ τῶν Λακεδ. — ἀλλὰ καὶ ξένους (= ἀλλ' ἤδη καὶ ξένους [= μισθοφόρους])... καὶ χρήματα... καὶ δύναμιν..., πολυσύνδετον, δι' οὗ δηλοῦται ἢ σπουδῆ, μεθ' ἧς πράττει ταῦτα ὁ Φίλ. — εἰσπέμπει καὶ... ἀποστέλλει, δηλ. εἰς τοὺς Μεσσηνίους καὶ Ἀργείους· περὶ τοῦ πράγματος πρβλ. § 9. — αὐτὸς ἐστὶ προσδόκιμος = αὐτὸς προσδοκᾷται (δηλ. ἤξειν εἰς Πελοπόννησον) = αὐτὸς ἀναμένεται νὰ ἔλθῃ εἰς Πελοπόννησον. — τοὺς μὲν ὄντας κτλ., ἢ συνέπεια τῶν φημῶν τῶν λογοποιῶν ἐπιφέρεται ἀσυνδέτως καὶ συμπυκνοῦται ἐπιγραμματικῶς εἰς σαρκαστικὴν ἀντίθεσιν (τοὺς μὲν ὄντας... οὓς δ' ἀπώλεσεν...) = (λοιπὸν) τοὺς μὲν ζῶντας ἐχθροὺς τῶν Θηβ., τοὺς

Λακεδ., διανοεῖται νὰ καταστρέψῃ (= ἀναιρεῖ), τούτους δέ, τοὺς ὁποίους ὁ ἴδιος πρότερον κατέστρεψε, τοὺς Φωκεῖς, διανοεῖται τώρα ν' ἀνορθώσῃ (διὰ τῆς ἀνοικοδομήσεως δηλ. τῆς Ἑλατείας, ἣτις θὰ ἰσοδυναμῇ πρὸς πολιτικὴν ἀναζωογόνησιν τῶν Φωκῶν); Ἡ ἔννοια: ἐν ᾧ σκέπτεται νὰ καταστρέψῃ τοὺς ζῶντας ἐχθροὺς τῶν Θηβ., τοὺς Λακ., εἶναι δυνατόν ποτε νὰ διανοῆται ν' ἀνορθώσῃ τοὺς Φωκεῖς, οὓς κατέστρεψε χάριν τῶν Θηβ.; — ἐγὼ μὲν γάρ... ὁ μὲν ἐνταῦθα ἀνευ ἀνταποδοτικοῦ δέ ὥστε=μὴν=βεβαίως ὁ δὲ γὰρ αἰτιολογεῖ τὴν ἐξῆς νοουμένην πρότασιν: ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ πιστεύσω ταῦτα διότι κτλ... — οὐκ ἂν ἠγοῦμαι κτλ., ὁ ἂν, ὅστις ἐπαναλαμβάνεται κατωτέρω (οὐτ' ἂν...), ἀποδοτέος τῷ ἐναντιοῦσθαι = φρονῶ ὅτι (= κατὰ τὴν γνώμην μου) ὁ Φίλ., ἐὰν ἐξαναγκασθῆς ἐπραξέ παρα τὴν θέλησιν τὰ πρῶτα (δηλ. τὴν παράδοσιν εἰς τοὺς Θηβ. τοῦ Ὀρχομενοῦ καὶ τῆς Κορωνείας) ἢ ἐὰν τώρα ἐδυσπίσται πρὸς τοὺς Θηβαίους, δὲν θὰ ἠναντιοῦτο συνεχῶς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐκείνων (δηλ. κατὰ τῶν Λακ.). Ἡ ἔννοια: κατὰ τὴν γνώμην μου ὁ Φίλ. δὲν θὰ ἠναντιοῦτο μετὰ τσσαύτης ἐπιμονῆς κατὰ τῶν Λακ., τῶν ἐχθρῶν τῶν Θηβ., ἐὰν κατ' ἀρχὰς ἐξαναγκασθῆς παρέδωκεν εἰς τοὺς Θηβ. τὸν Ὀρχομενὸν καὶ τὴν Κορωνείαν ὡσαύτως δὲν θὰ ἠναντιοῦτο κατὰ τῶν Λακ., τῶν ἐχθρῶν τῶν Θηβ., καὶ ἐὰν τώρα οὗτος ἐδυσπίσται πρὸς αὐτούς. — ἀφ' ὧν νῦν ποιεῖ = ἀπὸ τούτων, ἃ νῦν ποιεῖ. — κἀκεῖν' ἐκ πρ. δηλός ἐστι π. = εἶναι φανερός ὅτι καὶ ἐκεῖνα (δηλ. τὰ πρῶτα) ἐπραξεν ἐκουσίως καὶ ἀπὸ σκοποῦ. — ἐκ πάντων δ'... (δηλός ἐστι) πάνθ', ἃ πραγμ. κτλ. = ἐξ ἕλων δὲ εἶναι φανερός ὅτι ἕλα, ὅσα πράττει καὶ ἐνεργεῖ, συστηματικῶς διευθύνει κατὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως. — ἂν τις ὀρθῶς θεωρῇ (= παρατηρῇ, ἐξετάζῃ), ἢ μικρὰ αὕτη παρεμβολή (πρβλ. § 9) χρησιμεύει τὸ μὲν πρὸς διέγερσιν τῆς προσοχῆς τῶν ἀκροατῶν — διότι τίς ἀκροατῆς δὲν θὰ ἐπεθύμει νὰ θεωρῇ ὀρθῶς; — τὸ δὲ πρὸς ἀποχωρισμὸν καὶ ἔξαρσιν τῆς κυρίας ἐννοίας (πάντα... συντάττων), πρὸς ἣν ὁ ῥήτωρ θέλει νὰ στρέψῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν.

§ 17 — 19 προόψεσθαι.

καὶ τοῦτο (δηλ. τὸ συντάττειν πάντα κατὰ τῆς πόλεως) ἔξ ἀνάγκης κτλ., κατ' ἔννοιαν = καὶ εἰς τοῦτο αὐτὸς εἶναι τρόπον τινὰ

ἠναγκασμένος τώρα δὲ τοῦλάχιστον (ὅτε δηλ. προσπαθῶν νὰ καθυποτάξῃ ὑφ' ἑαυτὸν τὴν Ἑλλάδα μεγάλως ἔχει ἀδικήσῃ ἡμᾶς). Ἡ προσθήκη τρόπον τινὰ χρησιμεύει πρὸς μετρίασιν τῆς ἐκφράσεως ἐξ ἀνάγκης, καθ' ὅσον ἐνταῦθα δὲν πρόκειται περὶ ἀνάγκης ἐξωτερικῆς, ἀλλὰ περὶ ἐσωτερικῆς, λογικῆς ἀνάγκης· ἡ ἔννοια: ἐὰν ὁ Φίλ. θέλῃ νὰ ἐνεργῇ συμφώνως πρὸς τὸν σκοπὸν του, ὀφείλει νὰ εἶναι ἐχθρὸς τῶν Ἀθηναίων.— λογίζεσθε (προσπκτκ.) γὰρ=διότι συλλογίσθητε, σκέφθητε (τὰ ἐξῆς).— ἄρχειν βούλεται... ἀδικεῖ κτλ., τὸ ἀσύνδετον ἀφ' ἐνὸς τῶν περιόδων, ἡ συντομία ἀφ' ἐτέρου καὶ ἀπλότης αὐτῶν, προσδίδουσιν εἰς τὸν λόγον ἔμφρασιν, σαφήνειαν καὶ χάριν.— τούτου δ' ἀνταγωνιστὰς μ. ὑπέβληφεν ὑμᾶς=εἰς τοῦτο δὲ (δηλ. εἰς τὸ ἄρχειν) μόνον ὑμᾶς θεωρεῖ (=εὐρίσκει) ἀνταγωνιστὰς.— ἀδικεῖ=(ὡς ἐκ τούτου) ἀδικεῖ (δηλ. ὑμᾶς, ὅπερ νοητέον ἐκ τοῦ ἐπομένου: οἷς γὰρ κτλ.).— πολὺν ἤδη χρόνον, ἦτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 357, ὅτε προσέβαλε τὴν Ἀμφίπολιν μέχρι τοῦ 344, καθ' ὃ ἐξεφωνήθη ὁ παρὼν λόγος.— καὶ τοῦτο, ὅτι δηλ. ἀδικεῖ ὑμᾶς ἐπὶ πολὺν ἤδη χρόνον.— αὐτὸς ἄρ. σύννοιδεν αὐτῶ=αὐτὸς πολὺ καλὰ συναισθάνεται.— οἷς γὰρ οὖσιν κτλ., ἔλξις=τούτοις γὰρ, ἃ ὄντα ὑμέτερα ἔχει, πάντα κτλ.=διότι διὰ τούτων, τὰ ὅποια, ἂν καὶ ἦσαν ἰδικὰ σας, κατέχει, πάντα τὰ ἄλλα ἀσφαλῶς ἔχει εἰς τὴν κατοχὴν του. Ἡ ἔννοια: αἱ ἄρπαγεῖσαι ἀπὸ σας κτήσεις, ἡ Ἀμφίπολις δηλ., Ποτειδαία, Πύδνα, Μεθώνη καὶ ἄλλαι ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ πόλεις (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ. § 4), ἐξασφαλίζουσι πάσας τὰς ὑπολοίπους κτήσεις του.— εἰ γὰρ... προεῖτο (ἀόρ. [ὄριστκ. ἢ εὐκτ.]) τοῦ ῥ. προεῖμαι)... οὐδ' ἂν... ἠγεῖτο = διότι ἐὰν τὴν Ἀμφίπολιν καὶ Ποτειδαίαν ἄφινε (τότε, κατὰ τὴν συνομολόγησιν δηλ. τῆς Φιλοκρατείου εἰρήνης [ἐν ἔτει 346], ὅτε ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων πρέσβειων προετάθη τῷ Φίλ. ν' ἀποδώσῃ τοῖς Ἀθηναίοις τὰς πόλεις αὐτάς) οὐδὲ ἐν τῇ πατρίδι του (δηλ. ἐν τῇ Μακεδονίᾳ) θὰ ἐθεώρει ἑαυτὸν ἀσφαλῆ (=θὰ ἠδύνατο νὰ μένῃ ἀσφαλῶς)· περὶ τῆς Ἀμφιπόλεως καὶ Ποτειδαίας βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 28.— καὶ αὐτὸν ὁ ἐπιβ. κτλ., ἐπεξήγησις τοῦ ἀμφοτέρου=καὶ ὅτι δηλ. αὐτὸς σας ἐπιβουλεύεται καὶ ὅτι σεις ἐννοεῖτε τοῦτο· ἐτέθη δὲ ἡ α' μετχ. κατ' αἰτιατκ. ἀντὶ ὀνομαστ. (καὶ αὐτὸς... ἐπιβουλεύων) τὸ μὲν ἵνα καταστήσῃ ἐμφαντικωτέραν τὴν ἀντίθεσιν πρὸς τὸ ὑμᾶς αἰσθανομένους, τὸ δὲ ἵνα συμφωνήσῃ κατὰ πτώσιν πρὸς τὴν ἐπομένην μετχ. (αἰσθανομένους).— εὖ φρονεῖν

δ' ὑμᾶς ὑπολαμβάνων=ἐπειδὴ δὲ θεωρεῖ ὑμᾶς συνετούς.—δικαίως αὐτὸν μισεῖν (δηλ. ὑμᾶς) νομίζει = πολὺ ὀρθῶς νομίζει ὅτι σεῖς τὸν μισεῖτε· λοιπὸν καὶ αὐτὸς ὁ Φίλ. θὰ ἐθεώρει τοὺς Ἄθην. ἀνοήτους, ἂν οὗτοι δὲν ἐμίσουν αὐτόν. — καὶ παροξύνονται (γ' ἐνικ. πρόσ. πρκμ. τοῦ παροξύνομαι) = καὶ (ὡς ἐκ τούτου) εἶναι ἐξηρηθισμένος, ἐξωργισμένος (καθ' ὑμῶν). Ὁρθὴ ψυχολογικὴ παρατήρησις: ὁ παραμονεύων ἐξοργίζεται ἔτι περισσότερο κατὰ τοῦ θύματός του, ἂν τοῦτο ἐννοήσαν τὴν ἐνέδραν λαμβάνη προφυλακτικὰ μέτρα. — πείσεσθαι τι (δηλ. ὑπ' ὑμῶν) προσδοκῶν, ἂν καιρὸν λάβητε = διότι περιμένει ἀπὸ σᾶς, ἂν εὕρητε εὐκαιρίαν, νὰ πάθῃ κακὸν τι.—ἂν μὴ φθᾶσῃ ποιήσας (τι [κακὸν]) πρότερος, τὸ πρότερος εἰς τὸ φθᾶσῃ πλεοναστικῶς=καθ' ἣν περίπτωσιν δὲν προλάβῃ αὐτὸς νὰ πράξῃ κακὸν τι εἰς σᾶς.—διὰ ταῦτα, ἵνα δηλ. μὴ πάθῃ αὐτὸς κακὸν τι, ἂν δὲν προλάβῃ.—ἐγρήγορεν, ἐφέστηκε, ἐπὶ τῇ π. θεραπεύει, τὸ ἀσύνδετον ἐνταῦθα πρὸς δῆλωσιν τῆς ταραχῆς καὶ ἀνησυχίας, μεθ' ἧς ἐνεργεῖ ὁ Φίλ. = ἐπαγρυπνεῖ, παραμονεύει, περιποιεῖται πρὸς βλάβην τῆς (ἡμετέρας) πόλεως (=ἵνα χρησιμοποίησῃ κατὰ τῆς ἡμετέρας πόλεως). — Πελ. τοὺς ταῦτά βουλ. τούτοις (δηλ. τοῖς Θηβαίοις)=τοὺς θέλοντας ἐκ τῶν Πελοπ. τὰ ἴδια μὲ τούτους, τοὺς Θηβαίους (δηλ. τὴν ὑποστήριξιν τοῦ Φιλίπ. πρὸς ἐπίτευξιν τῶν ἀτομικῶν του συμφερόντων). — οὗς διὰ μὲν πλ. κτλ. = περὶ τῶν ὁποίων νομίζει ὅτι διὰ μὲν τὴν (ὑπ' αὐτοῦ ἱκανοποιηθεῖσαν) πλεονεξίαν τῶν θὰ μένωσιν εὐχαριστημένοι μὲ τὴν παροῦσαν κατάστασιν. Τὴν πλεονεξίαν τῶν μὲν Θηβ. ἱκανοποίησεν ὁ Φίλ. διὰ τῆς παραδόσεως εἰς αὐτοὺς τοῦ Ὁρχομενοῦ, τῆς Κορωνείας καὶ ἄλλων Βοιωτικῶν πόλεων (πρβλ. λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 21), τῶν δὲ ὁμοφρονούντων τοῖς Θηβ. Πελοποννησίων διὰ τῆς ὑποστηρίξεως, ἣν παρέχει εἰς αὐτοὺς κατὰ τῶν Λακεδ.—διὰ δὲ σκαιότητα τρ. κτλ.=διὰ δὲ τὴν ἡλιθιότητά των (ὅτι) οὐδὲν ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβησομένων (ὅτι δηλ. καὶ αὐτοὶ θὰ ὑποταγῶσιν ὑπ' αὐτοῦ—τοῦ Φιλίπ.—) θὰ προῖδωσι. Περὶ τῆς ἡλιθιότητος τῶν Θηβαίων πρβλ. λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 15.

§ 19 καίτοι . . .

καίτοι σωφρονοῦσί γε καὶ μετρίως κτλ.=καὶ ὅμως ἄνθρωποι καὶ ὀλίγον μόνον νοῦν ἔχοντες δύνανται ν' ἀντιληφθῶσι σαφῆ παραδεί-

γματα (τῶν μετὰ ταῦτα συμβησομένων, δηλ. τῶν συνεπειῶν, ἃς θὰ ἔχῃ ἢ μετὰ τοῦ Φιλ. συμμαχία).—καὶ μετρίως, ὁ Δημοσθ. ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπιρρ. διὰ τῆς θέσεως αὐτοῦ μετὰ τὸ σωφρονοῦσί γε, πρὸς δὲ τούτοις καὶ διὰ τοῦ ἐπιδοτικοῦ συνδέσμου καί.—ἔμοιγ' εἰπεῖν συνέβη=τὸ ἔφερον ἢ περίστασις νὰ εἶπω (ποτέ, ὅτε δηλ. μετ' ἄλλων πρέσβων ἐστάλην—κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος ἔτους [ἦτοι τοῦ 344]—εἰς Πελοπ., ἵνα ἀποτρέψω τὰς πελοποννησιακὰς πόλεις ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ Φιλ. συμμαχίας· βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 71).—βέλτιον δ' ἴσως κτλ., ὡς β' ὄρος τῆς συγκρίσεως νοητέον τό: ἢ μὴ εἰρησθαι κατ' ἔννοιαν = καὶ τὰ ὅποια (παραδείγματα) ἴσως καλὸν (ὠφέλιμον) εἶναι νὰ ἔχωσι λεχθῆ καὶ πρὸς ὑμᾶς.

§ 20 — 21.

πῶς γὰρ κτλ., σχῆμα ἀποστροφῆς, καθ' ὃ ὁ ῥήτωρ ἀποστρέφει τὸν λόγον ἀπὸ τῶν ἀχροατῶν τοῦ πρὸς ἄλλα πρόσωπα· τὸ γὰρ ἐπεξηγηματικὸν συναπτέον κατ' ἔννοιαν τῷ ἔφην, τὸ δὲ πῶς τῷ ἐπιρρ. δυσχερῶς = εἶπον δηλαδὴ (τότε): «ὡ ἄνδρες Μεσσήνιοι, μὲ πόσην δυσαρέσκειαν, νομίζετε, (ὅτι) οἱ Ὀλύνθιοι ἤκουον...;»· κατ' ἔννοιαν = μὲ πολὺ μεγάλην δυσαρέσκειαν ἤκουον...· οἱ δ' Ὀλύνθιοι κάτοικοι τῆς Ὀλύνθου, πόλεως τῆς Χαλκιδικῆς ἐπὶ τῆς ΒΔ πλευρᾶς τοῦ Τορωναίου κόλπου (βλ. γεωγρ. πίν.).—εἴ τίς τι λέγοι = ὁσάκις ἔλεγέ τίς τι.—Ἄνθεμοῦντα, πόλιν ἐν Μακεδονίᾳ οὐ μακρὰν τῆς Ὀλύνθου (βλ. γεωγρ. πίν.)· ταύτην παρεχώρησεν ὁ Φίλ. τοῖς Ὀλυνθίοις τῷ 357, θέλων νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν οὐδετερότητα αὐτῶν ἐν τῷ ἀγῶνι, ὃν οὗτος ἀνέλαβε κατὰ τῆς Ἀμφιπόλεως.—αὐτοῖς ἀφίει (πρτκ. τοῦ ἀφίημι) = ἄφινεν εἰς αὐτοὺς (διαμφισθητοῦντας αὐτὸν—τὸν Ἄνθεμοῦντα—ἀπὸ πολλοῦ πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας).—οὐ... ἀντεποιοῦντο = ἐφ' οὐ ἡγερὸν ἀξιώσεις.—οἱ πρότερον Μακ. β. = οἱ πρότεροι βασιλεῖς τῆς Μακεδ.—Ποτειδαίαν, περὶ ταύτης βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 28· ἢ πόλις αὕτη παρεδόθη ὑπὸ τοῦ Φιλ. εἰς τοὺς Ὀλυνθίους ἐν ἔτος μετὰ τὴν εἰς αὐτοὺς παραχώρησιν τοῦ Ἄνθεμοῦντος, ἦτοι τῷ 356.—ἐκβάλλων, δηλ. ἐκ Ποτειδαίας.—καὶ τὴν μὲν ἔχθραν κτλ., ἐξακολουθεῖ ἢ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ὅτε = καὶ (ὅτε οὕτω [διὰ τῆς ἐκδιώξεως δηλ. ἐκ τῆς Ποτειδαίας τῶν ἀποίκων Ἀθην.]) τὴν μὲν ἐκ μέρους ἡμῶν ἔχθραν (=τὸ μῖσος ἡμῶν) ἐκουσίως (=αὐτὸς) εἶχεν

ἐπισύρει καθ' ἑαυτοῦ. — καρποῦσθαι, καθαρῶς τελ. ἀπρμφ. = ἵνα καρπῶνται. — ἄρα προσδοκᾶν αὐτούς, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ οἴεσθε = ἄρα γε, νομίζετε, (ὅτι) αὐτοὶ (δηλ. οἱ Ὀλύμπιοι) ἀνέμενον. — τοιαῦτα πείσεσθαι = νὰ πάθωσι τοιαῦτα (ὁποῖα δηλ. ἔπαθον ἀργότερον, ἦτοι νὰ καταστραφῇ ἡ χώρα των, καὶ αὐτοὶ νὰ πωληθῶσιν ὡς δοῦλοι [πρβλ. κατωτέρω § 21]). — ἡ λέγοντος ἄν τινος πιστεῦσαι οἴεσθε; , τὸ ἄν ἀποδοτέον τῷ πιστεῦσαι, ἡ δὲ μετχ. ὑποθετκ. (= εἰ ἔλεγέ τις) = ἦ, νομίζετε, (ὅτι), ἐάν τις ἔλεγεν (εἰς αὐτοὺς τοῦτο), ἦθελον πιστεύσει; (ὅχι βεβαίως). — ἀλλ' ὅμως = καὶ ὅμως. — μικρὸν χρόνον — πολὺν, τὴν ἄλλοτριάν — τῆς αὐτῶν, ἀντιθέσεις. — μικρὸν χρόνον = ἐπ' ὀλίγον (χρόνον). — τὴν ἄλλοτριάν, δηλ. χώραν ἢ γῆν (ἦτοι τὴν Ποτειδαίαν, τὴν ἀφαιρεθεῖσαν ἀπὸ τοὺς Ἄθην. [§ 20]). — καρποσάμενοι, μετχ. χρονκ. = ἀφ' οὗ ἐκαρπώθησαν = ἀφ' οὗ ὑπήρξαν κύριοι. — πολὺν (= ἐπὶ πολὺν χρόνον), ὁ Δημοσθ. δὲν λέγει πάντα (χρόνον [= διὰ παντός]), διότι δὲν θέλει νὰ παραστήσῃ τὴν δυστυχίαν τῶν Ὀλυμπ. ὡς ἀνεπανόρθωτον (καὶ οὕτω τὴν δύναμιν τοῦ Φιλίπ. ὡς ἀκατάβλητον). — σιέρ., αἰσχροῦς ἐκπεσόντες... κρατηθέντες... πραθέντες, τὸ φοβερὸν τοῦ πράγματός εἰκονίζεται ὅχι μόνον διὰ τοῦ ὁμοιοπλάτου, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐπισωρεύσεως καὶ ἐπαναλήψεως τραχειῶν λέξεων καὶ δυσπροφέρετων. — αἰσχροῦς ἐκπεσόντες, δηλ. ὑπὸ τοῦ Φιλ. = διότι κατὰ τρόπον αἰσχρὸν ἐξεδιώχθησαν (ἐκ ταύτης — τῆς χώρας των —)· τὸ αἰσχροῦς ἐπεξηγεῖται διὰ τῶν ἐπομένων μετχ. — οὗ κρατηθέντες (= νικηθέντες), δηλ. ὑπὸ Φιλίπ. — προδοθέντες ὑπ' ἄλ., ἡ Ὀλυμπιος ἐπεσε διὰ προδοσίας δύο αὐτῆς πολιτῶν, τοῦ Εὐθυκράτους καὶ τοῦ Λασθένους, δεκασθέντων διὰ μακεδονικοῦ χρήματος (ἐν ἔτει 348). — καὶ πραθέντες (= πωληθέντες), καὶ εἰς ταύτην τὴν μετχ. ἀποδοτέον τό: ὑπ' ἀλλήλων μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ὀλύμπου ὁ Εὐθυκράτης ἐγένετο τιμητῆς (= ὥρισε τὴν τιμὴν) τῶν αἰχμαλώτων. — οὐ γὰρ κτλ., γνώμη τοῦ Δημοσθ. = διότι οὐδέποτε εἶναι ἀκίνδονοι εἰς τὰς ἐλευθέρας πολιτείας (= εἰς τὰς δημοκρατίας) αὐταὶ αἱ πολὺ στεναὶ σχέσεις αὐτῶν πρὸς τοὺς τυράννοους. Τὴν αὐτὴν γνώμην ἐκφράζει ὁ ῥήτωρ καὶ ἐν τῷ Α' Ὀλυμπιακῷ § 5 « ὅλως ἄπιστον, οἶμαι, ταῖς πολιτεαῖς ἢ τυραννίς ». — αὐταὶ, ἄς δηλ. καὶ σεῖς, ὦ Μεσσοί, τώρα θέλετε νὰ συνάψητε.

§ 22.

τί δ' οἱ Θετταλοὶ (δηλ. ἔπαθον), κατ' ἔννοιαν = τί δὲ συνέβη μὲ τοὺς Θεσσαλοὺς; — ὅτ' = (οὐχὶ ὅτι, ἀλλ') ὅτε. — αὐτοῖς, δοκ. χαριστική. — τοὺς τυράννους (δηλ. τῶν Φερῶν) ἐξέβαλλε, τὸ 356 καὶ αὖθις τὸ 352· περὶ τοῦ πράγμ. βλ. εἰσαγ. ἐν σελ. 28-29. — καὶ πάλιν, δηλ. ὅτε. — Νίκαιαν, φρούριον τῶν Ἐπικνημιδίων Λοκρῶν εἰς τὰς ὑπωρείας τῆς Οἰτης καὶ πλησίον τῶν Θερμοπυλῶν (βλ. γεωγρ. πίν.)· τοῦτο, ἔχον ὡς ἐκ τῆς ὄχυρας αὐτοῦ θέσεως σπουδαίαν στρατηγικὴν σημασίαν, ἔδωκεν ὁ Φίλ. εἰς τοὺς Θεσσαλοὺς — ἐν ἔτει 346 — θέλων νὰ δείξῃ εἰς αὐτοὺς τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν, ἣν οὗτος ἔχει εἰς τὴν πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν αὐτῶν. — Μαγνησίαν, χώραν τῆς Θεσσαλίας περιλαμβάνουσαν τὴν περιοχὴν τῶν ὀρέων Ὀσσης καὶ Πηλίου (βλ. γεωγρ. πίν.)· καὶ ταύτην — ὡς καὶ τὴν Νίκαιαν — ἔδωκεν ὁ Φίλ. τῷ 346 εἰς τοὺς Θεσσαλοὺς, ἀφ' ὧν αὕτη εἶχεν ἀποστατήσει. — προσδοκᾶν, ἐκ τοῦ οἴεσθε ὡς ὑποκμ. τοῦ ἀπαρμφ. νοητέα ἢ αἰτιατκ. αὐτοὺς (δηλ. τοὺς Θεσσαλοὺς) = νομίζετε ὅτι αὐτοὶ ἀνέμενον. — τὴν καθεστῶσαν νῦν δεκαδαρχίαν ἔσεσθαι παρ' αὐτοῖς = νὰ ἐγκαθιδρυθῇ — τῷ 344 — παρ' αὐτοῖς ἢ νῦν ὑπάρχουσα δεκαρχία (= κυβέρνησις ἀποτελουμένη ἐκ δέκα ἀρχόντων). Ὁ Φίλ. κατέστησε — ὡς φαίνεται ἄλλοθεν [ἐκ τοῦ Γ' κατὰ Φιλ. § 26] — παρὰ τοῖς Θεσσαλοῖς οὐχὶ δεκαδαρχίαν, ἀλλὰ τετραρχίαν· ὁ ῥήτωρ ὁμοῦς ἀγορεύων πρὸ τῶν Μεσσ., παρ' οἷς οἱ Λακεδ. ἄλλοτε εἶχον ἐγκαθιδρῦσαι δεκαδαρχίαν, σκοπίμως μετεχειρίσθη ἐνταῦθα· ταύτην τὴν παρὰ τοῖς Μεσσηνίοις — καθὼς καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἔχθροῖς τῆς Σπάρτης — πολὺ γνωστὴν καὶ μισητὴν λέξιν (δεκαδαρχίαν), ἵνα σαφεστέραν καταστήσῃ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν Θεσσαλῶν, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἵνα ὑποδείξῃ τοῖς Μεσσ., ὅτι καὶ αὐτοὶ τὰ αὐτὰ θὰ ὑποστῶσι νῦν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου — ὅποια καὶ πρότερον ὑπέστησαν ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων — ἐὰν δώσωσι πίστιν εἰς τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ. — ἢ τὸν τὴν πυλαίαν ἀπ. κτλ., πυλαία ἐνταῦθα = (οὐχὶ ἢ φθινοπωρινὴ συνεδρία τῶν Ἀμφικτυόνων ἐν Ἀνθήλῃ παρὰ τὰς Πύλας, ἀλλὰ) τὸ δικαίωμα τῆς συμμετοχῆς ἐν τῷ ἀμφικτυονικῷ συνεδρίῳ· τὸ δὲ ἀπρμφ. παραιρησέσθαι ἔξαρτ. ἐκ τοῦ προσδοκᾶν, ὅπερ ἐκ τοῦ οἴεσθε = ἢ (ἀνέμενον) αὐτός, ὅστις ἀπέδωκεν εἰς αὐτοὺς — ἐν ἔτει 346 — τὸ δικαίωμα τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν ἐν τῷ ἀμφι-

κτυονικῆ συνεδρίῳ, αὐτὸς ὁ ἴδιος ν' ἀφαιρέσῃ — βραδύτερον — τὰς ἰδίας αὐτῶν προσόδους (ἦται τοὺς φόρους τοὺς προερχομένους ἐκ τῶν λιμένων καὶ ἀγορῶν); Οἱ Θεσσαλοὶ ἀπὸ πολλοῦ — ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς ἀμφικτυονίας, τοῦ θρησκευτικοῦ δηλ. καὶ πολιτικοῦ συνδέσμου τῶν περὶ τὴν Οἴτην οἰκούντων λαῶν — εἶχον ἔδραν καὶ ψῆφρον ἐν τῇ ἀμφικτυονικῇ συνεδρίῳ· τῶν προνομίων ὅμως τούτων ἐστερήθησαν βραδύτερον ὑπὸ τῶν Φωκέων καὶ πρὸς ἐπανάκτησιν αὐτῶν συνεμάχησαν μετὰ τοῦ Φιλίπ. πρὸς πόλεμον κατὰ τῶν γειτόνων τῶν πρβλ. λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 23. — οὐκ ἔστι ταῦτα, κατ' ἔννοιαν = ὄχι, βεβαίως ὄχι. — ἀλλὰ μὴν = ἀλλ' ὅμως (§ 21). — καὶ πᾶσιν ἔστιν εἰδέναι, κατ' ἔννοιαν = καθὼς πᾶς τις δύναται νὰ μάθῃ.

§ 23 — 25.

ὕμεις δὲ... διδόντα κτλ., παρατηρητέα ἐν ταύτῃ τῇ περιόδῳ α') ἢ ἀντίθεσις διδόντα μὲν... ἐξηπατηκότα δέ... , καὶ β') ἢ συνωνυμία ἐξηπατηκότα καὶ παρακεκρουμένον (τοῦ β. παρακρούομαι, ὅπερ κυρίως = κτυπῶ ὀλίγον τὴν ζυγαριὰ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος [πλαγιῶς] καὶ οὕτως ἐξαπατῶ εἰς τὸ ζύγι· εἶτα = ἀποπλανῶ, ἐξαπατῶ)· αἰ μετχ. διδόντα καὶ ὑπισχνούμενον κτγρμκ. ἐξαρτῶμεναι ἐκ τοῦ θεωρεῖτε, ὅπερ ὀριστικῆς ἐγκλίσεως· ὡσαύτως καὶ αἰ μετχ. ἐξηπατηκότα καὶ παρακεκρουμένον, αἵτινες ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ ἰδεῖν· τοῦτο δὲ ἐκ τοῦ ἀπεύχεσθε, ὅπερ προστακτ. ἐγκλίσεως· κατ' ἔννοιαν = σεῖς δὲ τὰς μὲν δωρεὰς καὶ ὑποσχέσεις τοῦ Φιλίπ. (ὅς δηλ. παρέχει εἰς ὑμᾶς νῦν ὁ Φίλ. [πρβλ. § 15]) παρατηρεῖτε τῶρα (= ἤδη), εὐχεσθε δέ, ἂν εἰσθε συνεταιί, νὰ μὴ ἴδῃτε τὰς δολιότητας καὶ τὰς ἀπάτας αὐτοῦ. — ἔστι τοίνυν κτλ., παρατηρητέον ὅτι ὁ ῥήτωρ τὴν κυρίαν ἔννοιαν· λοιπὸν σεῖς κατὰ τῆς δολιότητος καὶ ἀπάτης τοῦ Φιλίπ. ὀχυρώθητε διὰ τῆς ἀπιστίας (= τῆς δυσπιστίας), δὲν ἐπιφέρει· εὐθύς, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον καταλήγει εἰς αὐτήν· κατὰ πρῶτον ὀνομάζει ἄλλα φυλακτήρια καὶ χαρακτηρίζει αὐτά· κατόπιν ἀναφέρει τὰ πλεονεκτήματα, τὰ ὅποια ἔχει ἐν κοινὸν φυλακτήριον, καὶ μετὰ τὴν ἐρώτησιν· τί οὖν ἔστι τοῦτο; ὀνομάζει τέλος αὐτό· ἀπιστία. Οὕτω διατυπώσας τὴν κυρίαν ἔννοιαν κατορθοῖ ὁ ῥήτωρ τὸ μὲν ν' ἀναπτύξῃ αὐτὴν ἐκτενῶς καὶ ἐμφαντικῶς, τὸ δὲ νὰ κρατήσῃ ἀδιάπτωτον τὴν προσοχὴν τῶν ἀκροατῶν εἰς αὐτήν. — ἔστι τοίνυν... παντοδαπὰ εὐρημένα (=

εὐρήματα) ταῖς πόλεσι πρὸς φυλ. καὶ σωτ. = βεβαίως (=τοίνυν) ὑπάρχουσι παντὸς εἶδους ἐπινοήματα πρὸς προστασίαν καὶ ἄμυναν τῶν πόλεων. — οἶον = παραδείγματος χάριν. — καὶ τᾶλλ', ὅσα τοιαῦτα (δηλ. ἐστί), κατ' ἔννοιαν = καὶ ἄλλα παρόμοια. — καὶ ταῦτα μὲν ἐστὶν ἅπαντα χειροποίητα, παρατηρητέος ὁ ὁμαλὸς καὶ γλυκὺς ἦχος τῶν λέξεων. — χειροποίητα = κατεσκευασμένα δι' ἀνθρωπίνης χειρὸς (καὶ ὡς ἐκ τούτου φθαρτά): ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸ ἢ φύσις. — καὶ δαπάνης προσδεῖται = καὶ ἀπαιτοῦσι προσέτι (ἐκτὸς δηλ. τοῦ ὅτι εἶναι ἔργα ἀνθρώπινα) δαπάνην. — ἐν δέ τι = ἐν δὲ μοναδικόν. — κοινόν, οὕτως ὥστε πᾶς νὰ δύναται νὰ ἔχη αὐτό, καὶ μάλιστα ἄνευ δαπάνης: ἀντιτίθεται πρὸς τὸ δαπάνης προσδεῖται. — ἢ φύσις τῶν εὐ φρονούντων ἐν αὐτῇ κέχτ. = οἱ συνετοὶ ἄνθρωποι ἐκ φύσεως ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς. — φυλακτῆριον, ἢ ἐν τέλει τῆς προτάσεως θέσις τῆς λέξεως ἐξαιρεῖ τὴν ἔννοιαν αὐτῆς. — ἀγαθὸν = ὠφέλιμον. — τοῖς πλήθεσι πρὸς τοὺς τυρ. = εἰς τοὺς ἐλευθέρους λαοὺς ἀπέναντι τῶν τυράννων. — τί οὖν ἐστὶ τοῦτο; , πρβλ. ἀνωτέρω § 7. — τ α ὕ τ η ν φυλάττετε, τ α ὕ τ ης ἀντέχεσθε (= ἀπὸ ταύτης [ὡς ἀπὸ ἀγκύρας σωτηρίας] στερρῶς νὰ κρατήσθε = μὲ ταύτην νὰ προφυλάττησθε): ἂν τ α ὕ τ η ν σφίζετε (= διαφυλάττειτε), καθὼς ἐμφαντικῶς ἀνεπτύχθη ἢ προηγουμένη ἔννοια: ἀπιστία, οὕτω καὶ ἢ μετὰ ταύτης συνημμένη ἔννοια τῶν προτροπῶν ἐπαναφορᾶς καὶ τοῦ πολυπτώτου, ἦτοι διὰ τῆς ἐπαναλήψεως κατὰ διάφορον πτώσει τῆς ἀντωνυμίας, τῆς ἀντικαθιστώσεως τὴν κυρίαν ἔννοιαν (ἀπιστία), καὶ διὰ τοῦ ἀσυνδέτου. — οὐδὲν μὴ δεινὸν πάθητε = οὐ (φόβος ἐστὶ) μὴ δεινόν τι πάθητε, κατ' ἔννοιαν = οὐδὲν κακὸν θὰ πάθητε. — ζητεῖτε, ἔφην, τοῦτο τὸ ἔφην ἢ ἔφην ἐγὼ ὁ Δημοσθ. ἐπαναλαμβάνει ἐν ταύτῃ τῇ σχετικῶς βραχεῖᾳ περικοπῇ τοῦ πελοποννησιακοῦ τοῦ λόγου (§ 20-25) ἐπτάκις, καὶ δὴ πεντάκις μετὰ τὰς λέξεις οἴεσθε, ὑμεῖς, ζητεῖτε, φυλάξεσθε, τὸ μὲν ἵνα ἀποφύγη ἐνταῦθα πᾶσαν ἀμφιβολίαν, δυναμένην νὰ προκύψῃ ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα, πρὸς ἃ ἀπευθύνεται ὁ ῥήτωρ, ἵνα μὴ δηλ. νομισθῇ ὅτι διὰ τῶν λέξεων οἴεσθε, ὑμεῖς κτλ. ἀπευθύνεται πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, — ἐν φ' δι' αὐτῶν ἀπευθύνεται πρὸς τίνεσ; — τὸ δὲ καὶ ἵνα ἐξάρῃ ταύτας τὰς λέξεις. — εἶτα, ἐν ἀρχῇ ἐρωτήσεως πρὸς δῆλωσιν θαυμασμοῦ, ἀγανακτήσεως καὶ τῶν ὁμοίων = καὶ

ἔπειτα . . . ; = καὶ λοιπόν . . . ; = πῶς . . . ; — Φιλ. ἄλλοτε. ταύτη (δηλ. τῇ ἐλευθερίᾳ) καὶ τὰς προσηγορίας ἔχ., κατ' ἔννοιαν = ὅτι (ὄχι μόνον τὰ φρονήματα, ἀλλὰ) καὶ οἱ τίτλοι τοῦ Φιλ. (βασιλεὺς - τύραννος) ὅλως ἀντίκειται πρὸς ταύτην (τὴν ἐλευθερίαν). — βασιλεὺς καὶ τύραννος κτλ., ἐκάστη ἔννοια ταύτης τῆς γνώμης ἐκφέρεται διὰ δύο λέξεων (βασιλεὺς—τύραννος, ἐχθρὸς—ἐναντίος, ἐλευθερία—νόμοις). — ἄλλως=πᾶς ἀνεξαίρετως· ἐν τῇ μεταφράσει ἄς προταχθῆ τοῦ βασιλεὺς . . . — νόμοις, τοῖς ὑπάρχουσι μόνον ἐν ἐλευθέραις πολιτείαις· ὁ τύραννος οὐδένα τοιοῦτον νόμον ἀναγνωρίζει· ἢ θέλησίς του μόνον εἶναι νόμος. — οὐ φυλάξεσθ' . . . ;, ἐντονωτέρα ἢ προτροπὴ γίνεται ἐκφραζομένη οὕτω παρὰ ἐὰν ἐξεφράζετο διὰ προστακτικῆς: φυλάξασθε οὖν. — ὅπως . . . μὴ δεσπότην εὗρητε, πλαγία ἐρωτημτκ. πρότασις= πῶς νὰ μὴ εὗρητε τύραννον. — πολέμου ζητοῦντες ἀπαλ.= μὲ τὸ νὰ ζητήτε ν' ἀπαλλαγῆτε ἐνὸς πολέμου· πόλεμον δ' ἔννοεῖ ἐνταῦθα τὸν κατὰ τῶν Λακεδ., δι' ὃν καὶ ἐπιζητοῦσιν οἱ Μεσσ. καὶ Ἀργ. τὴν μετὰ τοῦ Φιλ. συμμαχίαν.

§ 26 — 27.

ἀκούσαντες, μετχ. ἐνδοτικ. — καὶ θορυβοῦντες, ἢ μετχ. αὕτη προσδιορίζει τροπικῶς τὴν προηγούμενην = καὶ μάλιστα μὲ θορυβῶδη ἐπιδοκιμαστικὴν δῆλωσιν. — ὡς ὀρθῶς λέγεται (δηλ. ὑπ' ἐμοῦ), ἐκ τοῦ θορυβοῦντες, ἐν ᾧ περιέχεται ἔννοια λεκτικῆ. — καὶ πολλοὺς ἑτέρους λόγους, δηλ. ἀκούσαντες. — παρὰ τῶν πρέσβων, δηλ. τῶν μετὰ τοῦ Δημοσθ. σταλέντων εἰς Πελοπ. — καὶ παρόντος ἐμοῦ = καὶ ὅτε ἐγὼ ἦμην παρῶν = καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ μου. — καὶ πάλιν ὕστερον, μετὰ τὴν ἐκ Μεσσήνης δηλ. ἀναχώρησιν τοῦ Δημοσθ., ὅστις τότε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα μετέβη καὶ εἰς ἄλλας πόλεις τῆς Πελοπον. διὰ τὸν αὐτὸν σκοπόν, ἵνα δηλ. ἀποτρέψῃ αὐτὰς ἀπὸ τῆς μετὰ τοῦ Φιλ. συμμαχίας. — ὡς ἔοικεν, οὐδὲν μᾶλλον κτλ., τὸ ὡς ἔοικεν συναπτεόν τῷ ἀποσχίσονται· τὸ δὲ οὐδὲν μᾶλλον, κυρίως = οὐδὲ ὅλως περισσότερον (παρὰ ἐὰν δὲν ἦκουσιν ταῦτα). εἶτα κατ' ἔννοιαν= ὅμως δὲν (ὡς ἀπόδοσις τοῦ: [καίπερ] ἀκούσαντες) . . . = ὅμως, καθὼς φαίνεται, δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ τῆς φιλίας τοῦ Φιλ. . . . = δὲν θ' ἀποκρούσωσι τὴν φιλίαν τοῦ Φιλ. καὶ τὰς ὑποσχέσεις αὐτοῦ. — ἄτοπον = παράδοξον· τὸ μετὰ τοῦτο εἰ

σχεδόν = ὅτι· πρβλ. § 6 «εἴ τις... θαρρεῖ... θ α υ μ ἄ ζ ω». — παρ' ἅ (=παρὰ ταῦτα, ἅ) τῷ λογ. βέλτισθ' ὁμῶσι=παρὰ ταῦτα, τὰ ὅποια, ὅταν σκέπτονται (= τῷ λογισμῷ), ἀναγνωρίζουσιν ὡς ἄριστα. — ἀλλ' ὑμεῖς... λήσετε, καταλείπει ὁ ῥήτωρ τὴν διὰ τοῦ ἄτοπον εἰ ἀρξαμένην σύνταξιν, ἵνα ἀπ' εὐθείας ἀποταθῆ πρὸς τοὺς Ἰσθμιοὺς. — οἱ καὶ συνιέντες (τοῦ ῥ. συνίημι) αὐτοὶ καὶ τῶν λεγόντων ἀκούοντες ἡμῶν = οἵτινες καὶ ἐξ ἑαυτῶν (= ἐξ ἰδίας πείρας) γνωρίζετε καὶ ἀκούετε ἡμᾶς — τοὺς ῥήτορας —, οἵτινες (σᾶς) λέγομεν. — ὡς ἐπιβουλεύεσθε (παθτικ.) = ὅτι ἀπειλεῖσθε (ὕπο τίνας;). — ὡς περιστοιχίξεσθε = ὅτι περικυκλώνεσθε ὡς διὰ δικτύων· ἡ μεταφορὰ ἐκ τῶν κυνηγῶν, οἵτινες στήνουσι κύκλῳ ξύλα (στοίχους) κατὰ σειράν, ἐφ' ὧν ἐξαπλοῦσι τὰ δίκτυα, ἵνα ἐμπίπτωσιν ἐν αὐτοῖς τὰ θηρία· ἡ μεταφορὰ καθιστᾷ σαφεστέραν τὴν ἔννοιαν τοῦ προηγούμενου ἐπιβουλεύεσθε. — ἐκ τοῦ μηδὲν ἤδη ποιεῖν = ὅτι (= διότι) οὐδὲν ἤδη ποιεῖτε = ἔνεκα τῆς νῦν ἀπραξίας σας. — λήσεθ' (τοῦ ῥ. λανθάνω)... πάνθ' ὑπομείναντες = χωρὶς νὰ τὸ ἐννοήσητε θὰ ὑπομείνητε τὰ πάντα, δηλ. τὰ ἀσχεῖστα. — καὶ οὐ τοῦτ' ἔστιν ἄτοπον... πάνθ' ὑπομείναντες, ἡ ἔννοια: δὲν εἶναι παράδοξον, ἂν οἱ Μεσσηνιοὶ καὶ τινες τῶν Πελοπ. καίπερ ἀναγνωρίζοντες τὴν ὀρθότητα τῶν λόγων μου δὲν ἀποκρούσωσι τὴν φιλίαν καὶ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Φιλ.: διότι οὗτοι δὲν γνωρίζουσιν ἐξ ἰδίας πείρας τὴν δολίαν πολιτικὴν αὐτοῦ· τὴν μανθάνουσι παρ' ἑμοῦ· παράδοξον ὅμως εἶναι, ἂν σεῖς, ὦ Ἰσθμιοί, οἵτινες γνωρίζετε καλῶς αὐτὴν καὶ ἐξ ἰδίας πείρας καὶ παρ' ἡμῶν τῶν ῥητόρων, δὲν θελήσητε νὰ ὀχυρωθῆτε κατὰ τῶν μηχανορραφῶν τοῦ Φιλ. — οὕτως ἡ παρατιχ' κτλ. = τόσῃ μεγαλυτέραν ἰσχὺν (= τόσῃ περισσότερον θέλγητρον) ἔχει ἡ παρούσα στιγμαία ἡδονὴ καὶ ἀνάπαυσις ἀπὸ ἐκεῖνο, τὸ ὅποιον ὕστερόν ποτε (= ἐν βραδυτέρῳ μέλλοντι) μέλλει νὰ ὠφελήσῃ.

§ 28 — λέξω.

περὶ... τῶν ὑμῖν πρακτικῶν = περὶ τούτων, ἅ ὑμῖν πρακτέα ἔστι = περὶ τούτων, τὰ ὅποια σεῖς πρέπει νὰ πράξητε = περὶ τῶν μέτρων, τὰ ὅποια σεῖς πρέπει νὰ λάβητε (κατὰ τοῦ Φιλίπ.). — καθ' ὑμᾶς αὐτοὺς ὕστερον βουλεύεσθε = μόνοι σας θὰ σκεφθῆτε ὕστερον (δηλ. μετὰ τὴν ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἀποχώρησιν ἢ — πιθανώτερον —

μετὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχώρησιν τῶν πρέσβειων τοῦ Φιλίπ. καὶ τῶν Πελοπον.). — ἃ δὲ νῦν ἀποκρινάμενοι, τὰ δέοντ' ἂν εἴητ' ἐφ. = ποῖα δὲ νῦν, ἐὰν ἀποκριθῆτε, ὀρθῶς ἠθέλετε ἀποφασίσει' κατ' ἔννοιαν = ποῖαν δὲ ἀπόκρισιν τώρα ὀφείλετε νὰ δώσῃτε (εἰς τοὺς πρέσβεις), ἵνα φαίνησθε ὅτι ὀρθῶς ἀπεφασίσατε· ἢ = ποῖαν προσήκουσαν ἀπόκρισιν τώρα ὀφείλετε νὰ ἀποφασίσῃτε. — ταῦτ' ἤδη λέξω = εὐθύς θὰ σὰς εἴπω. — ἀπόκρισις, τὸ σχέδιον τῆς ἀποκρίσεως, ὅπερ ὁ ῥήτωρ παρέδωκε τῇ γραμματεῖ πρὸς ἀνάγνωσιν ἢ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀνέγνωσε, λείπει ἐν τῇ λόγῳ· κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἢ ἀπόκρισις θὰ εἶχεν ὡς ἐξῆς: οἱ Ἀθην. θεωροῦσι καθήκοντων νὰ προστατεύσωσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεξαρτησίαν πάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ ν' ἀποκρούσωσιν ἐνόπλιως πᾶσαν ξένην ἀνάμιξιν. Ἐὰν δὲ ὁ Φίλιπ. παραπονήται, ὅτι οἱ Ἀθην. κατηγοροῦσιν αὐτὸν εἰς τοὺς Ἑλλ. ὡς μὴ ἐκτελέσαντα τὰς ὑποσχέσεις του τὰς δοθείσας κατὰ τὴν συνομολόγησιν τῆς εἰρήνης, ἀδίκως παραπονεῖται· τὰ παράπονά του ὀφείλει νὰ στρέψῃ οὗτος κατ' ἐκείνων, οἵτινες ἐκόμισαν τὰς ὑποσχέσεις καὶ ἔπεισαν δι' αὐτῶν τὸν δῆμον νὰ δεχθῇ τὴν εἰρήνην.

§ 28 ἦν μὲν — 29 τὰ τότε λεγόμενα.

ἦν μὲν οὖν δίκαιον... καλεῖν (δηλ. ὑμᾶς) = βεβαίως ἦτο δίκαιον νὰ καλῆτε (διὰ νὰ εἴπωσιν εἰς ὑμᾶς, τί πρέπει ν' ἀπαντήσῃτε εἰς τοὺς πρέσβεις τοῦ Φιλίπ.)· ἐνταῦθα ὁ παρατκ. τῆς ἀπροσώπου ἐκφράσεως δίκαιον ἦν μετ' ἀπρμφ. (καλεῖν) δηλοῖ ὡς ἀπραγματοποιήτον τὴν διὰ τοῦ ἀπρμφ. ἐκδηλουμένην πράξιν· ἂν ὁ παρατκ. (δίκαιον ἦν) ἦτο μετὰ τοῦ ἂν, τί θὰ ἐδήλου; — τοὺς ἐνεγκόντας τὰς ὑποσχ. = τοὺς κομίσαντας τὰς ὑποσχέσεις (τοῦ Φιλίπ.) νοοῦνται οἱ ὑποκριταὶ Ἀριστόδημος καὶ Νεοπτόλεμος, ὡσαύτως δὲ καὶ ὁ Κτησιφῶν, οἵτινες ἐκόμισαν παρὰ τοῦ Φιλίππου πρὸς τοὺς Ἀθην. τὰς πρώτας φιλικὰς διαβεβαιώσεις αὐτοῦ καὶ ἐνήργησαν παρ' αὐτοῖς νὰ σταλῇ πρὸς τὸν Φίλιπ. πρεσβεῖα περὶ εἰρήνης (πρβλ. λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 6 καὶ εἰσαγ. ἐν σελ. 37). — ἐφ' αἷς = δι' ὧν (πρβλ. § 15). — τὴν εἰρήνην = τὴν γνωστὴν εἰρήνην (δηλ.·). — οὔτε γὰρ κτλ. = διότι οὔτε ἐγὼ αὐτὸς θὰ ἐδεχόμεν ποτὲ ν' ἀποτελέσω μέλος τῶν (πρὸς τὸν Φίλιπ.) πρεσβειῶν (εἰ δηλ. τοιαῦτα πράξιν τυχόντ' εἰρήνης Φίλιπ. φόμην)· πρὸς τὸν Φίλιπ. ἀπεστά-

λησαν δύο πρεσβείαι τῶν Ἀθηναίων ἢ πρώτη τούτων ἐστάλη, ἵνα παρασκευάσῃ τὰ πράγματα πρὸς συνομολόγησιν εἰρήνης καὶ συμμαχίας μετὰ τοῦ Φιλίπ., ἢ δὲ δευτέρα, ἵνα ἐπικυρωθῇ ἢ συνθήκη διὰ τῆς ὀρκωμοσίας τοῦ βασιλέως· εἰς ἀμφοτέρας τὰς πρεσβείας ἔλαβε μέρος ὁ Δημοσθ. — οὐτ' ἂν ὑμεῖς... ἐπαύσασθε πολ. = οὐτε σεῖς θὰ ἐπαύετε (ποτέ) τὸν (κατὰ τοῦ Φιλίπ.) πόλεμον. — οἶδ' ὅτι = βεβαίως· τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχει καὶ κατωτέρω § 30.— τοιαῦτα, ὅποια δηλ. βλέπετε ἐπὶ τῶν ἡμερῶν σας. — πράξειν, ἐκ τοῦ ᾤεσθε. — τυχόντ(α) εἰρήνης = μετὰ τὴν παρασχεθεῖσαν εἰς αὐτὸν εἰρήνην (περὶ τῆς ἐκφράσεως πρβλ. § 12 « τῆς εἰρήνης ἔτυχεν »). — ἦν πολὺ κτλ. = ἂ τότε (δηλ. τότε;) ἐλέγετο, πολὺ ἀφεισηκότα ἦν (= πολὺ ἀφειστήκει [= ἦσαν ἐντελῶς διαφορά]) τούτων (δηλ. τῶν νῦνπραττομένων [ὑπὸ τοῦ Φιλίπ.]).

§ 29 καὶ πάλιν — 31 ὑπήχθητε.

καὶ πάλιν [γ' ἐτέρους καλεῖν, τὸ ἀπρμφ. ἐκ τοῦ δίκαιον ἦν = ἀκόμη καὶ ἄλλους πρὸς τούτοις ἦτο δίκαιον νὰ καλῆτε (πρὸς τίνα σκοπόν;)]. — τοὺς, ὅτ' ἐγὼ κτλ., τὸ ἄρθρον (τοὺς) συναπτεόν τῷ λέγοντας (σχῆμα ὑπερβατὸν) = ἐκείνους, οἵτινες, ὅτε ἐγὼ μετὰ τὴν συνομολόγησιν πλέον τῆς εἰρήνης ἐπέστρεψα ἐκ τῆς δευτέρας πρεσβείας, τῆς σταλείσης πρὸς ἀποδοχὴν τοῦ ὄρκου (τοῦ βασιλέως), καὶ ἐνόησας, ὅτι ἢ πόλις ἡμῶν ἐξηπατάτο, προέλεγον καὶ ἐνόρκως διεβεβαίουν (τοῦτο [δηλ.;]) . . . , ἔλεγον· ἐννοοῦνται οἱ συμπρεσβευταὶ τοῦ Δημοσθ., ἰδίᾳ ὁ Αἰσχίνης καὶ ὁ Φιλοκράτης (πρβλ. καὶ προηγούμενον λόγον § 10). — ἀπὸ τῆς ὑστερας πρεσβείας . . . , περὶ τῶν δύο πρεσβειῶν τῶν σταλεισῶν πρὸς Φίλιπ. βλ. ἀνωτέρω. — οὐκ εἶων, πρατκ. ἀποπειρατκ. = προσεπάθουν ν' ἀποτρέψω (ὑμᾶς). — προσέσθαι Πύλας οὐδὲ Φωκ. = (ἀπὸ τοῦ) νὰ ἐγκαταλίπητε τὰς Θερμοπύλας καὶ τοὺς Φωκεῖς. — ὡς ἐγὼ μὲν ὕδωρ πίνων κτλ., ἀντικεῖμ. τοῦ λέγοντας = ὅτι ἐγὼ μὲν ὡς ὑδροπότης φυσικᾶ εἶμαι ἄνθρωπος κἄπως (= τίς) δύστροπος καὶ ἰδιότροπος· τὴν νηφαλιότητα τοῦ Δημοσθ. ἐπαινεῖ καὶ ὁ Πλούταρχος καὶ ὁ Λουκιανός· οἱ παλαιοὶ δ' ὁμοῦς τοὺς ῥήτορας καὶ ποιητάς, τοὺς μὴ ἐξεγείροντας τὴν φαντασίαν αὐτῶν διὰ τοῦ οἴνου, ἐθεώρουν ἀμβλεῖς τὸν νοῦν καὶ ἀνοήτους· πρβλ. Ἀθῆν. I, 44, α· ἐνιοὶ δὲ ὕδωρ πίνοντες εἴσ' ἀβέλτεροι — τὸ ἀρχαῖον λόγιον

τοῦ ποιητοῦ Κρατίνου: ὕδωρ πίνων χρηστὸν οὐδὲν ἂν τέκοις —
Horat. Epist. 1, 19, 2:

Nulla placere diu nec vivere carmina possunt,
quae scribuntur aquae potioribus.—

Φίλιππος δ' κτλ., ἐξακολουθεῖ ἢ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ ὡς=ὁ δὲ Φίλ.
στι, εὐθύς ὡς διέλθη (διὰ τῶν Θερμοπυλῶν), θὰ ἐκπληρώσῃ ὄλας
τὰς εὐχὰς σας.—καί... καί... δὲ... δὲ... δὲ... καί, πολυσύνδετον.—
Θεσπιάς καὶ Πλαταιᾶς τειχιεῖ (=θὰ περιβάλλῃ διὰ τειχῶν), ἀμφό-
τεροι αὐταὶ αἱ πόλεις ἀποστατήσασαι ἀπὸ τῶν Θηβ. ἐτιμωρήθη-
σαν ὑπ' αὐτῶν καὶ κατεστράφησαν ἐν ἔτει 373· ἢ ἀνοικοδόμησις
καὶ ὀχύρωσις αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Φιλίπ. θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ἐχθρότης
αὐτοῦ κατὰ τῶν Θηβ. (πρβλ. προηγούμενον λόγον § 10). — Θηβ.
παύσει τῆς ὕβρεως (=τῆς ὑπεροψίας), πρβλ. προηγούμενον λόγον
§ 10. — Χερρόνησον... διορύξει, ἢ Θρακικὴ Χερρόνησος (βλ.
γεωγρ. πίν.) συνδέεται μετὰ τῆς στερεᾶς δι' ἰσθμοῦ· ὡς ἐκ τού-
του οἱ Θραῖκες συχνάκις εἰσέβαλλον εἰς τὴν Χερρόνησον καὶ ἔβλα-
πτον τοὺς ἐν αὐτῇ οἰκοῦντας Ἀθηναίους ἀποίκους· πρὸς ἐξασφάλι-
σιν τῶν Ἀθην. ἀποίκων ἀπὸ τοιούτων εἰσβολῶν ὁ Φίλ.—κατὰ τοὺς
λόγους τῶν πρέσβων — ὑπεσχέθη νὰ κατασκευάσῃ ἰδίᾳ δαπάνῃ
διώρυγα, ἵνα ἀποχωρισθῇ ἢ Χερρόνησος ἀπὸ τῆς ἠπείρου· τότε
δὲ οἱ Θραῖκες, ὡς μὴ ἔχοντες ναῦς, δὲν θὰ ἠδύναντο τοῦ λοι-
ποῦ νὰ εἰσβάλλωσιν εἰς τὴν Χερρόνησον καὶ νὰ βλάπτωσι τοὺς
ἐν αὐτῇ Ἀθηναίους. — τοῖς αὐτοῦ τέλεσι = ἰδίᾳ δαπάνῃ. — Εὐ-
βοϊαν καὶ τὸν Ὄρωπὸν... ἀποδώσει, περὶ τοῦ πράγματος πρβλ.
προηγούμενον λόγον § 10. — μνημονεύει(ε)... ῥηθέντα = ἐνθυ-
μεῖσθε ὅτι ἐλέχθησαν. — οἶδ' ὅτι, πρβλ. ἀνωτέρω § 29. — καίπερ
ὄντες οὐ δεινοὶ κτλ. = ἂν καὶ δὲν εἴσθε ἱκανοὶ νὰ ἐνθυμῆσθε...
= ἂν καὶ πολὺ εὐκόλως λησμονῆτε ἐκείνους, ὅτινες σὰς ἀδικοῦσι.
— καὶ τὸ πάντων αἴσχιστον, προεξαγγελτικὴ παράθεσις = καὶ
ἐκεῖνο, τὸ ὅποσον εἶναι τὸ αἴσχιστον ἀπ' ὄλα. — καὶ τοῖς ἐγγόνιοις
κτλ.= βασιζόμενοι εἰς τὰς (κενάς) ἐλπίδας (ἃς ἐνέβαλον εἰς ὑμᾶς οἱ
πρέσβεις περὶ τούτων τῶν ἐκ τῆς εἰρήνης ἀγαθῶν) ἐψηφίσατε νὰ
ἰσχύῃ (= νὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ) ἢ ἰδίᾳ ἀκριβῶς εἰρήνη καὶ διὰ
τοὺς ἀπογόνους σας. — οὕτω τελέως ὑπήχθητε (τοῦ ῥ. ὑπάγω) =
τόσῃ τελείως ἐξηπατήθητε.

§ 31 τί δὴ — 34.

τί δὴ (= διατί λοιπόν) κτλ.; ἐρώτησις· πρβλ. § 7 καὶ λόγον περὶ τῆς εἰρ. § 17.—καλεῖν . . . δεῖν (δηλ. ὑμᾶς [πρβλ. § 2 «τὸ τί χρῆ ποιεῖν . . .»]) = ἔτι ἔπρεπε νὰ καλῆτε (πρὸς τίνα σκοπόν; [πρβλ. ἀνωτέρω: ἦν οὖν δίκαιον . . . καλεῖν]). — τούτους, δηλ.; — μετὰ παρησίας = εὐθαρσῶς, ἐλευθέρως. — ἐρῶ . . . καὶ οὐκ ἀποκρούομαι, ἢ αὐτὴ ἔννοια πρὸς περισσοτέραν ἔξαρσιν αὐτῆς δηλοῦται καὶ καταφατικῶς καὶ ἀποφατικῶς σχῆμα ἐκ παραλλήλου (πρβλ. § 5 «ῥᾶδιον καὶ πόνος οὐδεὶς»). — οὐχ ἴν' (= οὐ λέγω ταῦτα, ἴνα) . . . οὐδ' ἴν' (= οὐδὲ λέγω ταῦτα, ἴνα) . . . ἀλλ' . . ., ἔνθα πολλαὶ ἐκδοχαὶ εἶναι δυναταί, ὁ ῥήτωρ πάντοτε προτάσσει τὰς μὴ παραδεκτὰς τῶν ὀρθῶν, ἄς εἶτα διὰ πολλῶν ἀναπτύσσει· συνήθως δ' ἐπινοεῖ τοιαύτας σκοπίμως, ἴνα διὰ τῆς ἀντιθέσεως ἐξάρη τὴν πραγματικὴν. — οὐχ ἴν' εἰς λοιδορίαν κτλ., κατ' ἔννοιαν = δὲν λέγω ταῦτα, ἴνα ἀρχίσας νὰ λοιδορῶ αὐτοὺς (= ἴνα διὰ τῶν λοιδοριῶν μου) κατορθώσω νὰ ἐπιτύχω ὁμοίως (καθὼς οἱ ἀντίπαλοί μου) παρ' ὑμῶν ἀκράσιν· οἱ Ἀθην., ὡς γνωστόν, καθ' ὑπερβολὴν ἠρέσκοντο ν' ἀκούωσιν ἀντεγκλήσεις καὶ λοιδορίας ἀμοιβαίως τῶν ῥητόρων (πρβλ. προηγούμενον λόγον § 3 καὶ Α' κατὰ Φιλ. § 44 «ἂν καθώμεθα οἴκοι, λοιδοροῦμένων ἀκούοντες καὶ αἰτιωμένων ἀλλήλους τῶν λεγόντων»). — εἰς λοιδορίαν ἔμπεσόν, λεπτότερον καὶ εὐγενέστερον τοῦτο ἢ τὸ: «λοιδορήσας», καθ' ὅσον διὰ τοῦ α' δηλοῦται συγχρόνως ἔτι ὁ Δημοσθ. οὐδέποτε σκοπίμως κατήλθεν εἰς λοιδορίας. — ἐξ ἴσου, δηλ. ἐκείνοις (τοῖς ἀντιπάλοις μου). — ἐξ ἀρχῆς καὶ νῦν, συναπτόεν τῷ τοῖς ἐμοὶ προσκρούσασι = εἰς ἐκείνους δέ, ὅτινες ἀνέκαθεν ἦσαν ἀντίπαλοί μου καὶ τώρα (ἀκόμη) εἶναι· πρβλ. § 12 «καὶ τότε καὶ νῦν αἰρεῖται» καὶ κατωτέρω «ποθ' . . . λυπήσειν . . . ἢ τὰ νυνί». — τι, δηλ. χρήματα καὶ δῶρα. — ὡς ἄλλως, κυρίως = ὅπως διαφορετικὰ ἢ ὡς ἔπρεπε (πρβλ. § 10 «ὡς ἑτέρως»). εἶτα = μάτην. — ἀδολεσχῶ = φλυαρῶ. — ἀλλ' οἶομαι = ἀλλ' ὅτι (= διότι) οἶομαι. — ἂ Φιλ. πράττει, ὑποκμ. τοῦ λυπήσειν = ἔτι αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ Φιλ. θὰ σᾶς λυπήσωσι. — ποθ' . . . μᾶλλον ἢ τὰ νυνί (= ἢ νῦν) = περισσότερον ἄλλοτε ποτε (δηλ. ἐν προσεχεῖ μέλλοντι) παρὰ τώρα (= παρ' ἔτι σᾶς λυποῦσι τώρα). — τὸ πρᾶγμ' . . . προβαῖνον (= ἔτι τὸ πρᾶγμα προχωρεῖ) . . ., ὁ ῥήτωρ ἀποφεύγει νὰ ἐκφράσῃ σαφῶς τὸν ἀπειλοῦντα τοὺς Ἀθην. κίνδυνον (ἦτοι τὴν

προέλασιν τοῦ Φιλ. εἰς αὐτὴν τὴν Ἀττικὴν καὶ τὴν ὑποδούλωσιν τῶν Ἀθηναίων) καὶ ὀνομάζει αὐτὸν ἐνταῦθα «τὸ πρᾶγμα» (= ἃ Φιλ. πράττει) καὶ εὐθὺς κατωτέρω «τοῦτο» (ἐγγὺς ἢ τοῦτ' ἦδη): ἡ συγκάλυψις δὲ αὕτη ἐνέχει τρόμον καὶ ἔκπληξιν.— οὐχὶ βουλ. ἂν εἰκ. ὀρθῶς=δὲν θὰ ἤθελον ἢ εἰκασία μου νὰ εἶναι ὀρθή.— ἦδη, ἢ ἐν τέλει θέσις τοῦ ἐπιρρ. πρὸς ἔξαρσιν.— ὅταν μηκέθ' ὑμῖν ἀμελεῖν ἔξουσία γίνηται (= ἀμελεῖν ἐξῆ) τῶν συμβ.= ὅταν δὲν εἶναι δυνατὸν πλέον σεῖς νὰ βλέπητε ἀδιαφόρως τὰ συμβαίνοντα.— μηδ' ἀκούητε... ἀλλ' αὐτοὶ... ὁρᾶτε, ἰσχυρὰ ἀντίθεσις= καὶ ὅταν δὲν ἀκούητε μόνον... ἀλλά...— ὅτι ταῦτ' (δηλ. ἃ Φιλ. πράττει) ἐφ' ὑμᾶς ἐστὶ = ὅτι αὐταὶ αἱ ἐπιχειρήσεις (τοῦ Φιλ.) διευθύνονται καθ' ὑμῶν.— μηδὲ τοῦ δεῖνος (= μηδὲ παρ' ἄλλου τινὸς [ἐκ τῶν ὁμοφρόνων μου]), ὁ ῥήτωρ προσέθηκε τοῦτο, ἵνα μὴ νομισθῆ ὅτι μόνος αὐτὸς προβλέπει καὶ προλέγει τὸν μέλλοντα κίνδυνον.— ὁρᾶτε καὶ εὖ εἰδῆτε, συνωνυμία: πρβλ. Α' κατὰ Φιλ. § 3 «ἵνα εἰδῆτε καὶ θεασήσθε».— ὄργ. καὶ τρ. ὑμᾶς ἔσεσθαι νομίζω=(τότε) δὲν ἀμφιδάλλω ὅτι σεῖς θὰ ἐκσπάσητε εἰς ὄργην καὶ ἀγανάκτησιν (= θὰ ὀργισθῆτε καὶ θὰ ἀγανακτήσητε).— μή... τοῖς ἐπανορθοῦν κτλ., ἡ φυσικὴ σειρὰ τῶν λέξεων: μή... συμβῆ τοῖς πειρωμένοις ἐπανορθοῦν τι τῶν διὰ τούτους (δηλ. τοὺς πρέσβεις) ἀπολωλότων περιπεσεῖν τῇ παρ' ὑμῶν ὄργῃ=μήπως... συμβῆ νὰ περιπέσωσιν εἰς τὴν ὄργην σας οὗτοι (= μήπως σεῖς ὀργισθῆτε κατὰ τούτων), οἵτινες προσπαθοῦσι νὰ ἐπανορθώσωσιν τι ἐκ τούτων, τὰ ὅποια ἐξ αἰτίας ἐκείνων—τῶν πρέσβειων—ἔχουσι καταστραφῆ.— τῶν πρέσβειων σεσιωπ. κτλ.=ἐπειδὴ οἱ πρέσβεις ἔχουσι ἀποσιωπήσει ταῦτα, δι' α', καθὼς αὐτοὶ καλῶς γνωρίζουσι, ἔχουσι δωροδοκηθῆ: ἐννοοῦνται οἱ πρέσβεις οἱ ἀποσταλέντες εἰς Φιλ. τῆ 346 διὰ τὴν εἰρήνην, ἰδίᾳ ὁ Αἰσχίνης καὶ ὁ Φιλοκράτης (πρβλ. § 29): οὗτοι πράγματι ἐδωροδοκῆθησαν παρὰ τοῦ Φιλ., ἵνα ἀποκρύψωσιν ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους τὰ σχέδια τούτου.— δεδωροδοκηκότες (τοῦ ῥ. δωροδοκῶ = δέχομαι δῶρα), μετχ. κατηγορητικὴ ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ συνίστασι κατὰ ποίαν ἄλλην πτῶσιν ἠδύνατο νὰ τεθῆ αὕτη;— ὡς τὰ πόλλ' ἐνίους (= ὑμᾶς) οὐκ κτλ.=ὅτι σεῖς ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ (=συνήθως) ἐκχέετε τὴν ὄργην σας (=ὀργίζεσθε) οὐχὶ κατὰ τῶν αἰτίων, ἀλλὰ πρὸ πάντων κατὰ τούτων, οὓς ἔχετε εἰς τὴν ἐξουσίαν σας (δηλ. κατὰ τῶν τελευταίων ὁμιλησάντων).

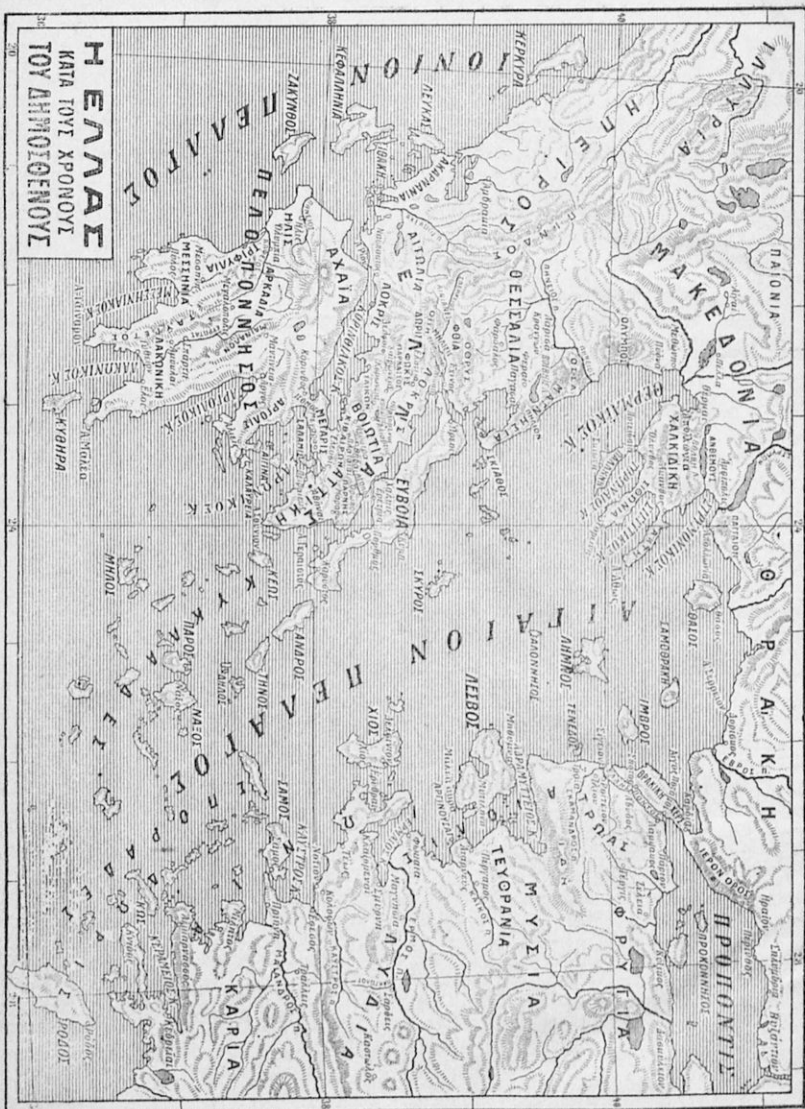
§ 35 — 36.

ἕως ἔτι μέλλει καὶ συνίστ. τὰ πράγμα.— ἐφ' ὅσον ἀκόμη τὰ πράγματα προπαρασκευάζονται καὶ εἶναι ἐν τῇ γίγνεσθαι· προφανῶς, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς ἐκφράσεως συνίσταται καὶ ἐκ τοῦ ἐπομένου κατακούομεν ἀλλήλων, πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Δημοσθ. παρίσταται ἢ εἰκῶν θυέλλης, συναγειρομένης ὑπεράνω τοῦ πολιτικοῦ σκάφους τῶν Ἀθηνῶν· ἐν εἰκονικῇ φράσει μεταφραζόμενον τὸ ἕως ἔτι μέλλει καὶ κτλ. ἔχει ὡς ἐξῆς: ἐφ' ὅσον ἀκόμη τὰ νέφη συσσωρεύονται...— κατακούομεν ἀλλήλων = ἀκούομεν (ἀκόμη) ὁ εἰς τὸν ἄλλον = δυνάμεθα (ἀκόμη) νὰ συνεννοώμεθα (ἕπερ δὲν θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ κάμνωμεν μετὰ τὴν ἐκρηξιν τῆς θυέλλης· διατί;).— καίπερ ἀκριβῶς εἰδότα = μολοντί ἀκριβῶς γνωρίζει.— ἐπαναμνήσαι = ὑπομνήσαι = νὰ ὑπενθυμίσω.— τίς ὁ Φωκ. κτλ., ἢ σύνταξις: τίς (δηλ. ἐστὶ) ὁ πείσας ὑμᾶς προσέθαι Φωκέας καὶ Πύλας = τίς εἶναι ἐκεῖνος, ὅστις ἔπεισεν ὑμᾶς νὰ ἐγκαταλίπητε τοὺς Φωκεῖς καὶ τὰς Πύλας· ὁ Δημοσθ. ὑπονοεῖ ἰδίᾳ τὸν Αἰσχίνην, ὅστις ἀντίειπε κατὰ τῆς προτάσεως αὐτοῦ ὑπὲρ ἀμύνης τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῶν Φωκέων ἐν τῇ πρώτῃ ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου, τῇ συνελθούσῃ μετὰ τὴν ἐκ Μακεδονίας ἐπάνοδον τῶν πρέσβειων, τῶν ἀποσταλέντων πρὸς τὸν Φίλ. διὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς εἰρήνης, καὶ παρέστησε τὸν Φίλ. εὐνοούστατον εἰς τοὺς Ἀθηναίους καὶ προθυμότατον νὰ ἐκπληρώσῃ πάσας τὰς εὐχὰς αὐτῶν (πρβλ. § 30).— ὦν (Πυλῶν) κατ. ἐκεῖνος κύριος τῆς ἐπὶ τὴν Ἀττ. ὁδοῦ καὶ τῆς εἰς Πελ. κτλ., κατ' ἔννοιαν = διὰ τῆς κατοχῆς τῶν ὁπίων ἐκεῖνος ἔχει γίνεαι κύριος τῆς ὁδοῦ τῆς φερούσης εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ εἰς τὴν Πελοπόν. (εἰς ἣν θέλει νὰ πορευθῆ, ἵνα ὑποστηρίξῃ τοὺς Ἀργεῖους καὶ Μεσσηνίους ἐναντίον τῶν Λακεδ.)· παρατηρητέα ἢ ποικιλία τῶν προθέσεων ἐπὶ, εἰς· οὕτω καὶ κατωτέρω περὶ, ὑπὲρ· τοιαύτας ποικιλίας θηρεῦει ὁ ῥήτωρ δι' εὐρυθμίαν καὶ εὐφωνίαν.— καὶ (τίς) πεποίηχ' ὑμῖν μὴ... εἶναι τὴν βουλήν = καὶ τίς ἔχει φέρει ὑμᾶς εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ σκέπησθε ὅχι...— περὶ τῶν δικαίων, ἐνταῦθα δίκαια ἐννοοῦνται οὐχὶ τὰ ἑλληνικὰ δίκαια, ἀλλὰ τὰ τῶν Ἀθηναίων, ἧτοι τὰ δικαιοῦματα, ἅτινα ἔχουσιν οἱ Ἀθην. ἐπὶ τῶν ἐν Μακεδονίᾳ κτήσεων αὐτῶν· τοῦτο δ' ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀντιθέσεως: «ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ» καὶ ἐκ τοῦ ἀκριβεστεροῦ προσδιορισμοῦ «ὑπὲρ τῶν ἔξω πραγμάτων».— ὑπὲρ τῶν ἔξω πραγμ... , ἀλλ' ὑπὲρ τῶν ἐν τῇ χ. κτλ. = διὰ τὰ ἐξωτερικὰ συμφέροντα ἡμῶν... ἀλλὰ διὰ τὰ ἐσωτερικὰ καὶ διὰ τὸν κατὰ τῆς Ἀττικῆς πόλεμον. — ἐπειδὴν παρῆ = ὅταν ἐκραγῆ. — γέγονε δ' = πράγματι δ' ὅμως (οὗτος) ἔχει ἐκραγῆ.— ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν δηλ. ἐπανεληθούσα ἢ β' πρεσβεία, ἢ ἐπὶ τοὺς ὄρκους (πρβλ. § 29), ἀνεκοίνωσεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τὸ

ἀποτέλεσμα τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, ἦτοι τῇ 16 Σκιροφοριῶνος (= τῇ 10 Ἰουλίου) τοῦ 346. — εἰ μὴ ... παρεκρούσθητε τόθ' = εἰάν τότε (δηλ.;) δὲν ἠπατάσθε (ὑπὸ τίνων;)' περὶ τοῦ παρακρούεσθαι βλ. § 23. — οὐδὲν ἂν ἦν τῇ π. πρῶγμα (= δυσχέρεια), κατ' ἔννοιαν = ἡ πόλις (τώρα) δὲν θὰ εὕρισκετο ἐν δυσχερεῖ θέσει. — οὔτε γὰρ ναυσὶ κτλ. = διότι βεβαίως ὁ Φίλ. οὔτε ὑπερισχύσας (ἡμῶν) κατὰ τὰς ναῦς θὰ ἤρχετό (= οὔτε θὰ ὑπερίσχυε... καὶ θὰ ἤρχετό) ποτε μετὰ στόλου εἰς τὴν Ἀιτικὴν ὁ Φίλ. ἂν καὶ εἶχε στόλον (πρβλ. Α' κατὰ Φιλ. § 22) καὶ ἐπεχειρεῖ δι' αὐτοῦ τολμηράς τινὰς προσβολάς, ὑστέρει ὅμως ἀκόμη τῶν Ἀθην. κατὰ θάλασσαν. — οὔτε πεζῇ (= διὰ ξηρᾶς [μετὰ στρατοῦ]) βαδ. ὑπὲρ τὰς Πύλ. καὶ Φωκέας (= πέραν τῶν Θερμοπυλῶν καὶ τῆς Φωκίδος), δηλ. ἦλθεν ἂν εἰς τὴν Ἀιτικὴν. — τὴν εἰρήνην ἄγων = τηρῶν τὴν συνομολογηθεῖσαν εἰρήνην. — ἡσυχίαν εἶχεν, νοητέος καὶ ἐνταῦθα ὁ ἄν. — δι' ὃν, βραχυλογία = οἷος ἐκεῖνος ἦν, δι' ὃν... (δηλ. ὀλέθριος διὰ τὸν Φίλ., καθ' ὅσον τὰ παράλια τῶν κτήσεων αὐτοῦ ἐδλάπτοντο ὑπὸ τῶν Ἀθην.).

§ 37.

ταῦτ' ... ν ὕν ἱκανῶς εἴρηται, κατ' ἔννοιαν = ταῦτα (ἕσα δηλ. εἶπον περὶ τῶν προδοτῶν) ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι ἀρκετά· τὸ νῦν μετὰ τόνου ἀπαγγέλλει ὁ ῥήτωρ ὑποδηλῶν οὕτως ὅτι ἀλλαχού διεξοδικώτερον θὰ ὁμιλήσῃ περὶ τῶν προδοτῶν καὶ πράγματι ὀλίγῳ ὕστερον μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τοῦ παρόντος λόγου ἀπήγγειλε τὸν περὶ τῆς παραπροσβείας, ἐν ᾧ διὰ μακρῶν κατηγορεῖ τοῦ Αἰσχίνου. — ὡς ὑπομνήσαι, τὸ ἀπρμφ. μετὰ τοῦ ὡς ἐτέθη ἀπολύτως καὶ ἀνεξαρτήτως = πρὸς ὑπόμνησιν (πρβλ. § 1 «ὡς ἔπος εἶπεῖν»). — ὡς δ' ἂν ἐξετασθεῖη (τελκ. πρότασις τεθείσα ἀντὶ τελκ. ἀπρμφ.) μ. ἀκριβῶς, μὴ γένοιτο = εἴθε δ' ὅμως νὰ μὴ συμβῇ ν' ἀποδειχθῶσι (ταῦτα [ἕσα δηλ. εἶπον περὶ τῶν προδοτῶν]) ἀκριβέστατα (= εἴθε νὰ μὴ συμβῇ νὰ ἐπαληθεύσωσι)· τοῦτο εὔχεται ὁ ῥήτωρ μετὰ ἀληθῆ ψυχικὴν ἀγωνίαν· διότι ἡ ἐπαλήθευσις τῶν περὶ τῶν προδοτῶν λόγων του θὰ ἐπέφερε μὲν τὴν ἀπώλειαν τῶν προδοτῶν, ἀλλὰ μετ' αὐτῆς καὶ τὴν ἀπώλειαν τῆς πατρίδος, ἣν καθ' ὑπερβολὴν ἠγάπησεν ὁ ῥήτωρ. — οὐδένα γὰρ β. ἔγωγ' ἂν (= οὐ γὰρ βουλοίμην ἔγ. ἂν τινα)... δίκην ὑποσχεῖν = διότι ἐγὼ τοῦλάχιστον δὲν θὰ ἐπεθύμουν νὰ τιμωρηθῇ τις. — οὐδ' εἰ δίκαιός ἐστ' ἄπ., κατ' ἔννοιαν = οὐδὲ ἂν εἶναι ἄξιος ἀπωλείας. — πάντων (ἡμῶν [= τῆς πατρίδος]), ἀναφέρεται εἰς ἀμφοτέρω τὰ οὐσιαστικά: τοῦ κινδύνου καὶ τῆς ζημίας.

Αριθ. πρωτ. 27967
διεκπ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1917.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

*Πρὸς τὸν κ. Κ. Γ. Κοσμᾶν, καθηγητὴν
τοῦ Α' ἐν Πειραιεῖ Γυμνασίου.*

Γνωρίζομεν ὑμῖν, ὅτι κατ' ἀπόφασιν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου ἐνεκρίθη ἡ χορῆσις τοῦ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθέντος ἐντύπου τοῦ «*Δημοσθένους ὁ Α' κατὰ Φιλίππου*» διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν Γυμνασίων καὶ διὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1917-1918 καὶ ἕξ κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθμ. 117 πράξιν αὐτοῦ.

Ὁ Ὑπουργός

ΔΗΜ. ΔΙΓΚΑΣ

Π. ΖΑΓΑΝΙΑΡΗΣ

Ἐν Ἀθήναις, Τυπογραφεῖον «Ἑστία» — 13506.